

KSPEARE-PE

ORIOLA

RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSA KIA
BUDAPEST

SHAKSPEARE
ÖSSZES SZÍNMŰVEI.

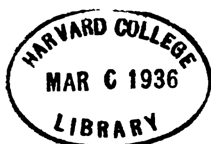
ANGOLBÓL FORDÍTJÁK

ARANY, PETŐFI, VÖRÖSMARTY.

I.

CORIOLANUS.

PEST, 1848.
NYOMATOTT BEIMELNÉL.

HARVARD COLLEGE
MAR 6 1936
LIBRARY

CORIOLANUS.

FORDITOTTA

PETŐFI SÁNDOR

SZEMÉLYEK:

CAJUS MARCIUS CORIOLANUS, római nemes.
TITUS LARTIUS } vezérek a volszkok ellen.
COMÍNIUS
MENENIUS AGRIPPA, Coriolanus barátja.
SICÍNIUS VELUTUS } néptribúnok.
JUNIUS BRUTUS
IFJ. MARCIUS, Coriolanus fia.
Római hirnök.
TULLUS AUFIDIUS, volszk vezér.
Aufidius alvezére.
Összeesküttek Aufidiussal.
Antiumi polgár.
Két volszk őr.
VOLUMNIA, Coriolanus anyja.
VIRGÍLIA, Coriolanus neje.
VALERIA, Virgília barátnéja.
Szobalyány Virgíliánál.

Római és volszk senatorok, patriciusok, aedilek, lictorok, katonák, polgárok, követek, Aufidius szolgái s egyéb kiséret.

Történethely: részint Róma, részint a volszkok és antiumiak birtoka.

ELSŐ FELVONÁS

VOLUMNIA.

Ha tizenkét fiam volna, kiket mind egyiránt szeretnék, egyiket sem kevésbbé, mint jó Marciusunkat: inkább óhajtanám, hogy közülök tizenegy vitézileg meghaljon honáért, hogysem egy tétlenül kéjelegjen.

I. felv., III. jel.

I. JELENÉS.

Róma. Utcza.

Jön egy csapat zavargó polgár botokkal s egyéb fegyverekkel.

ELSŐ POLGÁR.

Mielőtt valamire szánjuk magunkat, hadd beszéljek.

TÖBBEN.

Beszélj, beszélj!

ELSŐ POLGÁR.

Föltettétek magatokban, hogy inkább meghaltok, semhogy éhezzetek?

TÖBBEN.

Föl, föl!

ELSŐ POLGÁR.

Először is tudjátok meg: Cajus Marcius legnagyobb ellensége a népnek.

TÖBBEN.

Tudjuk, tudjuk.

ELSŐ POLGÁR.

Öljük meg őt, s akkor magunk szabhatjuk meg a gabona árát. Nos határoztatok?

TÖBBEN.

Szót se róla többé. Megteszszük. El, el!

MÁSODIK POLGÁR.

Egy szót, jó polgárok.

ELSŐ POLGÁR.

Minket szegény polgároknak tartanak, s a patriciusokat jóknak. Az ő fölöslegök eltápIálna bennünket. Ha csak azt adnák nekünk, mi nekik már nem kell, azt gyaníthatnók, hogy emberségesen enyhítettek rajtunk ; de ők azt gondolják, hogy erre nem vagyunk érdemesek. A soványság, melly bennünket gyötör, nyomorunk látása a jegyzék, mellyben jóllétök el van sorolva ; a mi szenvedésünk az ő nyereségök. Boszúljuk meg ezt dárdáinkkal, mielőtt magunk is ollyan szárazak lennénk, mint ezek ; mert az istenek látják lelkemet, hogy kenyéréhségből beszélek és nem boszú-szomjból.

MÁSODIK POLGÁR.

Fölkeltek-e különösen Cajus Marcius ellen ?

TÖBBEN.

Ellene először ; ő valóságos kutya a köznép iránt.

MÁSODIK POLGÁR.

Veszitek-e figyelembe, millyen szolgálatokat tett hazájának ?

ELSŐ POLGÁR.

Helyes, és ezért szívesen is ruháznók föl jó hírnévvel ; de ő maga jutalmazza meg magát kevélységével.

MÁSODIK POLGÁR.

Nem, illyen rosz indulatból ne beszélj.

ELSŐ POLGÁR.

Mondom nektek, a mit dicséretesen tett, csak ezért tette ; habár a nagyon lelkiismeretes emberek azt mondják, hogy ez hazájáért volt, biz azt csak azért tette, hogy anyjának örömet szerezzen s maga kevélykedhessék, a melly tulajdona érdemeivel egy magasságu.

MÁSODIK POLGÁR.

Mit természetében meg nem változtathat, bűnül rójátok föl benne ; azt csak nem foghatjátok rá, hogy zsugori.

ELSŐ POLGÁR.

Ha ezt nem is, azért nem fogyok ki a vádakból. Annyi a hibája, hogy elsorolásába bele fárad az ember. *(Kivül zaj.)* Micsoda rivalgás ez ? a város másik része fölkelt ; mit állunk itt fecsegve ? el a capitoliumba !

POLGÁROK.

Jertek, menjünk.

ELSŐ POLGÁR.

Csendesen ! ki jön itt ?

Jön MENENIUS AGRIPPA.

MÁSODIK POLGÁR.

A derék Menenius Agrippa, ki mindig szerette a népet.

ELSŐ POLGÁR.

Ő elég becsületes. Bár a többi is illyen volna.

MENENIUS.

Mi-tévők vagytok, földiek, hová e
Botokkal ? mi baj ? kérlek, szóljatok.

ELSŐ POLGÁR.

Tudja azt a tanács ; hallott felőle két hét óta, mi a szándékunk, s ezt most tettleg akarjuk megmutatni. Azt mondják ők, hogy a szegény pörös embernek erős tüdeje van ; majd meglátják, hogy karjaink is erősek.

MENENIUS.

Barátim, szomszédim, tehát azon
Vagytok, hogy tönkre tegyétek magatok?

ELSŐ POLGÁR.

Dehogy! hiszen már úgy is tönkre tettek.

MENENIUS.
Mondom, barátim, rátok a nemesség
Gondot visel, s a drágaság miatt, melly
Szenvednetek készt, e botokkal épen
Ugy fenyegethetnétek az eget,
Miként Rómát, melly egyenest megy a
Kezdett uton, széttépve tízezer
Erősebb lánczot, mint minőt reá
Ti vethetnétek. Aztán e nyomort
Az istenek szerzik, nem a nemesség.
Ezen nem kéz, de térdhajtás segít. Ah,
Az inségtől fölingerelve még majd
Több bajba estek. Piszkolódtok a
Kormányra, melly atyátokul vagyon, mig
Ti mint ellenség átkozzátok őt.

ELSŐ POLGÁR.

Ő atyánk! a bizony! Soha sem volt ránk gondja. Minket éhezni hagynak s az ő magtáraik tömvék gabonával; rendeleteket adnak ki az uzsora ellen, hogy az uzsorásokat segítsék; naponként visszavonnak egy-egy üdvös törvényt a gazdagok ellen, s naponként keményebb rendszabályokat állítanak föl, hogy a szegénységet megkötözzék és zabolázzák. Ők emésztenek el bennünket, ha a háborúk nem; ez az egész szeretet, melylyel irántunk viseltetnek.

MENENIUS.
Vagy valljátok be, hogy roszindulattal
Telétek meg, vagy azt kell hinni, hogy
Bolondok vagytok. Mondok nektek egy
Derék mesét; már hallátok talán,
De minthogy épen czélomhoz segít,
Ismét föltálalom.

ELSŐ POLGÁR.

Jól van, uram, meghallgatom. De azt ne

gondold, hogy bajunkat rá szedhetni mesével; hanem hát halljuk, ha ugy tetszik.

MENENIUS.

Egykor föllázadt a has ellen a
Test minden tagja, s azt igy vádolák,
Hogy mint egy örvény vesztegel maga
Ottan középütt, renyhén, tétlenül,
Az ételt egyre nyelve s társival
A munkát meg nem osztva, míg a többi
Lát, hall, gondolkodik, tanít, megy, érez,
S igy kölcsönös segélyadással a
Közjóra törekesznek, az egész
Testnek javára. Igy felelt a has . . . .

ELSŐ POLGÁR.

Nos hát, uram, mi a has válasza?

MENENIUS.

No mingyárt, mingyárt. Ollyszerű mosolylyal,
Melly szívességet tettetett, (miért ne
Hagynám mosolygni a hasat csak ugy,
Miként beszélni?) gúnyosan felelt az
Elégületlenekhez, kik irígylék
Járandóságát . . . épen mint ti a
Tanácscsal tesztek, mert ez nem hasonló
Hozzátok.

ELSŐ POLGÁR.

A has válaszát! Hogyan?
A koronás fej, a tanácsadó szív,
Az őrködő szem, a vitézi kar,
Paripánk a láb, és kürtösünk a nyelv,
S egyéb istápunk s kis segédeink
Alkotmányunkban, hogyha ők . . . .

MENENIUS.

Nos aztán?
Mit nem beszél ez a legény! tovább?

ELSŐ POLGÁR.
Ha őket igy zablázza a faló has,
Ez a szemétdomb . . . .
MENENIUS.
Jól van; azután?
ELSŐ POLGÁR.
S a többi munkás tag panaszt emel,
Mit szólhat a has?
MENENIUS
Tudtotokr' adom.
Csak egy parányit, a miből ti nektek
Kevés jutott, a türelembűl, és
Fogjátok tudni . . . .
ELSŐ POLGÁR.
Beh hosszúra nyúlik.
MENENIUS.
Hát, jó barátom, most figyelj ide.
Megfontolá a dolgot a komoly has,
Nem mint szeles vádlói, s ezt felelte:
„Igazságtok van, társaim, hogy én
Előbb szedem be a táplálatot,
Mellyből ti éltek, s ez rendén van igy,
Mert én a test magtára s műhelye
Vagyok; de jusson eszetekbe, hogy
Azt én szétküldöm a vér folyamán
Az udvarig, a szívig s agyvelőig,
S a fordulások s mellékútakon
A legerősb ideg s legvékonyabb ér
Megkapja tőlem, a mi illeti,
Azt, a miből él, s bár ti öszesen,
Kedves barátim," igy beszéle a has . . . .
ELSŐ POLGÁR.
Jó, jó, uram! nos?
MENENIUS.
„Bár ti összesen nem
Látjátok, mit kap mindenik külön:
Bebizonyíthatom, hogy nektek a

Javát, fölét küldöm szét, és magamnak
Csak a seprőt hagyom." Mit szóltok erre?
ELSŐ POLGÁR.
Hát felelet; de hozzá mi közünk?
MENENIUS.
E jó has Rómának tanácsa, s ti
A lázadó tagok; ha fontolóra
Veszitek gondoskodásit és a közjót:
Általláthatjátok, hogy mindazon
Jótétemény, mellyben nyilvánosan
Ti részesültök, tőle származik,
S nem magatoktól. Mit szólsz erre, te
Nagy újja ennek a gyülekezetnek?
ELSŐ POLGÁR.
Én a nagy újja? mi okért nagy újj?
MENENIUS.
Mivel te a legaljasb s rongyosabb vagy
E bölcs zavargók közt, s te jársz elől.
Vezérkedel, pimasz sehonnai,
Hogy ön magad húzz hasznot a dologból.
De a furkós botokkal legyetek
Készen, mert Róma és patkányai
Megütköznek, s egyik rész tönkre jut. —
Üdvözlégy, bajnok Marcius!
CAJUS MARCIUS *jön.*
MARCIUS.
Köszönöm.
Mi dolog ez, ti lázongó gazok,
Kik nyüzsgő véleményteket vakarva
Megrühösítitek magatokat?
ELSŐ POLGÁR.
Te csak mindig szépen beszélsz velünk.
MARCIUS.
Ki nektek jó szót ád, utálatos
Hizelgő. Mit vártok, kutyák, a kiknek
Nem kell se' harcz se' bék? az megijeszt, s ez

Daczossá tesz. Ki bennetek bizik,
Oroszlán helytt nyulat lel s lúdakat
Rókák helyett. Nem vagytok biztosabbak,
Mint a parázs a jégen s a napon
A hó. Erénytek, dicsőítni a
Gonosztevőt, s a törvényt szidni, melly azt
Megbünteté. Ki nagyságot szerez,
Gyülölitek; s jó indulattok ollyan,
Mint a beteg, ki arra vágy, mi néki
Még jobban árt. Ki kegyetekre épít,
Ólom-karokkal úszik s tölgyeket
Hasít sással. Bitóra véletek!
Ti nektek hinni? egyre változik
Elmétek; kit gyülöltetek, dicső most,
S a kit megkoszorúztatok, silány.
Mi baj? mit zúgtok minden piaczon
Az érdemes tanács ellen, holott ő
Tart rendben istenink után? különben
Egymást falnátok föl. — Mi kell nekik?
MENENIUS.
Mint ők szabják, olly áron gabona,
A melly, mint mondják, van bőségesen.
MARCIUS.
Azt mondják? az akasztani valók!
Ott ülnek a tűznél, s tudják, mi ujság
A capitoliumban, hogy ki van
Le- s fölmenőben? házasítanak,
Pártot csinálnak és erősitik,
S azt gyöngitik, melly nem kedvök szerinti
És nem sarújok talpa. Bőviben van
A gabna, mondják? Hagyna csak a nemesség
Kardomhoz nyúlni: olly magas kazalt
Raknék e fölnégyelt rabszolganépből,
A milly magasra csak fölérne dárdám.
MENENIUS.
Ezek meggyőződtek már teljesen;

Elméjökben nagy a hiány ugyan,
De szörnyü gyávák. Ám szólj, mit csinál a
Másik csapat?

MARCIUS.

Szétment. Kössék fel őket!
Sóhajtva példáztak, hogy éhesek, hogy
Éhség falat dönt, enni kell az ebnek,
A csontra hús kell, nem csak gazdagért van
Az aratás. Illy rongyokban dobálták
Ki a panaszt. És most, hogy megnyerék,
A mit kivántak, s ez kemény dolog,
(A nemességen ez vesz majd erőt, ez
Lesz végcsapása) most kucsmáikat
Hajgálják, minth' a hold szarvár' akarnák
Föltűzni, versenyt bőgve.

MENENIUS.

S mit nyerének?

MARCIUS.

Öt szónokot, kit ők választanak
Pór bölcseségök védeül; ezek
Brutus, Sicinius ... mit én tudom! — Hah,
Előbb földúlná e gaznép a várost,
Mint tőlem illyet kapna. Majd idővel
Még többet nyer, s ismét többet csikar ki
A lázadási zajjal.

MENENIUS.

Különös.

MARCIUS.

El, hulladék, pusztuljatok haza!

KÖVET *jön.*

KÖVET.

Hol Cajus Marcius?

MARCIUS.

Itt van, mi baj?

KÖVET.

Ujság, uram, a volszkok fegyverre keltek.

MARCIUS.
Annál jobb! lesz módunk kihányni a
Dohos fölösleget. — Im, derék atyáink.

COMINIUS, TITUS LARTIUS *s egyéb* SENATOROK. JUNIUS BRUTUS és SICINIUS VELUTUS *jőnek.*

ELSŐ SENATOR.
Igaz, mit nem rég mondál, Marcius,
A volszk fegyverre kelt.

MARCIUS.
Vezére Tullus
Aufídius, lesz véle bajotok.
Vétkem, nemességét irígyleni;
S ne volnék az, ki most vagyok: szeretném,
Ha ő lennék.

COMÍNIUS.
Ti együtt vívtatok.

MARCIUS.
Ha birkoznék a föld két részre állva,
S ő pártomon vón: átmennék, hogy ő
Velem vívjék . . . . oroszlán ő, kire
Büszkén vadászok.

ELSŐ SENATOR.
Igy, hős Marcius,
Kisérd Comíniust e háborúba.

COMÍNIUS.
Megígéréd ezt egykor.

MARCIUS.
Meg, uram,
S szavamnak állok. Títus Lartius, majd
Megint szemközt látod Tullust velem. De
Mi ez, nyomorék? honn kell maradnod?

TITUS.

Oh nem,

E mankó támaszom s ez fegyverem lesz,
De az ügyet nem hagyom el.

MENENIUS.

Dicső faj!

ELSŐ SENATOR.

Jerünk a capitoliumba; legjobb
Barátink várnak.

TITUS.

Menj elől . . . . utána
Cominius . . . . mi követünk; tiétek
Az elsőség.

ELSŐ SENATOR *(a polgárokhoz).*

El, el, haza!

MARCIUS.

Nem, hadd kövessenek. Van
Élés a volszknál. Patkánynép, oda
A garmadához! — Tisztes lázadók,
Hol a bátorság? kérlek, jőjetek.

SENATOROK, COMINIUS, MARCIUS, TITUS *és* MENENIUS *el.*

POLGÁROK *kisompolyognak.*

SICÍNIUS.

E Marciusnak van-e párja gőgben?

BRUTUS.

Páratlan áll.

SICÍNIUS.

Midőn népszónokoknak
Megválasztának bennünket . . . .

BRUTUS.

Figyeltél
Szeme s szájára?

SICÍNIUS.

S gúnyolásira!

BRUTUS.
Ha ingerült, az istenek se' szentek
Előtte.

SICÍNIUS.
Csúfot űz a tiszta holdból.

BRUTUS.
Bár veszne el e harczban! hogy férhet össze
Illy gőg s vitézség?

SICÍNIUS.
Hogyha jó siker
Csiklandja, megveti az árnyat is,
A mellybe délben lép. Csodálkozom,
Hogy tűri el dacza: Cominiustól
Vezéreltetni?

BRUTUS.
A hírt, melly czélja néki,
S melly őt diszíti is már, nem lehet
Jobban fönntartani s növelni, mint
A második helyen; mert a vezér hibája,
Mi el nem sül, bár mindent elkövet,
Mi embertől telik, s igy zúgnak a
Könnyelmü bírák: hejh, ha Marciusra
Bíznák a dolgot!

SICÍNIUS.
És ha sikerül:
A Marciushoz hajló vélemény
Cominiusnak minden érdemét
Ő rá ruházza.

BRUTUS.
Ugy van, már is az
Övé Cominiusnak fél hire,
Nem ő szerzé bár; és ennek hibái
Dicsőségévé válnak, bár valóban
Nem érdemlé meg.

SICÍNIUS.

Nézzük meg, minő
Az útasitás, és hogy viseli
Magát ez ügyben?

BRUTUS.

Jer, menjünk tehát.
Mind a ketten el.

II. JELENÉS.

Corioli. A tanácsház.

Jön TULLUS AUFÍDIUS *néhány* SENATOR*ral.*

ELSŐ SENATOR.

Aufídius, hát véleményed az,
Hogy terveinket tudja Róma, tudja
Hogy készülünk?

AUFÍDIUS.

S a tietek nem ez?
Mi volt ez országban föltéve már,
Mi tetté vált valóban, mielőtt
Kikémlé Róma? Még négy napja sincs,
Hogy hírt adának onnan .... a levél
Talán nálam lesz .... íme itt vagyon.
(Olvas.)

„Hadat készítnek; még nem tudni, hogy
Keletre-e vagy nyugatra? a nyomor nagy,
Lázong a nép. Mondják: Comínius
És Marcius, régi ellenségetek,
(A kit még jobban gyűlöl Róma, mint ti)
És Lartius, egy bajnok római ....
E három a készületek vezére.
Alkalmasint felétek lesz az ut.
Vigyázzatok."

ELSŐ SENATOR.

Táborban seregünk.
Hogy Róma mindig kész nekünk felelni,
Soh'sem kétkedtünk.

AUFÍDIUS.

Nagy szándéktokat
Jó volt titkolni, a mig az maga
Magát födé fel. Róma idő előtt
Kitudta azt, ugy látszik, és ez által
Gátoltatunk czélunkban, melly vala:
Néhány várost bevenni, mielőtt
Ők észrevennék.

MÁSODIK SENATOR.

Hős Aufídius, lépj
Tisztedbe, menj sietve a sereghez,
Mi őrizzük magunk Coriolit.
Ha itt előttünk szállnak meg, segélyűl
Hozd seregéd. Különben azt hiszem,
Nem ellenünk készülnek.

AUFÍDIUS.

Kétkedel?
Én bizonyost beszélek. A mi több,
Már utban is van egy rész harczosikból,
S mind erre tart. Elhagylak bennetek.
Ha Marcius s én tán találkozunk,
Megesküvénk, hogy mindaddig vivunk, mig
Egyik lehull.

MIND.

Segítsenek isteníink.

AUFÍDIUS.

S kegyelmeteket védjék.

ELSŐ és MÁSODIK SENATOR.

Élj boldogul.

Mind el.

III. JELENÉS.

Róma. Marcius lakása.

Jön VOLUMNIA és VIRGÍLIA ; *alacsony székekre ülnek és varrnak.*

VOLUMNIA.

Kérlek, leányom, énekelj vagy beszélj vidámabban. Ha fiam férjem volna, jobban örülnék távollétén, mellyben dicsőséget szerez, mint nyoszolyája ölelésein, mikkel szerelmét tanusítja. Még midőn csak gyönge gyermek s méhemnek egyetlen szülötte volt ; midőn ifjúságát és szépségét minden szem bámulta ; midőn még nézéséről egy királynak napestig tartó kérelméért sem mondott volna le egy órára az anya : én — meggondolva, mennyire illenék a dicsőség illy lénynek, s hogy ez nem volna különb a falonfüggő képnél, ha a hír nem mozgatná — én már akkor örvendve láttam őt olly veszélyeket keresni, mikben dicsőséget szerezhetett. Kegyetlen háborúba küldtem őt, mellyből midőn visszatért, homlokát tölgykoszorú övezte. Mondom, leányom, nem örültem meg jobban annak először í hallatára, hogy figyermek, mint midőn először látám, hogy férfiúnak bizonyította be magát.

VIRGÍLIA.

De hátha oda halt volna, asszonyom, akkor ?

VOLUMNIA.

Akkor jó híre neve lett volna fiam, utódom. Őszintén mondom, ha tizenkét fiam volna, kiket mind egyiránt szeretnék, egyiket sem kevésbbé, mint jó Marciusunkat : inkább óhajtanám, hogy közülük tizenegy vi-

tézileg meghaljon honáért, hogysem egy tétlenül kéjelegjen.

SZOBALYÁNY *jön.*

SZOBALYÁNY.
Asszonyom, Valeria jött látogatásodra.
VIRGÍLIA.
Kérlek, engedd meg, hogy távozhassam.
VOLUMNIA.
Ne távozzál. Ugy tetszik, mintha hozzánk
Elhangoznának férjed dobjai;
Aufídiust hajánál rántja le,
Mint gyermek a vadtól, fut tőle a volszk.
Tombolni látom őt, a mint kiáltja:
„Elő gyávák! ti félelem szülötti,
Ámbár hazátok Róma.“ Homlokáról
Letörli a vért érczkezével, és megy,
Mint arató, ki föltevé, levágni
Mindent, vagy díjáról lemondani.
VIRGÍLIA.
Vér homlakán! . . . . oh Jupiter, ne vért!
VOLUMNIA.
Te balga asszony, szebb ez, mint arany
Győzelmi oszlop. Keble Hecubának
Hectort szoptatva nem volt ékesebb,
Mint Hector arcza véresen, midőn a
Görögökkel küzde. — Mondd Valeriának,
Készek vagyunk őt üdvezelni.

SZOBALYÁNY *el.*

VIRGÍLIA.
Ója
Az ég Aufídiustól férjemet.
VOLUMNIA.
Aufídiust ő térde alá keríti,
S nyakára hág.

Visszajön a SZOBALYÁNY VALÉRIÁ*val.*

VALERIA.

Jó napot mind a kettőtöknek, hölgyeim.

VOLUMNIA.

Édesem . . . .

VIRGÍLIA.

Örvendek, hogy láthatom asszonyságodat.

VALERIA.

Mit miveltek? ti valóságos háziasszonyok vagytok. Hogyan, ti varrtok itten? ez derék, igazán. Hát kis fiad hogy van?

VIRGÍLIA.

Köszönöm kérdésed, asszonyom, nagyon jól.

VOLUMNIA.

Jobban szereti a kardokat nézni s a dobszót hallgatni, mint tanítójára figyelni.

VALERIA.

Oh, tökéletesen apja fia. Esküszöm, hogy igen derék kis fiú. Valóban, a mult szerdán fél óra hosszat szemléltem őt; ollyan erélyes alakja van. Egy aranyos pillangó után láttam őt szaladni; midőn megfogta, ismét el hagyta röpülni, s ismét utánna; elesett, fölugrott, s ujra elfogta. Elesése hozta-e dühbe vagy mi, de fogait csikorgatta, s széttépte a pillangót. A mint mondom, egészen széttépte.

VOLUMNIA.

Épen ollyan, mint apja.

VALERIA.

Valóban, nemes gyermek.

VIRGÍLIA.

Kis szeleverdi, asszonyom.

VALERIA.

Tegyétek félre varrástokat; legyetek szívesek ma délután henyélni a kedvemért.

téziIeg meghaljon honáért, hogysem egy tétlenül kéjelegjen.

SZOBALYÁNY *jön.*

SZOBALYÁNY.
Asszonyom, Valeria jött látogatásodra.
VIRGÍLIA.
Kérlek, engedd meg, hogy távozhassam.
VOLUMNIA.
Ne távozzál. Ugy tetszik, mintha hozzánk
Elhangoznának férjed dobjai;
Aufidiust hajánál rántja le,
Mint gyermek a vadtól, fut tőle a volszk.
Tombolni látom őt, a mint kiáltja:
„Elő gyávák! ti félelem szülötti,
Ámbár hazátok Róma.“ Homlokáról
Letörli a vért érczkezével, és megy,
Mint arató, ki föltevé, levágni
Mindent, vagy díjáról lemondani.
VIRGÍLIA.
Vér homlakán! . . . . oh Jupiter, ne vért!
VOLUMNIA.
Te balga asszony, szebb ez, mint arany
Győzelmi oszlop. Keble Hecubának
Hectort szoptatva nem volt ékesebb,
Mint Hector arcza véresen, midőn a
Görögökkel küzde. — Mondd Valeriának,
Készek vagyunk őt üdvezelni.

SZOBALYÁNY *el.*

VIRGÍLIA.
Ója

Az Á

Visszajön a SZOBALYÁNY VALÉRIÁ*val.*

VALERIA.

Jó napot mind a kettőtöknek, hölgyeim.

VOLUMNIA.

Édesem . . . .

VIRGÍLIA.

Örvendek, hogy láthatom asszonyságodat.

VALERIA.

Mit miveltek? ti valóságos háziasszonyok vagytok. Hogyan, ti varrtok itten? ez derék, igazán. Hát kis fiad hogy van?

VIRGÍLIA.

Köszönöm kérdésed, asszonyom, nagyon jól.

VOLUMNIA.

Jobban szereti a kardokat nézni s a dobszót hallgatni, mint tanítójára figyelni.

VALERIA.

Oh, tökéletesen apja fia. Esküszöm, hogy igen derék kis fiú. Valóban, a mult szerdán fél óra hosszat szemléltem őt; ollyan erélyes alakja van. Egy aranyos pillangó után láttam őt szaladni; mídőn megfogta, ismét el hagyta röpűlni, s ismét utánna; elesett, fölugrott, ujra elfogta. Elesése ho ... be vagy m ... de fogait csikorgatta, ... a pillang ... A mint mondom, egész ...

VOLUMNIA.

Épen ollyan, mint ...

VALERIA.

Val ... emes ...

... yetek

... ért.

VIRGÍLIA.

Nem, jó asszonyom, én nem fogok kimenni.

VALERIA.

Nem fogsz kijőni ?

VOLUMNIA.

Ki fog menni, ki.

VIRGÍLIA.

Valóban nem, engedjetek meg. Nem akarok átlépni a küszöbön, mig férjem vissza nem jön a háborúból.

VALERIA.

Ejh, miért zárkoznál el igy ok nélkül ? jer, meg kell látogatnunk a jó asszonyt, ki gyermekágyat fekszik.

VIRGÍLIA.

Kivánok neki kora fölgyógyulást, s meglátogatom imádságomban ; de oda nem mehetek.

VOLUMNIA.

Kérlek, ugyan miért nem ?

VIRGÍLIA.

Nem restségből sem szeretethiányból.

VALERIA.

Második Penelope szeretnél lenni ; hanem azt mondják ám, hogy azon szálak, miket Ulysses távollétében font, csak szúval töltötték meg Ithakát. Jer ; bár csak olly érzékeny volna vásznad, mint ujjaid, hogy szánakozásból szünnél meg azt szurkálni. Jer, el kell jőnöd velem.

VIRGÍLIA.

Nem, jó asszonyom, engedj meg, valóban nem megyek.

VALERIA.

Igazán mondom, jer ; aztán majd fölséges híreket mondok férjedről.

VIRGÍLIA.

Oh, lelkem, az még lehetetlen.

VALERIA.

Hidd el, nem tréfálok veled ; a mult éjjel érkeztek róla ujságok.

VIRGÍLIA.

Igazán, asszonyom ?

VALERIA.

Komolyan mondom, hogy igaz ; egy senatortól hallottam. Igy hangzik : a volszkok hadserege előre nyomult, ellene Comínius vezér szállt a római erő egy részével ; férjed és Titus Lartius városukat, Coriolit, vette ostrom alá ; semmi kétségök benne, hogy beveszik, s rövid időn véget vetnek a háborúnak. Ez igaz, becsületemre ! most pedig kérlek, jer velünk.

VIRGÍLIA.

Bocsánat, asszonyom, ez egyen kivül mindenben szavadat fogadom.

VOLUMNIA.

Hagyd magára, asszonyom, mostani kedélyével csak kedvünket rontaná.

VALERIA.

Magam is azt hiszem. Tehát isten veled. — Jer kedves asszonyom. — Kérlek, Virgília dobd ki az ajtón ünnepélyességedet, és jer velünk.

VIRGÍLIA.

Nem, asszonyom, egy szó mint száz. Valóban nem mehetek. Jó mulatást.

El mindnyájan.

IV. JELENÉS.

Corioli előtt.

Jőnek dobokkal és zászlókkal MARCIUS, TITUS LARTIUS, TISZTEK, KATONÁK ; *hozzájok egy* KÖVET.

MARCIUS.
Ez hírt hoz itt. Megütköztek, fogadjunk . . . .
LARTIUS.
Lovam lovadra, hogy nem.
MARCIUS.
Jól van.
LARTIUS.
Áll.
MARCIUS.
Találkozott az ellennel vezérünk?
KÖVET.
Szemközt vannak, de szó nincs váltva még.
LARTIUS.
Enyém a jó ló.
MARCIUS.
Add el, megveszem.
LARTIUS.
El nem adom, de kölcsön a tiéd
Félszázadig. Most kérjük föl a várost.
MARCIUS.
Hol a sereg?
KÖVET.
Másfél mérföldnyire.
MARCIUS.
Akkor meghalljuk egymás hadzaját.
Most kérlek, Mars, hogy munkánk gyors legyen,
S gőzölgő karddal menjünk társaink
Segítségére. — Fújad, harsonás!
(Harsona-szó. A falakon megjelennek

SENATOROK *s mások.)*
Falaitok közt van Aufidius?
ELSŐ SENATOR.
Nincs, ollyan sincs, ki félne tőletek, ti
Parányiak. Halljátok ifjaink
(távol hadi lárma)
Zaját. Inkább ledöntjük e falat,
Hogysem bezárjon bennünket. Kapunk csak
Tetszőleg csukva, sás rajt a lakat,
Magától nyílik ez meg. Hallga, ott az
(ismét hadi lárma)
Aufidius. Meglátjátok, miként dúl
Szétszórt seregtekben.
MARCIUS.
Hah, rajta vannak!
LARTIUS.
Tanúljunk e zajtól. Hágcsót ide!
VOLSZKOK *jőnek.*
MARCIUS.
Nem félnek, sőt a városból kijőnek.
Most szívre a pajzst, s vívjatok paizsnál
Erősebb szívvel. Fel, hős Lartius!
Jobban lenéznek, mint mi gondolók,
S ez földühít. Előre, társaim,
Ki hátra lép, volszknak tekintem őt,
S érezni fogja kardom élét!
Harczi zaj; rómaiak és volszkok viaskodva el. A rómaiak visszaveretnek sánczaikhoz.
MARCIUS *visszajön.*
MARCIUS.
A föld minden dögvésze rád, te Róma
Gyalázata! te csorda . . . . a fekély
Borítson el, hogy tőled undorodjék
Az is, ki nem lát, és mérföldnyire
Legyen ragályos a nyavalyád. Ti ember-

Alakba bújt ludak ti, a kiket
Rabszolgák kergetnek meg, kiktül a
Majmok se félnek. Pluto és pokol!
Hátul a seb .... piros hát .... halovány arcz
A félelemtől. Vissza, támadásra,
Vagy ellenségeinkhez mégyek át,
S titeket verlek. Rajta hát! Szilárdság,
És visszahajtjuk őket asszonyikhoz,
Mint sánczainkhoz minket ők követtek.

(Uj ütközet. A volszkok és rómaiak visszajönek s harczolnak. A volszkok Corioliba hátrálnak MARCIUS *utánok a kapuig.)*

Most nyitvák a kapuk. Hős társaim,
Az üldözőknek kedvez a szerencse,
S nem a futóknak. Tartsatok velem!

(Bemegy a kapun, s ezt bezárják mögötte.)

ELSŐ KATONA.

Bolond merény! én nem ....

MÁSODIK KATONA.

Magam sem ....

HARMADIK KATONA.

Íme,
Bezárták őt.

Folytonos csatazaj.

MIND.

Bizonynyal vége lesz.

Jön TÍTUS LARTIUS.

LARTIUS.

Hol Marcius?

KATONÁK.

Meghalt, kétség kivül.

ELSŐ KATONA.

Nyomban követte a futókat és
Bement velök, mögötte a kaput

Bezárák, és most benn van egyedül
Egy város ellen.

LARTIUS.

Oh nemes barát!
Érző s bátrabb, mint az érzéktelen kard;
Ez hajlik, ő nem. Elestél, Marcius!
A legjobb drágakő, nagy, mint magad, nem
Ért annyit, mint te. Olly catói bajnok
Valál te! nem vad; rettentő csak a
Csatában . . . . ámde haragos szemeddel
És hangjaidnak mennydörgő zajával
Megráztad ellenségid, mint midőn
Hideglelésben reszket a világ.

Visszajön MARCIUS, *véresen s elleneitől megtámadva.*

ELSŐ KATONA.

Uram, tekints oda.

LARTIUS.

Ez Marcius!
Mentsük meg őt vagy haljunk meg vele.

Harczolva be mindnyájan a városba.

V. JELENÉS.

Utcza a városban.

Néhány római jön martalékkal.

ELSŐ RÓMAI.

Ezt elviszem Rómába.

MÁSODIK RÓMAI.

Én meg ezt.

HARMADIK RÓMAI.

A mennykőbe is! azt tudtam, hogy ez itt ezüst.

A csatazaj még hallik a távolban.

Jön MARCIUS *és* TITUS LARTIUS *egy harsonással.*

MARCIUS.
E hajhászok silány drachmák szerint
Becsülik az időt. Ón kanalat,
Párnát, ruhát, mit a bakó elásna
A holttal együtt, elhord e szolganép,
Míg vége sincs a harcznak. Le velök! —
Halljátok a vezér zaját? ki hozzá!
Aufidius, kit lelkem gyűlöl, ott van
És vágja népünket. Hős Lartius, maradj itt
Egy jó csapattal a város körül; én
A bátrabbakkal elmegyek segítni
Cominiust.
LARTIUS.
De bajnok, vérezel.
Nagyobb volt munkád, hogysem részt vehess
Uj ütközetben.
MARCIUS.
Ne dicsérj, uram.
Munkám alig hogy fölhevíte. Isten
Veled! Kiomlott vérem gyógyszer inkább,
Mintsem veszély. Most hát Aufidiushoz
Csatázni.
LARTIUS.
Szép Fortuna istenasszony
Szeressen meg, s varázsa vezesse félre
Ellenséged kardját. Hős férfi, a
Siker legyen szolgád!
MARCIUS.
S téged fogadjon
Legiobb barátjaúl. Isten veled! *El.*
LARTIUS.
Érdemdús Marcius! —
Eredj a vásártérre s harsonázz;
Hídd össze a városnak tiszteit, hogy
Akaratunkat meghallják. Eredj!
El mindnyájan.

VI. JELENÉS.

Comínius táborához közel.

Jön COMÍNIUS *és serege, visszajövet.*

COMÍNIUS.
Pihenjetek; mint rómaiak vivánk,
Barátim; balgák nem valánk a téren
S hátrálva nem gyávák. Higyétek el,
Hogy ujra harcz lesz. A midőn csatáztunk,
A szél koronként elhozá barátink
Zaját mi hozzánk. Róma isteni
Segítsék őket, mint saját magunkat,
Hogy, seregünk ha vígan összejő,
KÖVET *jön.*
Hálásan áldozzunk nekik. — Mi ujság?
KÖVET.
A corioli polgárság kitört,
S megütközött Títussal s Marciussal.
Sánczunkhoz visszanyomták emberinket,
S én eljövék.
COMÍNIUS.
Tán igazat beszélsz,
De nem beszélsz jól. Mennyi ideje?
KÖVET.
Egy órájánál több, uram.
COMÍNIUS.
Nincs egy mérföldre; nem régen doboltak.
Egy óra kell egy mérföldhöz neked,
Hogy illy későn jősz?
KÖVET.
Megrohantak a volszk
Kémek. s kerülni voltam kénytelen
Nehány mérföldet. E nélkül, uram, rég
Itt lettem volna.
MARCIUS *jön.*

COMÍNIUS.
Ki ez itten? ollyan,
Mintha meg volna nyúzva. Istenek!
Hasonlít Marciushoz, s én igy őt
Előbb is láttam már.

MARCIUS.
Későn jövök?

COMÍNIUS.
A pásztor nem tudhatja jobban a síp
S a mennydörgés különbségét, miként
Én Marcius s más emberek szavááét.

MARCIUS.
Későn jövök?

COMÍNIUS.
Későn, ha a magad
Vérébe s nem máséba öltözél.

MARCIUS.
Oh hadd öleljelek meg ollyan ép
Karokkal,1) mint midőn megházasodtam,
S gyertyák kisértek ágyba.

COMÍNIUS.
Hősvirág!
Hát Títus Lartius hogyan van?

MARCIUS.
Mint ollyan ember, ki itéletet tart,
Egyet kivégeztet, mást számkiűz,
Fenyít, kegyelmez, szabadon bocsát.
Ugy tartja Coriolit városunk
Nevében, mint hizelgő agarat
A pórázon, mit úgy húz, mint akarja.

COMÍNIUS.
Hol a rabszolga, a ki mondta, hogy
A sánczokhoz hajtottak bennetek?
Hol van? híjátok őt ide.

MARCIUS.

Hagyd magára,
A mit beszélt, igaz; de bajnokink,
A söpredék — hah, és nekik tribun kell! —
Egér macskától nem fut úgy, miként ők
Futottak a még nálok is silányabb
Alávaloktól.

COMÍNIUS.

És hogy győztetek?

MARCIUS.

Nem érünk rá ezt elbeszélni. Hol van
Az ellenség? tiétek már a harcztér?
Ha nem, tegyétek azzá.

COMÍNIUS.

Marcius,
Kárvallva harczolánk, azért ide
Hátráltunk, hogy kilessük a sikert.

MARCIUS.

Hol seregők? tudjátok merre állnak
Legjobbjaik?

COMÍNIUS.

Az antiumiak
Tudtomra az elősort képezik, mint
Java nép, Aufídius vezérletében,
A ki reményeiknek szíve.

MARCIUS.

Kérlek
Mind a csatákra, mikben részt vevénk, az
Együtt kiontott vérre és baráti
Eskünkre: allíts[2]) engem egyenest
Aufídius és vitézei elé,
S ne hadd elcsuszni a jelent . . . . a lég
Teljék meg rögtön kard és kopja-zajjal,
S használjuk a perczet

COMÍNIUS.

Jobban szeretném,
Ha jó fürdőbe mennél, magadat
Bebalzsamozni; de soh' sem merék
Kivánatidnak ellenállni. Válaszsz
Magadnak társakat.

MARCIUS.

Csak a ki kész rá,
Az jön velem. Ha van valaki itt,
— S ebben kétkedni vétek — a kinek
E festék tetszik, melly engem bemázolt,
Ki inkább létét veszti, mint hirét, ki
Hősleg hal inkább, hogysem rútul éljen,
S honát magánál többre becsüli:
Ki így itél, ha egy vagy szám szerint sok,
Intsen kezével, szándokát tudatni,
S kövesse Marciust.

(Mindnyájan örvendve kiáltanak föl, kardjaikkal hadonásznak, fölemelik őt karjaikon, s hajigálják süvegeiket.)

Mindnyájan hát? egy karddá tesztek engem?
Ha ez nem tettetés, ugy mellyitek
Nem ér négy volszkot? hős Aufídius ellen
Egy szálig visztek olly kemény paizst,
Mint a magáé. Valamennyeteknek
Köszönet, de most csak egy rész jön velem,
A többi más harczban vesz részt, a mint
Az ügy kivánja majd. Menjünk, ha tetszik,
A legkészebbeket válaszsza ki
Közületek négy.

COMÍNIUS.

Menjünk társaim,
Ha ez valóság s nem hetvenkedés,
Megosztozunk mindenben véletek.

Mind el.

VII. JELENÉS.

Corioli előtt.

TÍTUS LARTIUS, *Coriolinál őrséget hagyva, harsona és dobszóval megy* COMÍNIUS *és* CAJUS MARCIUS *elé, utána egy* TISZT *katonasággal és követtel.*

LARTIUS.
Igy, őrizzétek a kaput, miként
Elétek szabtam. Hogyha üzenek,
Küldjétek a centurokat segédül;
A többi itt elég egy darabig.
Ha elveszítjük a csatát, a város
Sem lesz mienk.

TISZT.
Minket ne félts, uram.

LARTIUS.
El! s zárjátok be a kaput mögöttünk.
Követ, vezess most Róma táborába.

El mind.

VIII. JELENÉS.

Csatatér a római és volszk tábor közt.

Harczzaj. Jön MARCIUS *és* AUFÍDIUS.

MARCIUS.
Veled vivok csak, mert jobban gyülöllek
A szószegőnél.

AUFÍDIUS.
Egyformán vagyunk.
Nem iszonyodom a kigyótul ugy, mint
Hired-nevedtől. Vesd meg lábadat!

MARCIUS.
Haljon meg a másik rabszolgájakent,
Ki előbb mozdul el helyérül; aztán
Itéljék őt el az istenek.
AUFÍDIUS.
Ha én futok,
Űzz, mint nyulat.
MARCIUS.
Néhány órája, hogy
Magam csatáztam Coriolitokban,
S tevém, mi tetszett; e vér nem enyém,
Melly engem álarczoz . . . . hogy bosszut állj,
Feszítsd meg minden erőd!
AUFÍDIUS.
Hector lehetsz,
Hetvenkedő ősidnek ostora,
Még sem menekszel innen!
(Vivnak, néhány volszk jön AUFÍDIUS *segitségére.)*
Túlozott
Készség s nem hősiség . . . . szégyenlenem kell
E megvetendő segitségteket.
El mindnyájan harczolva s Marciustól űzetve.

IX. JELENÉS.

A római tábor.

Harczi zaj. Hátrálót fújnak. Harsonázás. Jön egy felöl COMÍNIUS *rómaiakkal, más felöl* MARCIUS *felkötött karral, vele más rómaiak.*

COMÍNIUS.
Ha elbeszélném, a miket ma tettél,
Magad se' hinnéd. Majd ott mondom el, hol

Senatorok könnyezve mosolyganak rá,
S a nagy nemesség elborzad s utóbb
Csodálni fog, s hölgyek rémülnek el
S vidáman reszketvén tovább figyelnek,
S még a sötét tribunok is, kik a
Penészes néppel gyűlölik hired,
Mondják szivök daczára: „Hála, hogy
Rómának illyen katonája van!"
De lakománknak végéhez jövél csak,
Elébb jól lakva már.

Jön TÍTUS LARTIUS *seregével, az üldö-zésből jöve.*

LARTIUS.

Oh hadvezér, itt
A harczi ló, mi a csótár vagyunk.
Ha láttad volna . . . .

MARCIUS.

Kérlek, ne tovább.
Anyám, ki vérét csak dicsérheti,
Ő is megbánt, ha magasztal. Ugy tevék,
Miként ti; tettem annyit, mennyi telt,
Miként ti; lelkesülten a hazáért.
Ki végbevitte, a mit szándokolt,
Fölülmult engemet.

COMÍNIUS.

Ne légy koporsaja
Ten érdemednek; Róma tartozik fia
Becsét ismerni. Ennek elfődése
Nem volna jobb, mint rablás, rágalom;
Arról hallgatni, a mi a dicsőség
Tetőpontjára ért, s még is szerénynek
Mutatkozik! Kérlek hát (nem, hogy ezzel
Dijazzalak, csak jellemzésedért)
Hallgass szavamra seregünk előtt.

MARCIUS.

Néhány sebem van, s fáj nekik, midőn
Említik.

COMÍNIUS.

Hogyha nem említenők,
A háladatlanság meggyűjtené,
S halálosakká tenné. A lovakból,
(Pedig sokat s jókat fogánk) s a kincsből,
Mit a városban s harczmezőn szereztünk,
Tied a tizedrész; válaszsz hát belőlök,
Az átalános szétosztás előtt,
Saját kedved szerint.

MARCIUS.

Köszönöm, vezér,
De szívemet nem bírhatom reá,
Hogy kardomért ajándékot vegyek.
Nekem nem kell több osztályrészemül, mint
A mennyit kap, ki csak néző vala.

(Hosszu harsonázás; mindnyájan ezt kiáltják: Marcius, Marcius! s fővegeiket és lándzsáikat emelgetik. COMINIUS *és* LARTIUS *hajadon fővel áll.)*

E hangszerek, mellyekkel visszaéltek,
Ne adjanak több hangot! Ha ezek
Táborban hízelegnek, hogy ne lenne
Ugy minden udvar és város csalárd.
Ha, mint tányérnyalónak selyme, lágyul
Az ércz, ne légyen ez többé had-eszköz.
Elég, mondom! . . . . mert véres orromat
Meg nem mosám, vagy egy pár nyomorút
Legyőztem, a mit észrevétlenül nem
Egy tett közűlünk: ekkép kurjogattok,
A dolgokat nagyítva, mintha volna
Kedvem, táplálni kicsinységemet
Hazug dicséretekkel.

COMÍNIUS.

Túlszerénység,
Inkább kegyetlen vagy hiredhez, mint
Hálás irántunk, kik jó szívvel adjuk azt.
Megengedj, de ha így bánol magaddal,
Ha így magad ellen fordulsz, megkötünk, hogy
Bizton beszélhessünk. Hát tudja meg
Egész világ, hogy Cajus Marciusé
A harcz babéra, és ezért övé
Szerszámostul nemes paripám, a mellyet
A tábor ismer. S mától fogva ő
Azért, a mit tett Coriolinál:
— Kiáltsa el mindenki a seregben —
Cajus Marcius Coriolanus! . . . .
Viseld mindig dicsően e nevet.

Harsona- és dobszó.

MINDNYÁJAN.
Cajus Marcius Coriolanus!

CORIOLANUS.
Megyek megmosdani;
Láthatjátok, ha arczom tiszta lesz, hogy
Pirultam-e? . . . . mindenkép köszönet;
Lovad használom és azon leszek
Mindenkor, hogy becsületére váljam
Melléknevemnek.

COMÍNIUS.

Most el sátrainkba,
A hol megírjuk, mielőtt pihennénk,
Rómának a sikert. Te Lartius, menj
Corioliba, s küld a legjobbakat
Rómába hozzánk, értekezni mind a
Két rész ügyében.

LARTIUS.

Jól vagyon, vezér.

CORIOLANUS.
Hogy gúnyolódnak az istenek velem !
Elébb ama fejdelmi díjakat
Elútasítám, és most koldulok
Tábornokomtól.

COMÍNIUS.
Szólj ; tiéd, a mit kérsz.

CORIOLANUS.
Itt laktam Carioliban[3]) egy
Szegény de jó embernél. Az imént
Mint foglyot láttam, fölhivott segélyül,
De akkor jött elém Aufídius,
S szánalmamon győzött a düh. Bocsásd ki
Szegény gazdámat, kérlek.

COMÍNIUS.
Milly szép kérelem !
Fiam hóhéra volna bár, szabad
Lesz, mint a szél. Ereszd el, Títus, őt.

LARTIUS.
Hogyan híják ?

CORIOLANUS.
Az égre, elfeledtem,
Emlékem bágyadt, olly fáradt vagyok,
Nincs itt borunk ?

COMÍNIUS.
Menjünk a sátorokba,
Megszárad a vér rajtad. Ideje,
Hogy gondoskodjunk rólad. — Jőjetek.

El mind.

X. JELENÉS.

A volszk tábor.

Harsona- és kürtszó. Jön T. AUFÍDIUS *véresen, vele néhány katona.*

AUFÍDIUS.
Elfoglalák a várost!
ELSŐ KATONA.
De visszaadják jó föltételekkel.
AUFÍDIUS.
Föltételekkel! . . . . mért hogy római
Nem lettem, mert mint volszk nem lehetek
Az, a mi vagyok. Föltételek! . . . . minő
Föltételekre tarthat számot az, ki
Kegyelmet vár? Ötször vivtam veled
S ötször verél meg engem, Marcius,
S így lenne h' annyiszor jőnénk is össze,
A hányszor eszünk. Az elemekre mondom,
Ha szembe lesz szakállammal szakálla,
Egy elvesz, ő vagy én. Vetélkedésem
Nem ollyan tiszta már, mint volt. Előbb
Becsületes csatában vágytam őt
Legyőzni, kard kard ellen . . . . most akárhogy,
Düh- vagy csalással elejtem.
ELSŐ KATONA.
Ő az ördög.
AUFÍDIUS.
Nem olly cseles, de bátrabb. Hősiségem
Meg van mérgezve; tűrvén től' a szennyet,
Magát tagadja meg. Nincs menhely, álom,
Nyomor, betegség, templom, capitól,
Imádkozás vagy áldozás idője
És más engesztelési eszköz, a melly
Kopott jogával csillapítni birná
Gyülölségem. Bárhol lelném is őt,
Ha testvérem házában is, daczára

A vendégszeretet szabályinak,
Szilaj kezem szivébe mártanám!
Menj a városba, nézd meg, hogy kik őrzik,
S ki megy Rómába kezesnek.

ELSŐ KATONA.

És te nem jősz?

AUFÍDIUS.

A czipruserdőben várnak reám, a
Malmoktul délre, hozz majd hírt oda,
Hogy s mint áll a világ, hogy a szerint
Intézzem dolgom.

ELSŐ KATONA.

Ugy leend, uram.

El mind.

MÁSODIK FELVONÁS.

CORIOLANUS.
Kérlek benneteket, ha szavatok hangjával összeüt, hadd legyek consul; ime rajtam a szokott köntös.

II. felv., III. jel.

I. JELENÉS.

Róma. Nyilvános tér.

Jön MENENIUS, SICÍNIUS *és* BRUTUS.

MENENIUS.

A jós azt mondja, hogy ma este híreket hallunk.

BRUTUS.

Jókat vagy roszakat ?

MENENIUS.

Nem a nép kivánsága szerintieket, mert ez nem szereti Marciust.

SICÍNIUS.

A természet tanitja meg az állatokat barátaik ismerésére.

MENENIUS.

Ugyan kérlek, kit szeret a farkas ?

SICÍNIUS.

A bárányt.

MENENIUS.

Igen, hogy elnyelje, mint az éhes plebejusok szeretnének tenni a nemes Marciussal.

BRUTUS.

No hisz ez bárány, valóban, ugy béget, mint a medve.

MENENIUS.

Ő igazán ollyan medve, melly ugy él, mint

a bárány. Ti két öreg ember vagytok : egyet kérdek tőletek, feleljetek rá.

A KÉT TRIBÚN.

Nos, uram ?

MENENIUS.

Millyen roszaságban szegény Marcius, a melylyel ti ketten nem bővelkedtek ?

BRUTUS.

Ő egy hiba nélkül sem szűkölködik, valamennyivel el van látva.

SICÍNIUS.

Különösen kevélységgel.

BRUTUS.

És a hányjavetiségben minden emberen túljár.

MENENIUS.

Furcsa biz az. Tudjátok-e ti ketten, mit itélnek felőletek itt a városban, magunkat értve, a jobb oldalt. Tudjátok ?

A KÉT TRIBÚN.

Nos tehát, mit itélnek felőlünk ?

MENENIUS.

Minthogy a kevélységről beszéltetek .... de nem haragusztok meg ?

A KÉT TRIBÚN.

Nos, uram, nos ?

MENENIUS.

Különben mindegy, mert ez alkalomnak egy igen kicsiny tolvaja nagy mennyiségű türelemtől foszt meg bennetek. Tegyetek kedvetek szerint s haragudjatok, ha ugy tetszik, ha örömet szerez nektek a harag.[4]) Kevélységről beszéltek ; hejh, ha a hátatok mögé láthatnátok, s jó magatokat belsőképen vizsgálat alá vennétek. Tennétek csak ezt !

BRUTUS.

Hát aztán, uram ?

MENENIUS.

Hát aztán ollyan érdemetlen, kevély, kegyetlen, makacs tisztviselő párt (más szavakkal bolondokat) fődőznétek fel, a minőket csak kapni Rómában.

SICÍNIUS.

Menenius, téged is nagyon jól ismernek ám.

MENENIUS.

Ismernek, mint jókedvű patríciust és ollyat, a ki szeret egy-egy pohár tüzes bort, mellyben egy csepp szelidítő Tiberis-viz sincs ; mondják, hogy annyiban tökéletlen vagyok, a mennyiben az első vádlót pártolom, hogy minden csekélységre indulatoskodom, s hogy többet mulatok az éj hátuljával, mint a reg homlokával. A mit gondolok, kimondom, s roszakaratomat kilehelem. Ha találkozom illyen politicusokkal, mint ti (Lycurgusoknak nem nevezhetlek) s ha az ital, mellyet nyujtotok, nem izlik : félrerántom a képemet. Nem mondhatom, hogy „uraságaitok igen jól fejezték ki magokat“, ha majd minden szavatokból kirí a szamár ; és ámbár el kell tűrnöm, ha valaki tiszteletreméltó férfiaknak nevez benneteket, de azok gyalázatosan hazudnak, kik azt mondják, hogy emberséges képetek van. Ha ezt látjátok microcosmustok[5]) földabroszán, következik ebből, hogy engem nagyon jól ismernek ? Mi roszat böngészhet vak látástok ezen jellemből arra nézve, hogy engem nagyon jól ismernek ?

BRUTUS.

Eredj, uram, eredj ; eléggé ismerünk.

MENENIUS.

Ti sem engemet nem ismertek, sem magatokat, sem más egyebet. A ti nagyravágyástok, szegény ficzkóktól süvegeltetni és bókokat nyerni. Eltarisznyáztok egész egy istenadta délelőttet, hallgatva egy narancsos kofa és csaplár czivódását, s elhalasztjátok a három filléres pört a következő törvényszékig. Ha valami ügyet terjeszt elétek két párt, s történetesen egyet csavarít rajtatok a kólika, ollyan képeket rántotok, mint az alakosok, kitűzitek a véres zászlót a türelem ellen, s éji edény után ordítva véresen eresztitek el a pört, mellyet kihallgatástok még jobban öszszegabajitott. Annyiban szereztek békét az ügyesbajosok közt, hogy mind a két részt összegazembereztitek. Derék legények vagytok, nagyon.

BRUTUS.

Eredj, eredj, jól tudják felőled, hogy különb vagy bohócznak az asztalnál, mint birónak a capitoliumban.

MENENIUS.

Még papjaink is gúnyolódókká válnak, ha illyen nevetséges személyekkel találkoznak, mint ti. Ha legczélszerűbben beszéltek, még az sem ér annyit se', mint szakállatok mozgása, szakállatok pedig nem érdemli azt a tisztességes sírt, hogy egy kontár szabó vánkosát tömjék ki véle, vagy hogy szamár nyergébe temessék. De nektek azt kell mondanotok : Marcius kevély ! holott ő egy maga testvérek közt is ér annyit, mint valamennyi nagyapátok Deucalion óta, ámbár közűlök a java alkalmasint firól fira hóhér volt. Jó estét uraságtoknak ; további mulatásom veletek

megrontaná agyvelőmet, miután ti a plebejus barmok pásztorai vagytok. Leszek olly vakmerő, s bucsút veszek tőletek.

(BRUTUS *és* SICÍNIUS *hátramegy. Jön* VOLUMNIA, VIRGÍLIA, VALERIA.)

Hogy vagytok, szép és nemes hölgyek? a hold, ha földi volna, sem volna nemesebb nálatok. Hová követik olly gyorsan szemeiteket?

VOLUMNIA.

Érdemes Menenius, fiam Marcius közeledik. Juno szeretetére kérlek, ereszsz bennünket.

MENENIUS.

Hah, Marcius haza felé tart?

VOLUMNIA.

Igen, tisztelt Menenius, s a legjelesebb magaviselettel.

MENENIUS.

Neked nyujtom, Jupiter, fövegemet és köszönetemet. Marcius haza jön!

KÉT HÖLGY.

Igen is, ugy van.

VOLUMNIA.

Ime, itt levele; a senatusnak is küldött, nejének is, s ugy hiszem, otthonn a te számodra is van.

MENENIUS.

Ma este az egész házamat leitatom. Levelem van tőle?

VIRGÍLIA.

Igen, minden bizonynyal van leveled. Láttam.

MENENIUS.

Levél a számomra? ez képes engem hét esztendeig egészségben tartani, s ez alatt az egész idő alatt csak ugy komázok az orvossal;

Galenus legfölségesebb rendelvénye ezen óvószerhez képest csak kuruzslás, s annyit ér, mint valami ló-ital. Nincs megsebesítve ? mert ugy szokott haza jőni.

VIRGÍLIA.

Oh, nincs, nincs, nincs !

VOLUMNIA.

Oh, ő meg van sebesítve, hála istennek !

MENENIUS.

Én is azt mondom, ha nincs nagyon megvagdalva. Vajon hoz-e győzelmet zsebében ? Ugy illenek neki a sebek.

VOLUMNIA.

A homlokán van megsebesítve, Menenius. Harmad izben jön haza tölgykoszorúval.

MENENIUS.

Jól megtanította Aufidiust ?

VOLUMNIA.

Títus Lartius írja, hogy együtt vívtak, és Aufidius megfutamodott.

MENENIUS.

Jól is tette, a felől biztosíthatom, mert ha ott megáll előtte, ollyat kap, a mit én föl nem vettem volna Coriolinak minden szekrényeért s az aranyért, melly azokban van. Tudja ezt a senatus ?

VOLUMNIA.

Jertek, hölgyeim . . . . igen, igen, a senatus kapott levelet a vezértől, mellyben ez a háboru minden érdemét fiamra ruházza. Ő e táborozásban minden előbbi tetteit fölülmulta.

VALERIA.

Valóban, csodálatos dolgokat beszélnek róla.

MENENIUS.

Csodálatosokat ? kezeskedem is, hogy nem érdemetlenül.

VIRGÍLIA.

Adják istenink, hogy igazak legyenek.

VOLUMNIA.

Igazak ? oh !

MENENIUS.

Igazak ? esküszöm, hogy azok. Hol van megsebesítve ? *(A tribúnokhoz, kik előre jönnek.)* Isten tartsa meg uraságtokat ; Marcius haza jön, most még több oka van, kevélynek lennie. — Hol van megsebesítve ?

VOLUMNIA.

Vállán és bal kezén. Majd mutathat elég sebhelyet a népnek, ha hivatalért folyamodik. Tarquín elűzetésekor hét seb esett rajta.

MENENIUS.

Egy a nyakán s kettő a czombján . . . . én ugy tudom, hogy kilencz.

VOLUMNIA.

Ez utósó háború előtt huszonöt sebe volt.

MENENIUS.

Most van huszonhét. Minden sebe egy-egy ellenség sírja volt. *(Örömzaj és harsonák.)* Halljátok a harsonákat !

VOLUMNIA.

Ezek Marciusnak hirdetői ! zaj
Előzi őt meg, s könny marad mögötte,
Izmos karjában a sötét halál,
Kinyujtja, és sok ember sírba száll.

Jeladás ; harsonák hangzanak. Jön COMÍNIUS *és* TÍTUS LARTIUS, *köztök* CORIOLANUS, *fején tölgykoszorú;* KAPITÁNYOK, KATONÁK, HIRNÖK.

HIRNÖK.
Tudjátok meg, hogy Marcius maga
Harczolt Corioliban, s ott hősisége
A Cajus Marciushoz új nevet nyert,
Ezen tisztes név Coriolanus . . . . üdvöz
Légy Rómában, hires Coriolanus !

Harsonák.

MIND.
Légy üdvöz itt, hires Coriolanus !
CORIOLANUS.
Ne többet már, ez sérti szívemet ;
Ne többet, kérlek.
COMÍNIUS.
Im, uram, anyád . . .
CORIOLANUS.
Oh !
Tudom, kéréd az isteneket, hogy engem
Segítsenek. *(Letérdel.)*
VOLUMNIA.
Kelj föl, hős katonám !
Szép Marcius, vitézi Cajusom,
És tetteiddel szerzett új neved
Hogy is van ? Coriolanus, úgy-e bár ?
De nőd . . . .
CORIOLANUS.
Üdvöz légy, kedves hallgatóm !
Nevettél volna-e halálomon,
Hogy diadalmamon sírsz ? kedvesem,
Ez a corioli özvegyek s fiatlan
Anyákhoz illő.
MENENIUS.
Áldjanak istenink !
CORIOLANUS.
S te még élsz ? *(Valériához)*
Oh bocsánat, asszonyom.

VOLUMNIA.
Hová forduljak ? üdvöz légy körünkben ;
Vezér, te szinte, s valamennyien !

MENENIUS.
Ezerszer üdvöz légy ! nevetni, sírni
Tudnék ; nehéz s könnyű vagyok. Üdvözöllek.
Átok szakítsa ki szivét, a ki
Nem lát örömmel. Róma titeket
Imádjon, hármatokat ; hanem, hitemre,
Van itt néhány vén vadfa, mellyeken
Az oltás nem fog. — Jó napot, vitézek !
Mi a csalánt csalánnak híjuk, és a
Bolondot csak bolondnak.

COMINIUS.
Mindig egy.

CORIOLANUS.
Mindig Menenius, mindig az.

HIRNÖK.
El, itt az útból !

CORIOLANUS (*nejéhez és anyjához).*
Kezedet s tiédet !
Előbb, mint házam árnyékába lépek,
Nézzünk el a jó patriciusokhoz,
A kiktül nem csak üdvözlést nyerék, de
Megtisztelést is.

VOLUMNIA.
Én megértem azt,
Hogy fő ohajtásom s ábrándaim
Beteljesültek ; egy van hátra még,
És ezt te néked, nem kételkedem, hogy
Megadja Rómánk.

CORIOLANUS.
Tudd meg, jó anyám, a
Magam utján inkább szolgájok leszek, mint
Urok különben.

COMÍNIUS.

El a capitólba !

Harsonák, kürtök. Elmennek olly ünnepélyesen, mint jöttek. A tribúnok maradnak.

BRUTUS.

Minden nyelv róla szól s a gyönge szem
Üveggel nézi őt A csacska dajkák
Jajgatni hagyják csecsemőiket,
Őt emlegetvén elragadtatással.
A konyhalyány legszebb vásznát köti
Füstös nyakára s a falakra mászik.
Megtömve minden, bódék, ablakok
A fúladásig. Háztetők gerinczén
Ül a sokaság, és mind iparkodik
Őt nézni. Ritkán látható papok
Furódnak a tömeg közé, helyet
Szerezni a köznép közt. Fátyolos nők
Od'adják arczuk pirját és fejérét
A kéjelgő s a forró ajku Phoebus
Zsákmányaúl. Olly zaj van, mintha egy
Isten, ki őt vezérli, emberi
Lényébe bújt vón csellel, s adta volna
A kellemet rá.

SICÍNIUS.

Consul lesz maholnap,
Fogadni mernék.

BRUTUS.

Ugy lefekhetünk
Mindaddig, míg az ő hatalma tart.

SICÍNIUS.

Nem fogja ő méltóságát szerényen
Viselni végig ; elveszíti azt is,
Mit eddig nyert.

BRUTUS.

Ez a vigasztalás.

SICÍNIUS.
Hidd el, hogy a nép, kit képviselünk,
Felejti majd bármilly kis alkalomkor
Rosz indulatból újabb érdemét;
S hogy ád alkalmat, ollyan bizonyos,
Mint, hogy kevély.

BRUTUS.
Hallám esküdni őt,
Ha consulságért folyamodni fog,
Nem jő a térre, és nem ölti fel
Az alázatosság ócska köntösét, s nem
Mutatj' a népnek, mint szokás, sebeit,
Koldulni a büdös szájaktul.

SICINIUS.
Jól van.

BRUTUS.
Ekkép beszélt. Oh, inkább abbahagyja,
Mint így szerezze meg, ha a nemesség
Rá nem segíti.

SICÍNIUS.
Én ugyan kivánom,
Hogy ez legyen szándéka és ezen terv
Szerint működjék.

BRUTUS.
Meglásd megteszi.

SICÍNIUS.
Akkor megérjük, a mit ugy kivánunk;
Ő bukni fog.

BRUTUS.
Meg is kell buknia,
Máskép mi járunk így. Rá kell beszélnünk
A népet, hogy gyűlölte mindig őt, hogy
Öszvérekké változtatná, ha birná,
Hogy elnémitná szószólóikat,
És a szabadságból őket kiverné,
Hogy nem teszen föl bennök több erőt

S tehetséget, több lelket, mint van a
Tevében, melly azért tápláltatik csak,
Hogy hordja a tehert, s jól megverik, ha
Eldől alatta.

SICÍNIUS.

Illyetén beszédtől,
Ha majd a népet lázadó daczával
Legjobban bántja : (s ez meglesz, mihelyt
Ingerlik, a mi könnyü, mint kutyát
Uszítni juhra,) lángra lobban a
Száraz tarló, s e lángok őt örökre
Be fogják feketiteni.

KÖVET *jön.*

BRUTUS.

Mi baj ?

KÖVET.

A capitólba hinak. Híre van,
Hogy Marcius consul lesz. A vakok
Tolonganak, hogy hallják, és a némák,
Hogy lássák őt. Agg hölgyek keztyüket
S az ifju hölgyek kendőket dobának
Felé, a hol ment. Bókolt a nemesség,
Mint Jupiter szobránál ; és a nép
Örömzajából mennydörgést csinált
S záport a fölhányt fövegekbül. Illyet
Még nem láttam.

BRUTUS.

Jerünk a capitólba.
Szemünk s fülünk a jelené legyen,
S szivünk a sikeré.

SICINIUS.

Veled megyek.

El mindnyájan.

II. JELENÉS.

Ugyanott. A capitól.

Jön két TÖRVÉNYSZOLGA; *párnákat raknak.*

ELSŐ SZOLGA.

Jöszte, jöszte, ezennel itt lesznek. Hányan iparkodnak a consulságra?

MÁSODIK SZOLGA.

Azt mondják, hárman; de minden ember hiszi, hogy Coriolanus nyeri el.

ELSŐ SZOLGA.

Ez derék legény, de kegyetlenül kevély, s nem szereti a köznépet.

MÁSODIK SZOLGA.

Valóban, volt elég nagy ember, ki hizelgett a népnek, pedig nem szerette soha; voltak ismét elegen, kiket a nép szeretett, s maga sem tudta, miért? s így, ha szeretnek, nem tudják mi végett? s ha gyűlölnek, annak sincs jobb oka. Azért ha Coriolanus nem törődik vele, hogy szeretik-e vagy gyűlölik, ez azt bizonyitja, hogy nagyon jól ismeri gondolkodásukat; az ő nemes gondtalansága ezt világosan kimutatja.

ELSŐ SZOLGA.

Ha nem törődnék vele, hogy szeretik-e vagy sem, részrehajlatlanul állna köztök s nem tenne velök se' jót se' roszat; de ő jobban igyekszik gyűlölségüket megnyerni, mint a mennyire azok képesek ezt teljesiteni, és semmit el nem mulaszt, a miben teljesen kimutathatja irántok ellenséges indulatát. Már pedig a nép gyülölségére és nem tetszésére iparkodnia épen olly gonoszság, mint az, mit ő nem helyesel: hizelegni szeretetéért.

MÁSODIK SZOLGA.

Nagy érdemeket szerzett ő hazájától, s az ő emelkedése nem olly kényelmes lépcsőkön történt, mint azoké, kik, a nép előtt magokat udvariasan hajtogatva, süvegeléssel jutottak a hírre és tiszteletre, minden egyéb tett nélkül. Ő ellenkezőleg annyira beülteté dicsőségét szemeikbe és tetteit szivökbe, hogy erről hallgatni és ezt meg nem vallani, hálátalan igaztalanság, elferdíteni pedig olly gazság volna, melly maga magát meghazudtolván, roszalást és szemrehányást vonna magára mindenkitől, a ki hallaná.

ELSŐ SZOLGA.

Ne többet róla, ő érdemteljes ember. Helyet, helyet ; jőnek.

Jeladás a harsonákkal. Jön a LICTOROK *után* COMINIUS *consul,* MENENIUS, CORIOLANUS, *több* SENATOR, SICINIUS *és* BRUTUS. *A* SENÁTOROK *elfoglalják helyeiket, a* TRIBUNOK *szinte.*

MENENIUS.

Bevégezvén a volszk ügyet s haza
Rendelvén Titus Lartiust, ezen
Másod-gyülésünk legfő pontja lesz,
Dijazni a nemes szolgálatot, melly
Honáért ennyit tön. Kérlek tehát,
Komoly s nagyon tisztelt apák, hogy a
Jelen consult, ki sikeres hadunk
Vezére volt, hagyjátok szólani
A hősiségről, mellyet végbevitt
Cajus Marcius Coriolanus, a ki
Azért van itt, hogy érdemei szerint
Köszönjünk néki.

ELSŐ SENATOR.

Jó Cominus,[6]) szólj.
Rövidség kedveért ne hagyj ki semmit;
Előbb szegény a hon dijázni[7]) őt, mint
Kedvünk hiányzik rá. Népszónokok,
Kérünk, figyeljetek barátilag.
S birjátok rá a népet, hogy velünk
Majd egyetértsen.

SICINIUS.

Jó egyezkedés
Végett vagyunk itt; hajlandó szivünk
Tisztelni és elősegitni e
Gyülés ügyét.

BRUTUS.

Ezt annál szivesebben
Teszszük, ha nyájasb véleménye van
A nép felől, s jobban becsüli, mint
Becsülte.

MENENIUS.

Ejh, ez nem való ide.
Inkább ne szóltatok vón. Tetszik-e
Hallgatnotok Cominiust?

BRUTUS.

Szivesen, de
Inkább helyén volt észrevételem, mint
Ezen feddés.

MENENIUS.

A népnek ő barátja,
De hálótársa nem leszen. Derék
Cominius, szólj.

(CORIOLANUS *fölkel és indul ki.*)

Ülj le a helyedre.

ELSŐ SENATOR.

Foglalj helyet; ne szégyeld hallani
Hőstettidet.

CORIOLANUS.

Bocsánat, uraim,
Sebeimet inkább meggyógyítom ujra,
Mint halljam, hogy mi módon kaptam őket.

BRUTUS.

Uram, remélem, nem beszédem űz el.

CORIOLANUS.

Nem, uram; de míg a harczban gyakran álltam,
Futék a szótól. Nem hizelgetek s igy
Nem sértetek ti. És én szeretem
A népet, mint érdemli.

MENENIUS.

Kérlek, ülj le.

CORIOLANUS.

Inkább vakarnám a napon fejem
A harczi zajnál, mint henyélve halljam
Nagyítni semmiségemet. *(El.)*

MENENIUS.

Tribúnok.
Hogy hízelegne ő fajotoknak, a hol
Ezer közt egy jó van ? . . . . látjátok : inkább
Koczkára tette minden tagjait
A hírért, mint annak hallásaért csak
Egyik fülét ! — Kezd el, Cominius.

COMINIUS.

Hangom hiányzik ; gyöngén nem szabad
Coriolanusról beszélni. — Közhit,
Hogy a vitézség fő erény, s leginkább
Válik diszér' a birtokosnak ; igy
Az emlitettem férfihoz hasonló
Nincs a világon. Már tizenhat éves
Korában, hogy Tarquin meglepte Rómát,
Harczolt a többi előtt. Dictatorunk
(Kinek dicsőség !) látta víni őt,
Midőn amazón-állával kergeté

A szőrös képeket. Megmente egy
Szorított rómait, s a consul látta, hogy
Lesujta három ellent ; térdre ejté
Magát Tarquint is. E napon, midőn
A szinpadon még asszonyt játszhatott vón,
Csatában férfi volt. Tölgykoszorú
Lett a jutalma. Kis gyermek korában
Lőn férfivá, s igy nőtt, miként a tenger,
S azóta ő tizenhét ütközetben
Egy kardnak se hagyott babért. Utósó
Tettére, Coriolin kül s belül,
Már erre nincs szó. Gátlá a futókat,
S példáján a gyávák játék gyanánt
Vevék a vészt. Mint a hajó előtt
A hullám, ugy hajlott előtte a nép
S hullott le. Kardja, e halál pecsétje,
Ölt, a hová csak ért. Egy vér vala
Tetőtül talpig, minden mozdulását
Halálhörgés követte. Egyedül ment
Be a vészes városkapun, s befesté
Kerülhetetlen balsorssal ; kijött
Segély nélkül, s megvivta új erővel
Coriolit, mint egy csillag. Most övé
Minden ; de ekkor harczi zaj veré föl
Serény lelkét, és kettős lelkesülés
Élénkité föl fáradt tagjait.
Jött a csatába, és itt párologva
Rohant az emberéletek fölött, mint
Az örök romlás, s míg nem lett a mienk
A város és a harcztér, meg nem állt
Lélekzet-vételért sem.

MENENIUS.

A dicső !

ELSŐ SENATOR.

Nem tisztelhetjük úgy meg, hogy reá
Méltó ne volna.

COMINIUS.

A zsákmányt megveté.
A drágaságokat silány szemétnek
Tekinté csak. Kevesbet követel, mint
Mit a fösvénység adna. Tettei
Jutalma az, hogy tette. Idejét
Eltölté, s néki ez elég.

MENENIUS.

Valódi
Nemes. Hivassuk.

ELSŐ SENATOR.

Hidd be Coriolanust.

SZOLGA.

Im érkezik.

CORIOLANUS *jön*.

MENENIUS.

Örömmel választ, Coriolanus, a
Tanács consulnak.

CORIOLANUS.

Néki áldozom
Éltem s szolgálatom.

MENENIUS.

Most már csak a
Néphez kell szólnod.

CORIOLANUS.

Kérlek, mentsetek föl e
Szokás alól ; én föl nem ölthetem
Ama ruhát, hogy esdjek meztelen
A voksokért sebeim miatt. Tegyétek,
Hogy elkerüljem.

SICÍNIUS.

A nép megkivánj' a
Magáét, egy szikrát sem enged a
Bevett szokásokból.

MENENIUS.

Mit unszolod ? . . . .

S te, kérlek, tégy a rendszabály szerint,
Vedd át olly módon méltóságodat,
Mint eldődid vevék.

CORIOLANUS.

Ez olly szerep,
Mellyet pirulva játszanám ; s szeretném,
Ha elvennők a néptől.

BRUTUS.

Hallod ezt ?

CORIOLANUS.

Hetvenkedjem, hogy ezt és ezt tevém ?
Mutassam a nem-fájó sebhelyet,
(Mit rejtenem kén) mintha egyedül
Miattok kaptam volna.

MENENIUS.

Hagyd el ezt.
Vegyétek pártfogás alá ügyünket,
Népszónokok. S nemes consul, neked
Üdv s tisztelet !

SENATOROK.

Üdv s tisztelet neked, Coriolanus !

Harsonák. A SENATOROK *el.*

BRUTUS.

Látod, hogyan fog bánni majd a néppel ?

SICINIUS.

Csak észrevegyék szándékát. Megvetőleg
Fog kérni, mintha ollyat kérne, a mit
Megadniok kell.

BRUTUS.

Jer, tudtokra adni
Eljárásunkat. A vásár terén
Várnak benünket, ugy tudom.

El mind a ketten.

III. JELENÉS.

Ugyanott. A forum.

POLGÁROK *jönek.*

ELSŐ POLGÁR,

Ismétlem, ha kérni fogja voksainkat, nem tagadhatjuk meg tőle.

MÁSODIK POLGÁR.

De meg, uram, ha akarjuk.

HARMADIK POLGÁR.

Hatalmunkban van, ezt megtenni, csak hogy ez ollyan hatalom, mellynek végbevitelére nincs hatalmunk, mert ha megmutatja nékünk sebeit és elmondja tetteit, be kell mártanunk nyelveinket a sebekbe, s érettök szólanunk ; igy ha elmondja nemes tetteit, nekünk is el kell mondanunk nemes elismerésüket. A hálátlanság szörnyüség, s ha a sokaság hálátlan, ez annyi, mint a sokaságot szörnyeteggé tenni ; a szerint, annak tagjai levén, magunkat szörnyeteg tagokká tennők.

ELSŐ POLGÁR.

S hogy különbeknek nem tartanak bennünket, nem igen sok híja van, mert midőn a gabona dolgában föltámadtunk, ő maga sem átallott bennünket sokfejü tömegnek nevezni.

HARMADIK POLGÁR.

Többen adták már nekünk e nevet ; nem azért, hogy fejeink közül némellyik barna, némellyik fekete, némellyik kopasz, hanem hogy elménk ollyan sok szinű ; és én ugy hiszem, ha minden elménczségünk egy koponyából eredne is, ki keletre, ki délre, ki éjszakra, ki nyugatra röpülne, s ha megegyeznének is, hogy egy úton haladnak, azonnal ott volnának az éjszak-tű-minden pontjain.

MÁSODIK POLGÁR.

Ugy gondolod? Hát az én elménczségem vajon merre repülne?

HARMADIK POLGÁR.

Oh, a tied nem jönne ki olly hirtelen, mint más emberé, mert nagyon bele van sutulva ebbe a tuskófejbe; de ha szabadon volna, bizonynyal dél felé szállna.

MÁSODIK POLGÁR.

Mért arra?

HARMADIK POLGÁR.

Hogy ködbe veszszen! ha három negyede rothadt gőzbe oszlanék, a negyedik része lellkiismeretességből visszafordulna, hogy téged megházasitni segitsen.

MÁSODIK POLGÁR.

Te csak mindig tele vagy illyen furcsaságokkal. No hiszen jól van no.

HARMADIK POLGÁR.

El vagytok-e tökélve, mindnyájan rá szvazni?[23]) de az mindegy, a többség mellette lesz. Annyit mondok, ha a néphez hajolna, nem volna külőnb ember nála.

(Jön CORIOLANUS *és* MENENIUS.*)*

Ime itt jön, még pedig az alázatosság köntösében, vigyázzunk magaviseletére. Ne álljunk igy együtt, hanem menjünk arra, a hol áll, egyenként, kettenként és hármanként. Mindegyikünknek el kell mondania kérelmét, mi által valamennyien részesülünk a megtiszteltetésben, hogy saját nyelveinkkel adjuk neki szavazatunkat; azért kövessetek, megmutatom, hogy menjetek el mellette.

MINDNYÁJAN.

Jól van, jól van.

El mind.

MENENIUS.
Uram, nem ugy van ; hisz legjobbjaink
Ekkép tevének.
CORIOLANUS.
Mit mondjak tehát ? . . . .
Uram, kérlek . . . . Hah, dögvész ! nyelvemet
Nem birhatom rá . . . . Nézd, uram, sebeim,
A hont szolgálva kaptam, a midőn
Testvéreid közül sok orditott
S futott saját dobunktól.
MENENIUS.
Istenek !
Illyet ne mondj. Kérd, hogy gondoljanak rád.
CORIOLANUS.
Gondoljanak rám ? akaszszák fel őket !
Inkább felejtsenek, mint az erényt, mit
Hiába vernek papjaink beléjök.
MENENIUS.
Mindent lerontasz. Ugy beszélj velök,
A mint tanácsos ; kérlek. *(El.)*
Jön két POLGÁR.
CORIOLANUS.
Mond[8]) nekik, hogy
Mossák meg képök és fogok. — Itt jön egy pár.
Uram, tudod, mi végett állok itt.
ELSŐ POLGÁR.
Tudom ; mond meg, mi birt reá, uram ?
CORIOLANUS.
En érdemem.
MÁSODIK POLGÁR.
Ten érdemed ?
CORIOLANUS.
Nem is
Kivánatom.
ELSŐ POLGÁR.
Mit, nem kivánatod ?

CORIOLANUS.
Nem, uram,
Soh' sem kivántam a szegényeket
Koldúlással zavarni.
ELSŐ POLGÁR.
Gondold meg, hogy ha nyujtunk valamit,
Mi is remélünk nyerni általad.
CORIOLANUS.
Jól van ; mi hát a consulságnak ára ?
ELSŐ POLGÁR.
Az ára : baráti kérelem.
CORIOLANUS.
Baráti ?
Hát, kérlek, add. Mutathatok sebet,
Ha majd magunk leszünk. Jó szót, uram !
Mit mondasz rá ?
MÁSODIK POLGÁR.
Tisztelt úr, megkapod.
CORIOLANUS.
Megalkuvánk, uram.
Két érdemes voksot már koldulék. Az
Alamizsna megvan. Isten hírivel !
ELSŐ POLGÁR.
Ez még is furcsa egy kicsit.
MÁSODIK POLGÁR.
Ha ujra
Adnám szavam . . . . no, mit se' tesz.
El ketten.
Jön két más POLGÁR.
CORIOLANUS.

Kérlek benneteket, ha szavatok hangjával összeüt, hadd legyek consul ; íme rajtam a szokott köntös.

HARMADIK POLGÁR.

Érdemesen viselted magadat hazád irányában, meg nem is viselted magad érdemesen.

CORIOLANUS.

E talány ?

HARMADIK POLGÁR.

Ellenséginek ostora voltál, barátinak veszszeje voltál. Valóban, te nem szeretted a népet.

CORIOLANUS.

Annál többre kell becsűlnötök, hogy szeretetemet nem alacsonyitottam le. Hízelkedni fogok, uram, megesküttt testvéremnek, a népnek, hogy több érdemet arassak nála ; ez ollyan tulajdonság, a mit szívesen vesz . . . . s miután választásuk bölcsesége inkább akarja birni kalapomat, mint szivemet : betanulom a kedveltető hajlongást, s iparkodni fogok majmolni, t. i. utánozni valamelly népszerű férfi varázsát, s ezt bőkezűleg közlöm minden emberrel, a ki kivánja. Annak okáért kérlek, hadd legyek consul.

NEGYEDIK POLGÁR.

Reméljük, hogy barátot nyerünk benned, s azért szivesen szavazunk rád.

HARMADIK POLGÁR.

Sok sebet kaptál hazádért,

CORIOLANUS.

Nem akarom hitelesíteni tudományodat azzal, hogy ezeket mutassam. Nagyra becsülöm szavazatodat, s igy nem háborgatlak tovább.

MIND A KÉT POLGÁR.

Az istenek boldogítsanak, uram, szivünkből kivánjuk. *(El.)*

CORIOLANUS.

Mi édes hangok !
Inkább meghalni, éhen veszni, mint
Koldulni a megérdemelt dijért.
Mért álljak én e farkasbőrben itt,
S kérjek fűtől-fától szükségtelen

Bizonyságot ? Mert a szokás kivánja !
Ha mindenben követjük a szokást,
A régi por söpretlenül marad,
S olly hegymagasra nő a rosz, hogy a jó
Fölül nem mulja. Nem vagyok bolond,
Inkább legyen dicsőség s hivatal
Akárkié. — Felén már túl vagyok,
Átkinlódom hát a másik felén is.

(Más három POLGÁR *jön.)*

Ittt[26]) jó nehány voks. —
Szavazzatok rám, értetek csatáztam,
Ti értetek virasztték, értetek van
Rajtam huszonnégy seb, s kétszer kilencz
Csatát láték, hallék ; ti értetek
Tettem hol ezt, hol azt. Szavazzatok rám ;
Szeretném a consulságot, valóban.

ÖTÖDIK POLGÁR.

Ő nemesen viselte magát ; minden becsületes ember rá fog szavazni.

HATODIK POLGÁR.

Hadd legyen tehát consul. Az istenek boldogítsák őt s tegyék a nép barátjává.

MIND.

Amen, amen. Az isten tartson meg, nemes consul.

A POLGÁROK*e*.

CORIOLANUS.

Érdemes voksok !

Visszajön MENENIUS ; *vele* BRUTUS *és* SICINIUS.

MENENIUS.

Kiálltad, a mit kelle. A tribúnok
Reád ruházzák a nép voksait.
Mostan, felöltve tiszted jeleit,
Menj a tanács elé.

CORIOLANUS.

Meg van tehát ?

SICINIUS.

A kérelem-szokást beteljesítéd,
A nép megválasztott, s fölhívatol, hogy
Gyűlésbe jőj és elfoglald helyed.

CORIOLANUS.

Hol ? a tanácsháznál ?

SICINIUS.

Ott, Coriolanus.

CORIOLANUS.

Vehetek rám más ruhát ?

SICINIUS.

Vehetsz, uram.

CORIOLANUS.

Teszem tüstént, s ha újonnan magamra
Ismérek, a tanács elé megyek.

MENENIUS.

Társad leszek. Ti nem jöttök velünk ?

BRUTUS.

A népet várjuk.

SICINIUS.

Isten véletek.

(CORIOLANUS *és* MENENIUS *el.*)

Megkapta, s mint szeméből látható,
A szive ég.

BRUTUS.

Kevély szivvel viselte az
Alázatosság köntösét. A népet
Szétoszlatod ?

Visszajönnek a POLGÁROK.

SICINIUS.

Nos, társaim, megválasztátok őt ?

ELSŐ POLGÁR.

Reá szavaztunk.

BRUTUS.

Adják isteniok, hogy
Hajlandóságtokat megérdemelje.

MÁSODIK POLGÁR,

Ámen. Szegény, súlyatlan véleményem
Szerint, gúnyolt, midőn esdett.

HARMADIK POLGÁR.

Valóban.
Csufolt bennünket nyilvánságosan.

ELSŐ POLGÁR.

Nem, ez csak szólásmódja, nem csufolt,

MÁSODIK POLGÁR.

Magad vagy köztünk, azt mondó, hogy ő
Nem bánt velünk csúful ; nem is mutatta
Érdemjelét, honáért nyert sebeit.

SICÍNIUS.

Ezt csak tevé . . . .

POLGÁROK.

Nem látta senki sem.

HARMADIK POLGÁR.

Mondá : magánhelyen mutathat sebeket,
S kalapját megvetőn billentve szólt :
„Consul szeretnék lenni, s az ős szokás csak
Megegyezésetekkel engedi ;
Szavazzatok rám.“ A midőn igértük :
„Köszönöm,“ mondá, „a voksot köszönöm,
Az édes voksot . . . . most szavaztatok,
Végzők ügyünket.“ Hát nem csúfolás ez ?

SICINIUS.

Dőrék valátok ezt nem láni ?[9]) vagy
Láttátok, s mégis gyermekmódra rá
Szavaztatok ?

BRUTUS.

Mért nem beszéltetek, mint
Tanítánk ? Még midőn hatalma nem volt,

Csak mint közember szolgált a hazának,
Már ellenségetek volt ; a szabadság
S jogaitok ellen szólt mindig, miket
Az állománytól birtok. S most midőn
Hatalmat nyert, ország-kormányozást,
Ha most is megmarad rosz indulatja
A nép iránt : nem tennen voksotok
Lesz átkotok ? Kellett vón mondani,
Hogy érdemét tekintve nem igényel
Ugyan sokat, de voksaitokért
Emlékezzék reátok szívesen,
S rosz indulatját változtassa jóvá,
S legyen baráti főtök.

SICÍNIUS.

Ily beszéd, mint
Előre mondók, meghatotta volna
Lelkét s szivét ; s vagy jó igéretet
Csalt volna tőle, mellyre őt adandó
Alkalmakon figyelmessé tehetnők,
Vagy megsértette vón komor kedélyét,
Melly nem tűr semmit, a mi egybe' másba'
Korlátozná, s igy felddühitve[10]) őt,
Fordíthatátok hasznotokra mérgét,
S meg nem választatik.

BRUTUS.

Vevétek észre
Hogy megvetett nyilvánosan, midőn
Szüksége volt reátok ? s hiszitek,
Hogy megvetése nem lesz elzuzó most,
Midőn rátok tiporhat ? Testetekben
Miért nincs szív ! Azért van nyelvetek, hogy
A józan ész ellen kiáltsatok ?

SICÍNIUS.

Máskor kérelmeket tagadtatok meg,
S most arra, a ki nem kért, de csufolt,
Reá szavaztatok !

HARMADIK POLGÁR.
Nem iktaták be, visszavonható még.
MÁSODIK POLGÁR.
És visszavonjuk!
Öt száz illyen voksért kezeskedem.
ELSŐ POLGÁR.
És én ezerért, s rádás barátaik.
BRUTUS.
El innen rögtön, s mondjátok nekik, hogy
Olly consult választottak, a ki őket
Szabadságuktól fosztja meg, s kutyákként
Elnémitandja, mellyek ugatásért
Tartatnak, s mégis olly sokszor verik meg,
Midőn ugatnak.
SICÍNIUS.
Gyűljenek össze mind,
S döntsék le jobb megfontolás után
E balga választást. Mondjátok el, milly
Kevély, hogy mindig gyűlölt bennetek,
S milly gőggel hordta 'z alázat köntösét,
S hogyan gunyolt. Csupán a szeretet,
Szolgálatit tekintve, nem hagyá most
A bántó módot észrevennetek,
Melly csúfoló, illetlen modorú volt
Ős gyűlöleténél fogva.
BRUTUS.
Fogjatok
Mindent reánk, hogy (gátot nem tekintve)
Mi voltunk rajt, nektek ki kelle őt
Neveznetek.
SICÍNIUS.
Mondjátok azt, hogy inkább
Parancsainkra, mint jó kedvetekből
Választottátok őt, hogy lelketek
Eltelve volt azzal, mit tennetek
Kellett, nem a mit akartatok, s ezért

Szavaztatok rá kölletlen. Mi ránk
Fogjátok.

BRUTUS.

Minket ne kiméljetek.
Mondjátok, hogy mi vertük fejetekbe:
Szolgálni milly ifjan kezdé honát,
S szolgálja folyvást . . . . hogy honnét ered,
A bajnok Marciusoktól . . . . őse volt
Numának unokája, Ancus, a ki
A nagy Hostilius királyt követte . . . .
Ezen házból volt Quintus s Publius, kik
Csatornákon legjobb vizet hozának;
És Censorinus, népkedvencz, ki e nevet
Két izbeni censorságaért nyeré,
Az ő nagy őse volt.

SICINIUS.

Illy sarjadék,
S maga is megérdemlé azonfölül
E szép helyet; mi mondtuk, hogy vegyétek
Őt pártfogás alá . . . . de vélitek,
Multját s jelenjét öszvevetve, hogy
Ellenségtek, s a gyors megegyezést
Eltörlitek.

BRUTUS.

Mondjátok: nélkülünk így
Nem tettetek vón . . . . mindig ezt a húrt;
S azonnal, hogyha számot húztatok,
El a capitólba.

POLGÁROK.

Jó. Majd mindenik
Sajnálja a választást.

A POLGÁROK *el.*

BRUTUS.

Menjenek hát;
Tanácsosabb most e fölzendülés,
Mint várni később még nagyobb veszélyre.
Ha visszalépésökre, mint szokása,

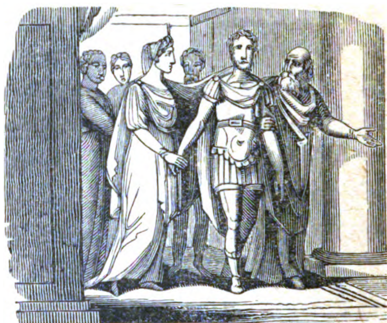
Fölingerül : vigyázunk rá s dühéből
Hasznot huzunk.

SICÍNIUS.

Jer a capitoliumba,
Legyünk előbb ott, mint a népfolyam ;
Lássék saját szándékának (miként
Részint az is), mihez mi ösztönöztük.

El mind a ketten.

HARMADIK FELVONÁS.

VOLUMNIA.

Édes fiam, kérlek; mondád: az én
Dicséretem tett hőssé, hogy megint
Dicsérjelek, vedd át e szerepet,
Mit még nem adtál.

III. felv., II. jel.

I. JELENÉS.

Ugyanott. Uteza.

Kürtök. Jönek CORIOLANUS, MENENIUS, COMINIUS, TITUS LARTIUS, SENATOROK, PATRICIUSOK.

CORIOLANUS

Megint háborgott hát Aufidius?

LARTIUS.

Igen, uram, s ez okból végezők
A frigykötést olly hirtelen.

CORIOLANUS.

És igy a volszk nép úgy áll, mint előbb;
Kész rajtunk ütni ismét kedvező
Időben?

COMINIUS.

Ugy meg vannak rontva, consul,
Hogy egy hamar nem látjuk lengeni
Zászlóikat.

CORIOLANUS.

Aufidiust ki látta?

LARTIUS.

Ótalmam alá jött, s szidta nemzetét,
Hogy elveszíté csúfondárosan
A várost; aztán Antiumba tért.

CORIOLANUS.

Beszélt rólam?

LARTIUS.

Beszélt uram.

CORIOLANUS.

Miket ?

LARTIUS.

Hányszor jött össze kardosan veled ;
Hogy a világon mindenek fölött
Téged gyülöl, hogy minden vagyonát
Koczkáztató zálogba tenni kész, csak
Győződ lehessen.

CORIOLANUS.

Antiumban él ?

LARTIUS.

Ott, Antiumban.

CORIOLANUS.

Bár lenne fölkeresni őt okom, hogy
Ellenszegüljek néki. *(Lartiushoz)*
Jó napot honn !

Jön SICINIUS *és* BRUTUS.

Im, itt a néptribúnok, nyelvei
A község szájának. Nem szivelem,
Mert olly tekintélylyel diszelgenek, mit
Nem tűrhet a nemesség.

SICINIUS.

Ne tovább !

CORIOLANUS.

Mi történik ?

BRUTUS.

Maradj ; tovább haladnod
Veszély.

CORIOLANUS.

Honnét e változás ?

MENENIUS.

Mi baj ?

COMINIUS.

Nem választá meg őt nép és nemesség ?

BRUTUS.
Cominius, nem.
CORIOLANUS.
Gyermekek szavaztak ?
ELSŐ SENATOR.
Utat, tribúnok ; a piaczra megy.
BRUTUS.
Föl van lobbanva a nép ellene.
SICINIUS.
Megállj, mert baj lesz.
CORIOLANUS.
Illyen e csoport ?
Ezeknek voksot ! most igérnek, és
Azonnal visszaveszik. — Mi tisztetek van ?
Ti vagytok a száj, mért a fogakon
Nem uralkodtok ? Ti bujtogattatok ?
MENENIUS.
Csak csendesen.
CORIOLANUS.
Szántszándékos dolog,
Nemesség ellen összeesküvés.
Tűrjük s éljünk azokkal, kik sem urnak
Sem szolgának nem jók.
BRUTUS.
Nem összeesküvés.
A nép zajong, mert gúnyolád. Minap, hogy
Ingyen buzát kaptak, boszankodál ;
Mocskoltad szószólóikat, nevezted
Őket hizelkedőknek, a nemesség
Ellenségének s köntösforgatóknak.
CORIOLANUS.
Ez tudva van rég.
BRUTUS.
Nem mindenki tudta.
CORIOLANUS.
Te beszélted el ?

BRUTUS.

Mit ! én beszéltem ?

CORIOLANUS.

Tőled kitelik illy tett.

BRUTUS.

Meglehet, de
Tettem mindenkép jobb, mint a tied.

CORIOLANUS.

Mért hát a consulság ? . . . . a fellegekre,
Olly rosz leszek, miként ti, s véletek
Tribúnkodom.

SICÍNIUS.

Sok ollyat tészsz, a mi
A népet bántja. Ha pályád, mellyre léptél,
Folytatni vágyod, kérdezd nyájasabban
Az útat, a mellyről letévedél ;
Másként nem állhatsz, mint consul, fölötte,
Sem, mint tribún, mellette.

MENENIUS.

Csendesen !

COMÍNIUS.

A néppel visszaéltek. Menjetek.
Rómához illyen aljasság nem illik.
S ezt meg nem érdemelte Coriolanus,
Ezen méltatlan botrányt, hogy galádul
Dicsőségének gáncsot vessenek.

CORIOLANUS.

Beszéljetek ti gabnáról nekem !
Azt mondtam, ugy van, s azt ismétlem is.

MENENIUS.

Ne most, ne most.

ELSŐ SENATOR.

Uram, ne e zavarban.

CORIOLANUS.

Az életemre most ! . . . . nemes barátim,
Engedjetek meg.

Hadd láss' ez ingatag, büdös csapat,
Hogy nem hizelgek, és tekintse bennem
Magát. Ismétlem, hogy velök szelíden
Bánván, tanácsunk ellen hintjük el
Magvát a csábitás, dacz s lázadásnak;
Magunk szántottuk és vetettük ezt el,
Közénk, a jók közé, vegyítve őket,
Kikben nincs több erény s erő, csak az, mit
A koldusoknak adtak.

MENENIUS.

Elég ne többet.

ELSŐ SENATOR.

Kérlek, ne szólj többet.

CORIOLANUS.

Hogyan! ne többet?
A mint hazámért ontám véremet,
Nem félve külhatalmat, úgy kiáltsa
Tüdőm a szót, míg megszakad, e fekélyes
Nép ellen, mellynek undorít baja,
S még is keressük, hogy reánk ragadjon.

BRUTUS.

Ugy szólsz a népről, mintha büntető
Isten volnál s nem olly erőtelen
Ember, mint ők magok.

SICÍNIUS.

Jó lenne ezt a
Népnek tudtára adni.

MENENIUS.

Mit? haragját?

CORIOLANUS.

Harag!
Ha, mint éjféli álom, olly nyugott
Volnék: igy vélekedném, esküszöm.

SICÍNIUS.

Rejtett méregnek kell maradnia

E véleménynek, hogy tovább-tovább mást
Ne mérgezzen meg.

CORIOLANUS.

Kell maradnia !
Hallјátok ezt a kis Tritont, hatalmas
Kell-jével ?

COMÍNIUS.

Az nem volt törvényszerű.

CORIOLANUS.

Kell !....
Te jó, de olly eszélytelen nemesség,
Tisztes, de gondatlan tanács, azért hagyál
A hydrának szolgát választani,
Hogy ez makacs kell-jével, melly csupán
A szörnyetegnek kürtharsogtatása,
Folyód pocsolyába fojtsa s medredet
Magának tartsa meg ? Ha van hatalma,
Engedjen balgaságtok ; hogyha nincs,
Ébredjünk e veszélyes lanyhaságból.
Ha bölcsek vagytok, mért bolondoztok; ha nem,
Vánkost nekik. Ha ők senatorok, ti
Plebejek vagytok ; s ők azok valóban,
Ha összeolvasztott voksaitokon csak
Az ő izök van. Tesznek tiszteket,
És illyeket, mint ez, ki népszerű
Kelljét olly biróságnak mondja, millyen
Még Graeciában sem volt. Jupiterre,
Ez meggyalázza a consult, s szivem fáj,
Látván : ha két egyenlő hatalom
Támad, milly hirtelen jön a zavar
Nyilásaik közé, s ez által egymást
Emésztik föl.

COMÍNIUS.

Jó . . . menjünk a piaczra.

CORIOLANUS.

Akárki tanácslá, hogy magtárainkból

A gabnát ingyen oszszuk, mint koronként
Szokás volt Graeciában . . . .

MENENIUS.

Elég, elég....

CORIOLANUS.

(Bár ott a népnek több hatalma volt,)
Az, mondom, engedetlenséget és
Romlást idézett.

BRUTUS.

Hogy szavazzon a nép
Illyenre, a ki így szól ?

CORIOLANUS.

Okaim
Vannak, különbek, mint az ő szavok.
Tudják, hogy nem volt tőlünk díj a gabna ;
Bizton levén, soh' sem szolgáltak érte.
Egy sem mozdult, midőn az állomány
Ingott, s kellett vón hadba menniök.
Ingyen gabnát az illy szolgálatért !
A hadban föllázadtak, itt kitünt
Vitézségök sem válik érdemökre.
A vád, mivel gyakran méltatlanul
Senatusunkat illeték, jogot
Ajándékokra nem szerez. Továbbá
E sok gyomor hogy emészthetné meg a
Tanács kegyelmét ? Tett beszéljen a
Szavak helyett : „Mi kívánjuk, mi a
Többség vagyunk, s félelmök majd megadja
Kivánatunkat." Igy lealjasítjuk
Magunkat ; e rongy nép azt véli, hogy
Gondoskodásunk félelem . . . . s ez egykor
Ajtót tör, s varjakat hoz a tanácsba,
Megtépni a sasokat.

MENENIUS.

Menjünk, elég.

BRUTUS.
Mértéken túl elég.
CORIOLANUS.
Nem az, netek több :
Esküt teszek mindenre, a mi szent
Ég s föld előtt ! e kettős hatalomnak,
(Hol egyik párt méltán büszke és a másik
Ok nélkül bősz, hol ész, igény, nemesség
Mit sem tehet, csak a közbutaság
Igen s nemjével) el kell hagynia
A szükségest, s helyt ád az ingatag
Hanyagságnak. Hiába várjuk a
Sikert illy gátok közt. Kérlek tehát : kik
Kevésbbé vagytok gyávák, mint szerények,
Kik inkább kedvelitek hazánk alapját.
Mint féltek változástul, kik előtt
Szép élet a hosszúnál többet ér, kik
Rá álltok, a testet megóni a
Haláltól vészes gyógyszer által . . . . e
Sok águ nyelvet tépjétek ki rögtön,
Ne nyalj' az édest, melly méreg neki ;
Aláztatástok sérti a józan észt,
S megfosztja a hazát azon tökélytől,
Melly illő, hogy diszítse, s képtelen
A jót, mit óhajt, végbevinni az
Ellenszegülő rosz miatt.
BRUTUS.
Elég volt.
SICÍNIUS.
Mint áruló beszélt, s mint áruló
Lakolni is fog.
CORIOLANUS.
Alávaló ! gazságod nyomjon el. —
Miért a népnek e kopasz tribúnok ?
Ezeknek engedvén, szót nem fogad
A felsőbbeknek. Lázadás alatt,

Midőn törvény a szükség volt, nem a jog,
Választatának. Boldogabb időben
Mondjuk ki : így jó, s így kell lennie,
S dobjátok porba hatalmokat.

BRUTUS.

Nyilvános árulás.

SICÍNIUS.

Consul legyen ? nem !

BRUTUS.

Aedilek, hé ! — El kell fogatni őt.

SICÍNIUS.

Menj hídd a népet, *(Brutus el.)*
a mellynek nevében
Elfoglak, mint árúló újitót
S a közjó ellenét. Parancsolom,
Kövess a számadásra.

CORIOLANUS.

Félre, vén barom !

SENATOROK és PATRICIUSOK.

Megvédjük őt.

COMÍNIUS.

Öreg, vedd el kezed.

CORIOLANUS.

Odább innen, rohadt lény, mert kirázom
Ruhádból csontod !

SICÍNIUS.

Polgárok, segítség !

Visszajön BRUTUS *az* AEDILEKKEL *s egy csapat* POLGÁRRAL.

MENENIUS.

Több tiszteletet mind a két részrül.

SICÍNIUS.

Itt van,
Ki romlástokra tör.

BRUTUS.

Fogjátok el,

Aedilek.

POLGÁROK.

Rajta, rajta, le vele! *(Átalános zavar.)*

Fegyvert, fegyvert, fegyvert!

Körülveszik Coriolanust.

MÁSODIK SENATOR.

Tribúnok, polgárok, nemesek, megálljunk!
Sicinius, Brutus, Coriolanus,
Polgárok!

POLGÁROK.

Békét, békét, álljatok meg!

MENENIUS.

Mi válik ebbül .... a lélekzetem fogy,
Romlás közelg, nem szólhatok. Tribúnok,
El a néphez; lassan, Coriolanus.
Szólj, jó Sicinius.

SICINIUS.

Figyeljen a nép!

POLGÁROK.

Halljuk tribúnunkat! .... beszélj, beszélj.

SICINIUS.

Szabadságtok veszendő; Marcius
Akarja azt elvenni, Marcius, kit
Imént consullá tettetek.

MENENIUS.

Piha,

Hisz ez nem olt, hanem még bujtogat.

ELSŐ SENATOR.

Eldönti a várost, mindent leront.

SICINIUS.

Mi a város, ha nem a nép?

POLGÁROK.

Ugy vagyon,

A nép a város.

BRUTUS.
Köz-egyezés utján levénk a nép
Elöljárói.
POLGÁROK.
És azok maradtok.
MENENIUS.
Valóban, ollyan színe van.
CORIOLANUS.
Ez úton így a város összeomlik,
Alapjához leroskad a födél,
És omladékok fogják eltemetni
Az álló rendet.
SICINIUS.
Ez halálra méltó.
BRUTUS.
Erősítsük meg vagy veszítsük el
Tekintélyünket. Nyilván mondjuk a nép
Nevében, a mellynek hatalma minket
Magának megválaszta, Marcius
Halál-bűnös.
SICINIUS.
Tehát fogjátok el,
Vigyétek a tarpeji szirthez, onnan
Taszítsátok le !
BRUTUS.
Rajta, aedilek !
POLGÁROK.
Add meg magad.
MENENIUS.
Csak egy szót halljatok ;
Kérlek, tribúnok, hadd szólhassak egy szót.
AEDILEK.
Csendesen, csendesen !
MENENIUS.
Legyetek valódi honfiak, s tegyétek

Jóvá a dolgot mérséklettel és ne
Erőszakoskodással.

BRUTUS.

A hidegség,
Melly bölcsességnek tetszik, méreg ott,
Hol így dühöng a baj. Fogjátok el,
S vigyétek a sziklára.

CORIOLANUS.

Nem, itt halok meg.

(*Kardot ránt.*)

Nem egy van itt, ki látta, hogy vivok ? most
Jőjön, s a mit látott, próbálja meg.

MENENIUS.

Le e kardot ! . . . . hátrább, tribúnosok.

BRUTUS.

Fogjátok el.

MENENIUS.

Segítsük Marciust.
Nemesség föl, segítsen ifju s agg !

POLGÁROK.

Le vele, le vele !

A zavargásban a TRIBÜNOK, AEDILEK *s a* NÉP *kiüzetnek.*

MENENIUS.

Eredj, menj a házadba, szaporán,
Különben végünk van.

MÁSODIK SENATOR.

Menj.

CORIOLANUS.

Álljatok meg ;
A hány az ellen, annyi a barátunk.

MENENIUS.

Odáig hát ?

ELSŐ SENATOR.

Ne adják isteniink !
Kérlek, nemes barátom, menj haza,
S hagyd ránk a dolgot.

MENENIUS.

Bízd ránk e sebet ; te
Nem mérheted meg. Kérlek, menj haza.

COMINIUS.

Menjünk együtt, uram.

CORIOLANUS.

Bár barbarok voltának (és azok, noha
Itt ellették,) s ne rómaiak ! (nem is
Azok, habár a capitolium
Előtt vetélték őket) . . . .

MENENIUS.

Menj haza.
Ne vedd nyelvedre méltó haragod ;
Jön még idő mi ránk is.

CORIOLANUS.

Nyilt mezőben
Leverném negyvenet.

MENENIUS.

Én is a javából
Elvállalnék egy párt ; a két tribúnt.

COMINIUS.

Ne számítgassuk most erőnket ; a
Bátorság csak bolondság, hogyha omló
Épület elé áll. Jöttök, mielőtt
E dibdáb nép itt lesz ? melly ront, miként a
Gátolt folyam, s legyőzi, a mi őt
Korlátolá előbb.

MENENIUS.

Eredj, könyörgök ;
Elmésségem tán majd fog azokon,
A kikben ez kevés van. Toldjuk a rést
Minden szinű vászonnal.

COMINIUS.

Jőszte, menjünk.

Távoznak CORIOLANUS, COMINIUS s *mások.*

ELSŐ PATRÍCIUS.
Szerencséjét ez ember tönkre tette.
MENENIUS.
Nemesb ő, mint érdemli a világ.
Neptun villájaért sem hízelegne
S Zeus mennykövéért. Ajkán van szive.
Mi keblében terem, kimondja nyelve.
S ha megharagszik, elfelejti, hogy
Hallotta a halál nevét. *(Kivül zaj.)*
Ott szép dolog van!
MÁSODIK PATRICIUS.
Bár volnának ágyban!
MENENIUS.
Vagy inkább a Tiberben! . . . . A manóba,
Mért nem beszélt szépen?
Visszajön BRUTUS *és* SICÍNIUS *a* NÉPPEL.
SICÍNIUS.
Hol a kigyó, melly
Rómát kiölni szándékzik,[11]) hogy ő
Itt mindenes legyen?
MENENIUS.
Derék tribúnok . . . .
SICÍNIUS.
Kemény kezekkel dobjuk őt le a
Tarpeji szirtről; törvénynyel daczolt,
S azért a törvény nem hallgatja ki.
Érezze a közönség szigorát,
Mit semmibe sem vett.
ELSŐ POLGÁR.
Tudja meg, hogy a
Nemes tribúnok a nép szája és mi
A karja.
POLGÁROK.
Ugy van!
MENENIUS.
Kérlek . . . .

SICÍNIUS.

Csendesen !

MENENIUS.

Miért kiáltasz pusztulást, ha szép
Lassan czélt érhetsz ?

SICÍNIUS.

Hogy mikép, uram, te
Őt elsegitéd innen ?

MENENIUS.

Hallid szavam :
A mint ismérem a consul becsét, ugy
Tudom hibáit is . . . .

SICÍNIUS.

Miféle consul ?

MENENIUS.

Coriolanus consul.

BRUTUS.

Consul ő !

POLGÁROK.

Nem, nem, nem, nem, nem !

MENENIUS.

Tribúnok s jó nép, engedelmetekkel
Egy-két szót ejtek, hogyha rám figyeltek ;
Kivéve az időt, nem vallanátok
Egyéb kárát.

SICINIUS.

Beszélj hát röviden,
Mert elszántuk magunk, kivégzeni
E mérges árulót. Számüzni őt
Szintugy veszélyes ; itten tartani
Biztos halálunk. Elhatározók hát,
Hogy még ma meghal.

MENENIUS.

Isteniuk ne adják,
Hogy híres Rómánk, mellyről Jupiter
Könyvébe van jegyezve, miszerint

Háládatos nagy emberei iránt,
Miként természetellenes vadállat
Emészsze meg tulajdon magzatát!
SICÍNIUS.
Fekély ő, mit ki kell belőle vágni.
MENENIUS.
Ő csak beteg tag, mit lemetszeni
Halálos baj, s gyógyítni nem nehéz.
Hogy érdemelt ő Rómától halált?
Az ellent ölve? . . . . Vére, melly kifolyt,
(S ez, mondhatom, hogy több, mint mennyi még
Maradt erében,) a honért folya,
S ha megmaradt vérét kiontja a hon,
Ez rajtunk, a kik teszszük s tenni hagyjuk,
Világ végéig szenny lesz.
SICÍNIUS.
Szóbeszéd.
BRUTUS.
Fonákság! mig szerette a hazát,
Becsülte őt az.
MENENIUS.
Ha megromlik a láb,
Megszűnünk számba venni egykori
Szolgálatát?
BRUTUS.
Nem hallgatunk tovább.
Utána házához, s hurczoljuk el, hogy
Odább ne terjedhessen a baja,
Mert ez ragályos.
MENENIUS.
Egy szót még, egyet.
E tigrislábu dűh, ha féktelen
Rohamja kárát látja, óntehert a
Sarkára késön köt. Rendén haladjatok,
Hogy, mint szokás, pártok ne keljenek, s nagy
Rómánkat el ne döntsék fiai.

BRUTUS.
Ha ekkép lenne . . . .
SICÍNIUS.
Milly badar beszéd !
Nem láttuk, millyen szófogadó ? üté az
Acdileket.[12]) nekünk is ellenállt. Jer.
MENENIUS.
Hadban nőtt fel, gondoljátok meg ezt,
Mióta csak kardot bír, s nem tanult
Finom beszédet ; összevisszahány-
Darat és lisztet. Engedelmetekkel
Hozzá megyek s előidézem őt, hogy
Kihallgassátok, nagy veszélyire,
A törvények szerint.
ELSŐ SENATOR.
Nemes tribúnok,
Ez emberséges út, a többi véres
Találna lenni ; ismeretlen a vég
A kezdeten.
SICÍNIUS.
Nemes Menenius,
Légy hát a nép szolgálatbélije . . . .
Le a fegyvert, legények.
BRUTUS.
El ne menjetek.
SICÍNIUS.
El a piaczra, ott találkozunk, s ott,
Ha Marciust el nem hoznád, előbbi
Tervünk szerint cselekszünk.
MENENIUS.
Elviszem.
(*A senatorokhoz.*)
Menjünk együtt mi. El kell jőnie,
Különben minden rosz lesz.
ELSŐ SENATOR.
Érte menjünk.
Mind el.

II. JELENÉS.

Szoba Coriolanus házában.

CORIOLANUS *és* PATRICIUSOK *jőnek.*

CORIOLANUS.
Kiáltsanak bármit fülembe, ha
Kerékbe törnek, vad lóhoz kötöznek,
Vagy a tarpeji szirtre tíz hegyet
Tesznek még, hogy mélyebbre döntsenek, mint
A meddig ér a szem sugára : még sem
Leszek más, mint valék.
ELSŐ PATRÍCIUS.
Annál nemesb vagy.

Jön VOLUMNIA.

CORIOLANUS.
Csodálkozom, hogy nem helyesli tettem
Anyám, ki őket csak rongyháziaknak
Hivá, s ollyan lényeknek, kik teremtvék,
Hogy apró pénzzel kereskedjenek, s a
Gyülésekben fődetlen álljanak,
Ásítsanak, s némán bámuljanak,
Ha a magamfélék hadról beszélnek
S békéről. *(Volumniához.)* Téged emlegettelek.
Miért legyek szelídebb ? magamat
Csaljam ? Mondd inkább, hogy játszam csupán
A férfit, a ki vagyok.
VOLUMNIA.
Fiam, fiam,
Bár fölvennéd hatalmad, mielőtt
Elkopnék.
CORIOLANUS.
Veszszen isten hírivel.
VOLUMNIA.
Inkább lehetnél, a ki vagy, ha nem

Törekednél igy rá. Szándékod kevésbbé
Gátolták vón, ha azt nem mutatod
Nekik, mig elvesztik hatalmokat
Téged megölni.

CORILANUS.

Aggassák fel őket.

VOLUMNIA.

És égessék el!

MENENIUS *és* SENATOROK *jőnek.*

MENENIUS.

Jer, durva voltál, durva egy kicsit,
Jer, és hozd helyre.

ELSŐ SENATOR.

Nem használ egyéb;
Ha nem teended ezt, jó városunk
Ketté hasad s eldől.

VOLUMNIA.

Kérlek, fogadj szót.
Szivem csak ugy nem kész rá, mint tiéd,
De agyvelőm jobban vezéreli
Indúlataimat.

MENENIUS.

Jól beszélsz, nemes hölgy.
Mielőtt ekkép meghajlanék a
Nyájnak, ha nem kivánná azt a hon, mint
Gyógyszert e lázas korban, én magam
Fegyvert kötnék, mit már alig birok.

CORIOLANUS.

És mit tegyek?

MENENIUS.

Jer a tribúnusokhoz.

CORIOLANUS.

Jó, és aztán?

MENENIUS.

Bánd meg beszédedet.

CORIOLANUS.

Én ! ezt ? . . . . az isteneknek sem teszem,
S nekik tegyem ?

VOLUMNIA.

Nagyon korláttalan vagy ;
Bár itt túlságosan nemes soh' sem lehetsz,
De a szükség int. Én tőled tudom, hogy
Becsület és eszély, mint hű barátok,
Együtt harczolnak. Mondd meg hát, hogy a
Békében melly'k lesz hűtelen, hogy itt
El vannak válva ?

CORIOLANUS.

Eh !

MENENIUS.

Jól kérdezi.

VOLUMNIA.

Ha hadban annak látszanod becsület,
Mi nem vagy, (s ezt eszélyed engedi
A czélért) mért csekélyebb vagy roszabb,
Ha ez békében, mint hadakban, a
Becsület társa, már ha egyaránt
Szükséges mindkettőnek ?

CORIOLANUS.

Mért erőtetsz ?

VOLUMNIA.

Mivel most kell, hogy a néppel beszélj,
Nem tenbelátásod szerint, sem úgy,
Mint szíved ösztönöz, de olly szavakkal,
Mik ajkadon teremnek, fattyuhangok,
S kebled valójával nem összefüggők.
Ez olly kevéssé válik szégyenedre,
Mint egy várost szép szóval venni be,
A mellynek sorsán máskép jó szerencséd

Határoz és a vérontás merénye. —
Én képmutató lennék barátim és a
Magam javáért, s ez nem lenne rajtam
Gyalázat. Itt kérdésben forgok én,
Fiad, nőd, a senatus, a nemesség;
S előtted több, a népnek megmutatnod,
Milly ránczos homlokod, mint hízelegni
Kegyének megnyeréseért, s megóni
Azt, a mi e nélkül ledől.

MENENIUS.

Nemes hölgy!
Jer vélünk, szép szóval megmentheted,
Mi most veszélyben van, s kárpótolást
Szerezhetsz a multért.

VOLUMNIA.

Kérlek, fiam.
Eredj hozzájok sapkáddal kezedben,
Nyujtsd ezt ki messziről és lépj oda,
Csókolja térded a követ, (illy esetben
Szónoklat ez, s értelmesb a szem e
Tudatlanokban, mint a fül,) fejed
Mozgasd, mintegy javítva vad szived, melly
Szelíd most, mint a lágy szeder, s nem áll
Az érintésnek ellen. Mondd nekik:
Te harczosuk vagy, s zajban növekedvén,
Megvallod, nem bírsz a kivánatos
Nyájas modorral, mit várhatnak ők, ha
Kegyökre vágyasz; ámde a jövőben
Iparkodol kedvökbe járni majd
Kitelhetőleg.

MENENIUS.

Hogyha ezt teszed,
A mit beszélt, minden sziv a tied, mert
Kérésre ollyan készek megbocsátni, mint
Szószátyárkodni máskor.

VOLUMNIA.

Kérlek, engedj,
S eredj. Tudom, hogy elleneddel inkább
Tűzlángba mennél, mint nekik lugasban
Hizelkedjél. Itt jön Cominius.

Jön COMINIUS.

COMINIUS.
A téren voltam, és szükség, barátom,
Hogy gyűjts erőt, vagy fuss, vagy szendeséggel
Védjed magad. Minden felé harag van.

MENENIUS.
Csak a szép szó . . .

COMINIUS.

Ez tán használni fog, ha
Magát rá birja.

VOLUMNIA.

Kell s akarja is;
Oh mondd, hogy úgy van, és aztán eredj.

CORIOLANUS.
Hajadon fővel menjek hát eléjök?
Silány nyelvem tegyen nemes szivemre
Hazugságot, mit el kell tűrnie?
Jó, megteszem; de hogyha egy személy
Forogna fönn, e Marcius teste csak:
Porrá törnék azt s a szelekbe szórnák.
El hát! . . . e rám tukmált szerepben én
Soh' sem játszom jól.

COMINIUS.

Jer, mi majd segitünk.

VOLUMNIA.
Édes fiam, kérlek; mondád: az én
Dicséretem tett hőssé, hogy megint
Dicsérjelek, vedd át e szerepet,
Mit még nem adtál.

CORIOLANUS.

El kell játszanom.
Menj, meggyőződésem ; szálljon belém
Egy ringyó lelke ! Torkom, melly miként a
Dob harsogott, olly vékony síp legyen,
Mint a herélt vagy kis lyány hangja, ki
Pulyákat altat el ! Ficzkó-mosoly
Tanyázzon arczomon, sirjon szemem,
Mint iskolás fiú ! Koldúsi nyelv
Mozogjon ajkaim közt, s e vasas térd,
Mellyet csupán a kengyel görbitett, mint
Alamizsnás emberé, hajoljon ! . . . . Én nem
Teszem ; saját hitem megsemmisitsem,
S tanítsam testem által lelkemet
Örök aljasságra !

VOLUMNIA

Tetszésed szerint hát.
Nagyobb szégyen, nekem koldulni tőled,
Mint ő tőlök neked. Pusztuljon el hát
Minden. Könnyebb éreznem gőgödet, mint
Félnem daczod veszélyét. A halált ugy
Vetem meg, mint te. Tégy kedved szerint.
Enyém vitézséged, tőlem szivád azt ;
E gőg sajátod.

CORIOLANUS.

Kérlek, légy nyugott,
Anyám, s ne dorgálj többé, elmegyek,
Elcsempészem hajlandóságukat.
Sziveiket elnyerem, szeretni fog
Rómának minden czéhe. Lásd, megyek már,
Üdvezlem nőmet. Mint consul jövök meg,
Vagy soh'se bizzál nyelvemben, hogy egykor
Ügyes hizelgő lesz.

VOLUMNIA.

Tégy, mint akarsz. *(El.)*

COMÍNIUS.
El, a tribúnok várnak ; rajta légy, hogy
Szelíden szólj, mert úgy hallám, keményebb
Vádakkal állnak még eléd azoknál,
A mellyek nyomnak már.

CORIOLANUS.
„Szelíden“, a jelszó. Kérlek, jerünk.
Vádoljanak koholmányokkal, én
Becsülettel felelek.

MENENIUS.
Hanem szelíden.

CORIOLANUS.
Jó, jó, szelid leszek tehát, szelíd.

Mind el.

III. JELENÉS.

Ugyanott, A forum.

Jön SICÍNIUS *és* BRUTUS.

BRUTUS.
Fő vád legyen, hogy zsarnok-hatalomra
Törekszik, és ha itt kisiklik, a nép
Iránti gyűlölségével szorítsd,
S hogy a prédát nem osztá el soh', a mit
Az antiumbeliktől vettek el.

(AEDIL *jön.*)

Nos jó ?

AEDÍL.
Igen.

BRUTUS.
Kik társai ?

AEDÍL.

Az öreg
Menenius s a senatorok, kik őt
Mindig kegyelték.

SICÍNIUS.

Összeírtad-e
A voksokat mind, mellyeket szereztünk ?

AEDÍL.

Igen, leírtam, rendiben van, íme.

SICÍNIUS.

S beszedted tribusok szerint ?

AEDÍL.

Beszedtem.

SICÍNIUS.

Most gyüjtsd a népet össze e helyen,
S ha én azt mondom : „úgy kell lennie
A közjog és erőre nézve," bár
Halál, pénzbüntetés vagy számüzés,
Mondják utánam, hogy „pénzbüntetés" vagy
„Halál", az ősi jog szerint s a jó ügy
Hatalmánál fogvást.

AEDÍL.

Tudtokr' adom.

BRUTUS.

S ha így elkezdenek kiáltani,
Ne szünjenek meg, míg a zaj s zavar
Ki nem csikarja azt a büntetést,
A mellyet rá itéltünk.

AEDÍL.

Jól vagyon.

SICÍNIUS.

Mondd, hogy kemények s készen legyenek,
Ha intésünket látják.

BRUTUS.

E szerint tégy.

(*Aedil el.*)

Lobbantsd haragra őt. A győzelemhez
Van szokva, s ellenmond nagyon hamar,
S ha föl van ingerülve, vissza nem tér
A mérséklethez, akkor ő kimondja,
Mi szivén van, s ott az van, a mi minket
Nyakát szegnünk segit.

Jőnek CORIOLANUS, MENENIUS, COMÍNIUS, SENATOROK, PATRICIUSOK.

SICÍNIUS.
Hah, jól van, itt jön.

MENENIUS.
Kérlek, csak nyugottan.

CORIOLANUS.
Mint a lovász, ki százszor tűri el
Egy kis pénzért a gaz nevet. — Isteníink
Tartsák meg Rómát, adjon érdemes
Birákat, hintsenek közénk szeretetet,
S töltsék meg békejellel templominkat
S ne haddal utczáinkat.

ELSŐ SENATOR.
Ámen, ámen.

MENENIUS.
Nemes kivánat.

Az AEDIL *visszajön* POLGÁROKKAL.

SICÍNIUS.
Népség, közelebb.

AEDÍL.
Figyeljetek a tribúnusokra. Lassan!

CORIOLANUS.
Előbb én szólok.

TRIBÚNOK.
Jó, szólj. — Csendesen!

CORIOLANUS.
Csak itt és másutt nem vádoltatom?
Itt vége lesz mindennek?

SICÍNIUS.

Kérdezem :

Meghajtod a népszó előtt magad,
Elismered képviselőiket,
S eltűrőd a törvényes büntetést
A rád bizonyított vétkekért ?

CORIOLANUS.

Igen.

MENENIUS.

No látjátok, polgárok, ő igent mond.
Tekintsétek vitézi tetteit,
Gondoljatok sebeire . . . . ollyanok
Testén, mint sírok a szent temetőn.

CORIOLANUS.

Nevetséges kis tüskekarczolás.

MENENIUS.

Továbbá gondoljátok meg : ha nem
Beszél mint polgár, tesz mint katona.
Ne nézzétek vad hangját rosszaságnak.
A mint mondottam, ő csak katonás, de
Nem gyűlöl bennetek.

COMINIUS.

Jó, jó, ne többet.

CORIOLANUS.

Hogyan van, hogy bár általánosan
Consulnak választattam, illyetén
Csúfot vallok, hogy elveszitek megint
A hívatalt tőlem.?

SICÍNIUS.

Nekünk felelj.

CORIOLANUS.

Beszélj hát . . . . jó . . . . hisz így kell lennie.

SICÍNIUS.

Bevádolunk, hogy tervezéd, mikép
Rómába' minden tisztséget kiirtasz,

Hogy így zsarnokhatalmat vívj magadnak.
Ezért a népnek árulója vagy.

CORIOLANUS.

Mit ! áruló !

MENENIUS.

No lassan, megigérted.

CORIOLANUS.

Pokol mély lángja nyelje bé a népet !
Én áruló ! gyalázatos tribún !
Bár ülne húszezer halál szemedben,
Markod szorítna miljomot, s hazug
Szájad kétannyit, még is mondanám :
Hazudsz ! s olly nyíltan, mintha istenimhez
Imádkoznám.

SICÍNIUS.

Nép, hallod ezt ?

POLGÁROK.

El a
Sziklára véle, a sziklára !

SICÍNIUS.

Lassan.
Nem szükség vádjait szaporítanunk ;
Láttátok tettit, hallátok beszédét,
Szolgátokat megverte, titeket
Káromlott, a törvénynek ütlegekkel
Állt ellen, megvetéssel illeté
A nagyhatalmu bíróságot. Ez mind
Olly nagyszerű bűn, melly a legkeményebb
Halált érdemli.

BRUTUS.

De mert elébb honát
Szolgálta . . . .

CORIOLANUS.

Milly szolgálatról fecsegsz itt ?

BRUTUS.

Mondom, mivel tudom.

CORIOLANUS.

Te ?

MENENIUS.

Ez tehát

Anyádnak tett igéreted ?

COMINIUS.

Könyörgök,

Tudd meg . . . .

CORIOLANUS.

Nem, én már semmit sem tudok.

Mondják ki a tarpeji-szirt halált, a
Csavargó számüzöttséget, nyuzást,
A börtönt egy szem búzával naponként . . . .
Nem adnék egy jó szót kegyelmökért,
Nem kéne, a mit adhatnak, habár
Megkapnám azt egy „isten-jó-nap"-ért.

SICÍNIUS.

A mért koronként tőle telhetőleg
Iparkodott a népet megrabolni
Hatalmától, és most is úgy viselte
Magát, mint ellen, s nem csupán a tisztes
Törvény iránt, de még azokhoz is, kik
Azt végrehajtják : a népnek nevében
S tribún-hatalmunknál fogvást ezennel
Számüzzük őt a városból, s kikötjük,
Mihelyt bejő Rómának kapuján,
Lelökjük őtet a tarpeji szirtről.
A nép nevében mondom : úgy legyen !

POLGÁROK.

Úgy légyen, úgy, úgy ! számkivetjük őt, úgy
Kell lennie !

COMÍNIUS.

Urak, barátaim, halgassatok[24]) rám.

SICINIUS.

Nem ; el van már itélve.

COMÍNIUS.

Hadd beszéljek.
Consul valék, s Rómának elleni
Nyomot hagyának rajtam. Szeretem
Hazám javát gyöngédebb tisztelettel,
Szentebben s mélyebben, mint éltemet
És drága nőmet s méhének gyümölcsit,
Ágyékom kincseit. Ha mondanám, hogy . . . .

SICÍNIUS.

Mit mondanál hát ? tudjuk, hányadán vagy.

BRUTUS.

Nincs mit beszélned. Ő számüzve van, mint
A népnek és hazának ellene.
Ugy lészen.

POLGÁROK.

Ugy lesz, ugy kell lennie !

CORIOLANUS.

Hitvány kutyák, kiknek lélekzetét
Úgy gyűlölöm, mint a büzhödt mocsárt,
S kegyét becsülöm, mint a temetetlen
Halott maradványát, melly légemet
Megrontja : én számüzlek titeket !
Maradjatok itt ingó lelketekkel !
Remegjen minden neszre szívetek !
Az ellenség tollának lebbenése
Ejsten[13]) kétségbe ! Legyen hatalmatok
Mindig, védőtöket számüzni, s végre
Butaságtok (melly nem lát, a míg nem érez)
Nem tartóztatva bennetek (levén
Ten ellenségtek) tégyen nyomorú
Szolgáivá ollyan nemzetnek, a melly
Egy kardcsapás nélkül hódíta meg !
Megvetve a várost miattatok,
Hátat fordítok . . . . széles a világ.

CORIOLANUS, COMINIUS, MENENIUS, SENATOROK *és* PATRICIUSOK *el.*

AEDÍL.
Elment a népnek ellensége, elment!
POLGÁROK.
Ellenségünk számüzeték! hahó!
SICINIUS.
Kisérjétek ki őt a kapukig, mint
Ő megvetéssel kisért titeket,
S boszantsátok, miként érdemli. Minket
Kövessen őrség át a városon.
POLGÁROK.
Jerünk, jerünk, nézzük ki a kapun.
Nemes tribúnainkat óvj' az ég! (*Mind el.*)

NEGYEDIK FELVONÁS.

CORIOLANUS.

Derék ház, jó szagú a lakoma,
De én vendéghez nem hasonlitok.

IV. felv., V. jel.

I. JELENÉS.

Ugyanott. A város kapuja előtt.

Jőnek CORIOLANUS, VOLUMNIA, VIRGÍLIA, MENENIUS, COMÍNIUS *és néhány ifju* PATRICIUS.

CORIOLANUS.
Ne sirjatok . . . . . rövid búcsút . . . kiöklel
A sokfejű vadállat. Hát, anyám,
Hol régi bátorságod ? hisz te mondtad,
Hogy a lelket viszály próbálja meg,
Hogy apróságot apró ember is bír,
Hogy minden sajka mesterként evez
Csendes vizen . . . . midőn a sors leginkább
Ver minket a jó ügyben, ez kiván nagy
Erélyt. Te adtál olly tanácsokat
Nekem, mik győzhetetlenné teszik
A szivet, a melly tudja azokat.

VIRGÍLIA.
Oh istenek !

CORIOLANUS.
Kérlek, ne, feleség . . . .

VOLUMNIA.
Most érje dögvész Róma czéheit,
S pusztuljon el minden !

CORIOLANUS.

Mit, ejh ! szeretni
Fognak, ha nélkülönöznek majd. Anyám
Légy ollyan ismét, mint midőn beszélted :
Ha Herculesnek lettél vón neje,
Végzetted volna hat művét, kimélni
Férjed verítékét. — Cominius, ne
Csüggedj ; anyám, nőm, isten véletek ; még
Jó dolgom lesz. Vén, jó Menenius,
Könyűd sósabb, mint ifjabb emberé,
S méreg szemednek. Egykori vezérem
Komor vagy, és sok szívkeményitő
Látványod volt ; mondd e bús asszonyoknak :
Kerülhetlen bajon jajgatni ollyan
Bolondság, mint nevetni. Anyám, hiszen
Merényem mindig vigaszod vala,
S hidd el (bár most magam megyek, miként
Magános sárkány, mellyet rettegetté
Tesz elhiresztelt s nem látott tanyája,)
Fiad túllép a köznapin, ha ármány
Nem ejti őt el.

VOLUMNIA.

Kedves gyermekem,
Hová mégy ? vidd magaddal egy darabra
Cominiust ; határozott irányt végy,
S ne a vad véletlenre bízd magad,
Melly véled szembe jő.

CORIOLANUS.

Oh istenek !

COMINIUS.

Egy hónapig kisérlek, és kikötjük,
Hol fogsz maradni, hogy halljuk hirét
Egymásnak ; így, ha visszahivatásod
Előkerül, nem kell a nagy világba
Szétküldenünk, keresni egyes embert,
És elveszítnünk a kegyelmet, a melly

Mindig hűl, hogyha távol az, kinek
Szüksége van rá.

CORIOLANUS.

Isten véletek! . . . .
Rajtad nagy a kor, s jobban jól lakál a
Csatákkal, hogysem ép erőmmel a
Bolygást kibírd. Csak a kapun kisérj ki.
Jer, édes nőm s te drága jó anyám s ti
Próbált barátim, mondjatok bucsút,
Ha távozom, s mosolygjatok. Jerünk.
A míg a földön járok, hallani
Fogtok felőlem, és mindig hasonlót
Előbbi tettimhez.

MENENIUS.

Különbet ennél
Nem hallhat fül. Jertek, ne sírjatok.
Ha csak hét évet ránthatnék le e vén
Kezek s lábakról, a jó istenekre,
Nyomodban járnék.

CORIOLANUS.

Add kezed. Jerünk.

Mind el.

II. JELENÉS.

Ugyanott. Utcza, közel a kapuhoz.

Jön SICINIUS, BRUTUS *és* AEDIL.

SICINIUS.

Oszoljanak szét; ő elment; elég ez.
Megtörve a nemesség, melly magát
Elvonta tőle.

BRUTUS.

Hatalmunk megmutattuk;

Legyünk szerényebbek most, mint valánk
A tett alatt.

SICÍNIUS.

Hadd menjenek haza,
Mondd, hogy nagy ellenségök elmene,
S megint erősek ők.

BRUTUS.

Oszoljanak szét.

AEDIL *el.*

Im, anyja jön.

Jön VOLUMNIA, VIRGÍLIA, *és* MENENIUS.

SICÍNIUS.

Kerüljük őt ki.

BRUTUS.

Mért ?

SICÍNIUS.

Mondják, hogy őrült.

BRUTUS.

Már megláta, hát csak
Maradjunk helyben.

VOLUMNIA.

Itt vagytok, jó ; az ég minden csapása
Fizesse vissza szívességteket.

MENENIUS.

Ne olly fenn szóval.

VOLUMNIA.

Hogyha könnyeimtől
Szólhatnék, hallanál majd valamit,
Hanem hisz így is hallasz.

(Brutushoz.)

Távozol ?

VIRGÍLIA. *(Siciuiushoz).*[14])

Te szinte állj meg!.... bár módomba vón, így
Férjemhez szólnom.

SICÍNIUS.

Embertől eredsz ?

VOLUMNIA.

Igen, bolond. Hát szégyen ez ? bolond.
Nem férfi vólt apám ?- s te róka vóltál,
Számüzni azt, ki annyi kardcsapást
Tett Rómáért, mennyit te nem beszéltél . . . .

SICÍNIUS.

Oh szent egek !

VOLUMNIA.

Több hősi kardcsapást, mint
Te bölcs beszédet, és a hon javáért.
Egyet mondok, de menj, nem, nem, maradj még,
Bár vón Arábiában a fiam
Jó kardjával s előtte czéhed.

SICÍNIUS.

Aztán ?

VIRGÍLIA.

Aztán ? fajodnak ott végét szakitná.

VOLUMNIA.

Fattyaknak és mindennek. —
Jó férfiú, Rómáért hány sebet hord !

MENENIUS.

Jer, légy nyugott.

SICÍNIUS.

Bár ugy maradt vón a hon iránt, miként
Kezdé, s ne oldta volna szét a szép
Csomót, mellyet kötött.

BRUTUS.

Bár volna így.

MENENIUS.

Bár ? és ők bujtogaták a csőcseléket,
E macskákat, kik érdemét ugy értik,
Mint én azon rejtelmeket, miket
Az ég a földdel nem tudat.

BRUTUS.

Jerünk.

VOLUMNIA.

Tehát, urak, kérlek, hogy menjetek ; hős
Tettet vivétek végbe. Mielőtt
Mentek, halljátok : a mennyivel magasb
A capitol, mint itt a legkisebb ház,
Fiam, kit számüzétek, (férje e
Hölgynek, látjátok,) annyival magasb
Mindnyájatoknál.

BRUTUS.

Jó, jó, itt hagyunk.

SICINIUS.

Mért hallgatnók e féleszű szidalmát ?

VOLUMNIA.

Vigyétek el jó kivánságimat.

(A TRIBUNOK *el.)*

Ne tennének bár mást az istenek
Átkimnak teljesítésén kivül !
Napjában egyszer jőnék össze csak
Velök, könnyülne szivem a tehertől,
Melly rajta fekszik.

MENENIUS.

Jól oda beszéltél,
De van miért. Jöttök hozzánk ebédre ?

VOLUMNIA.

Haraggal élek, magamat eszem,
S ez ételnél éhen halok. Jerünk.
Ne nyögj illy bágyadtan, velem panaszkodj'
Haraggal, mint Juno. El, el, jerünk.

MENENIUS.

Piha, piha, piha.

Mind el.

III. JELENÉS.

Országut Róma és Antium között.

Egy RÓMAI *és egy* VOLSZK *jön szemközt.*

RÓMAI.

Jól ismerlek, uram, te is ismersz engemet; ugy hiszem, Adriánnak hínak.

VOLSZK.

Ugy van, uram; de én valóban elfeledtelek.

RÓMAI.

Én római vagyok, és, valamint te, Róma ellen szolgálok. Ismersz most?

VOLSZK.

Nicanor, nem?

RÓMAI.

Ugyanaz, uram.

VOLSZK.

Szakállasabb voltál, midőn utószor láttalak, de beszéded visszahoz emlékembe. Mi hír Rómában? ki vagyok küldve a volszk állománytól, hogy ott fölkeresselek; megkiméltél egy napi uttól.

RÓMAI.

Rómában különös lázadás volt, fölkelt a nép a senatorok, patríciusok és nemesség ellen.

VOLSZK.

Volt? már vége van? kormányunk másként vélekedik; ez nagyszerű hadi készületeket tesz, s reméli, hogy rajtok üt meghasonlásuk hevében.

RÓMAI.

A láng lelohadt, de valami csekélység ismét föllobbanthatja, mert a nemesek ugy szívökre veszik az érdemes Coriolanus számüzetését, hogy készek a néptől minden hatalmat

elvenni s tribunjaikat örökre letenni. Ez füstölög lassan, s mondhatom, hogy közel van az erőszakos kitöréshez.

VOLSZK.

Coriolanust száműzték ?

RÓMAI.

Száműzték, uram.

VOLSZK.

E hírrel szívesen látnak, Nicanor.

RÓMAI.

Az idő most kedvező rájok nézve. Hallottam, hogy legkönnyebb az asszonyt elcsábítani akkor, ha férjével meghasonlott. Nemes Tullus Aufídiustok kitüntetheti magát e háborúban, miután nagy vetélytársa Coriolanus nincs hazája szolgálatában.

VOLSZK.

Minden bizonynyal. Millyen szerencsés vagyok, hogy veled így véletlenül találkoztam ; elvégezted dolgomat, ennél fogva szívesen kisérlek haza.

RÓMAI.

Az estebédig igen különös dolgokat beszélek még Rómáról, mellyek mind ellenségeik hasznára vannak. Hadseregtek készen áll, mondád ?

VOLSZK.

Királyi hadsereg pedig ; a centuriók legényeikkel együtt már zsoldban és elszállásolva vannak, s egy intésre egy óra alatt talpon teremnek.

RÓMAI.

Nagyon örülök rajta, hogy készen vannak, s ugy hiszem, én vagyok az az ember, ki őket tettre híja. Tehát, uram, szivesen üdvezellek, s örvendek társaságodon.

VOLSZK.
Megelőzesz, uram ; nekem van okom örvendeni a tiéden.
RÓMAI.
Jó, menjünk együtt.
Mind a ketten el.

IV. JELENÉS.

Antium. Aufídius háza előtt.

Jön CORIOLANUS *közönséges öltözetben, beburkolva.*

CORIOLANUS.
Derék egy város. Antium, özvegyid
Miattam vannak ; hány örökösét
Látám e szép házaknak nyögni a
Csatában és kimúlni. Rám ne ismerj.
A nők nyársakkal s a fiúk kövekkel
Gyilkolnának le törpe-viadalban.
POLGÁR *jön.*
Üdvez légy.
POLGÁR.
Szinte.
CORIOLANUS.
Kérlek, hol lakik
A hős Aufídius ? itt van Antiumban ?
POLGÁR.
Itt, és ma házánál vendégli az
Előkelőket.
CORIOLANUS.
Melly'k a háza, kérlek ?
POLGÁR.
Ez itt előtted. (*El.*)

CORIOLANUS.
Jól van, köszönöm. —
Sikos, forgó világ ! . . . . Eskütt barátok,
Kik két kebelben egy szivet viseltek,
S osztoztak ágyon, ételen, időn,
Munkán, s mint ikrek válhatatlanúl
Együtt valának, pillantás alatt
Kicsinységekre a legkeserűbb
Gyűlölködésbe esnek. És kegyetlen
Ellenségek, kik indulatjaikban
Álmatlanúl terveztek, hogy megejtsék
Egymást, csekély véletlen által, a mi
Nem ér föl egy tojással, hű barátok
Lesznek, s egygyé olvadnak. — Igy vagyok.
Hazámat gyűlölöm s szeretem ez
Ellen-várost. — Benézek. Ha megöl,
Igazságot tesz ; hogyha befogad,
Szolgálok nemzetének. (*El.*)

V. JELENET.

Ugyanott. Terem Aufidius házánál.

Belül zene. SZOLGA *jön.*

ELSŐ SZOLGA.
Bort, bort, bort ! Millyen szolgálat ez ! tán elaluttak a legényeink. (*El.*)

Más SZOLGA *jön.*

MÁSODIK SZOLGA.
Hol van Cotus ? az uram hivatja. Cotus !
El.

CORIOLANUS *jön.*

CORIOLANUS.
Derék ház, jó szagú a lakoma,
De én vendéghez nem hasonlitok.

Visszajön az első SZOLGA.

ELSŐ SZOLGA.

Mit akarszs,[15]) barátom? hova való vagy? itt nincs hely a számodra. Kérlek, ott az ajtó.

CORIOLANUS.

Nem érdemeltem jobb fogadtatást,
Mert hisz Coriolanus vagyok.

Visszajön a második SZOLGA.

MÁSODIK SZOLGA.

Hová való vagy, uram ? Fejében a szeme a kapusnak, hogy illyen legényeket bebocsát ? Kérlek, hordd el magadat.

CORIOLANUS.

Félre !

MÁSODIK SZOLGA.

Félre ? te lódulj félre !

CORIOLANUS.

Terhemre kezdesz lenni.

MÁSODIK SZOLGA.

Ollyan vitéz vagy ? majd váltok még veled egy szót.

Harmadik SZOLGA *jön, az elsővel találkozik.*

HARMADIK SZOLGA.

Miféle ember ez ?

ELSŐ SZOLGA.

Ollyan furcsa, a millyet még soh'sem láttam. Ki nem tuszkolhatom a házból. Kérlek, hidd ide csak az urat.

HARMADIK SZOLGA.

Dolgod van itt, atyafi ? kérlek, távozzál.

CORIOLANUS.

Hadd álljak, nem bántom tűzhelyteket.

HARMADIK SZOLGA.

Ki vagy ?

CORIOLANUS.

Nemesember.

HARMADIK SZOLGA.

Menykő szegény pedig.

CORIOLANUS.

Valóban az vagyok.

HARMADIK SZOLGA.

Megkövetlek, szegény nemesember, keress más szállást magadnak ; itt nincsen a te számodra hely. Kérlek, pusztulj innét, jer.

CORIOLANUS.

El a dolgod után, s hízzál a hideg falatokon.

(Eltaszitja a szolgát.)

HARMADIK SZOLGA.

Nem mégy ? . . . . Ugyan mondd meg csak az úrnak, millyen különös vendége van itt.

MÁSODIK SZOLGA.

Azt megteszem. (*El.*)

HARMADIK SZOLGA.

Hol lakol ?

CORIOLANUS.

Az ég alatt.

HARMADIK SZOLGA.

Az ég alatt ?

CORIOLANUS.

Ott.

HARMADIK SZOLGA.

Hol van az ?

CORIOLANUS.

A héják és varjak városában.

HARMADIK SZOLGA.

A héják és varjak városában ? — Ez ám a nagy szamár. — Hát csókákkal is lakol?

CORIOLANUS.

Nem, én nem szolgálom uradat.

HARMADIK SZOLGA.

Ejh földi, hát te az én uramba kapsz ?

CORIOLANUS.

Igen, s ez tisztességesebb, mint ha urnődbe kapnék. Csak fecsegsz, csak fecsegsz. Hordd a tányérokat, takarodj. *(Kiveri a szolgát.)*

Jön AUFIDIUS *és a második* SZOLGA.

AUFÍDIUS.

Hol az az ember ?

MÁSODIK SZOLGA.

Itt, uram ; kibotoztam volna, mint a kutyát, de nem akartam az urakat zavarni ott benn.

AUFÍDIUS.

Honnan jösz ? mit kivánsz ? mi a neved ?
Mért nem beszélsz ? mondd meg, ki vagy ?

CORIOLANUS *(leleplezi magát.)*

Ha most sem
Ismersz rám, Tullus, s látva engemet sem
Tudod, ki légyek ? kénytelen leszek
Megmondanom nevem.

AUFÍDIUS.

Mi a neved ?

SZOLGÁK *hátra mennek.*

CORIOLANUS.

Nevem rosz hangu a volszkok fülének
És a tiednek durva.

AUFÍDIUS.

Mondd meg azt.
Lényed zordon s arczod parancsoló ;
Vitorláid meg vannak tépve bár,
Nemes hajónak látszol. Mondd neved.

CORIOLANUS.

Készülj hát ránczba szedni homlokod ;
Nem ismersz még ?

AUFÍDIUS.

Nem ismerlek. Neved ?

CORIOLANUS.

Nevem Cajus Marcius, ki néked és
Minden hazádfiának annyi bút
És kárt okoztam, a minek tanúja
Melléknevem, Coriolanus. Nehéz
Munkák, veszélyek s a hálátalan
Hazámért ontott vércseppek jutalma
Csak e melléknév, a miről eszedbe
Juthat gyülölséged, melylyel nekem
Te tartozol . . . . csak e nevem maradt ; a
Kegyetlen nép irígykedése, mellyet
A tőlem gyáván elpártolt nemesség
Helyben hagyott, a többit elnyelé.
Megengedék, hogy e rabszolganép
Kilármázzon Rómábul engem. E baj
Hozott házadhoz. És nem a reményből,
Ne gondold, hogy megmentsem[16]) éltemet, (mert
Ha halni félnék, senkit sem kerülnék
Ugy, mint téged,) de daczbul állok itt,
Hogy megtoroljam számüzőimet.
Tehát, ha van szózat szivedben, a melly
Boszút kiván ten megbántásidért,
S a szégyent el kivánod nyomni, melly
Hazádat érte : rajta ! vedd ezennel
Inségemnek hasznát, fordítsd javadra
Boszúállásom ; víni akarok
Az alvilágnak minden haragával
Romlott hazám ellen. De hogyha ezt nem
Mered s már átalod kisérteni
Jó sorsod : úgy, egy szó mint száz, nekem
Nem kell tovább az élet, s átadom
Neked s gyülölségednek nyakamat,
Mellyet ha el nem vágsz, bolond leszesz,
Mert mindig ellened valék, s honod

Keblébül hordónként ontottam a vért,
S így szégyenedre élek csak, ha nem
Szolgállak téged.

AUFÍDIUS.

O Marcius, Marcius,
Az ős irígység egy-egy gyökerét
Tépé ki mindenik szavad szivembül.
Ha Jupiter jósolna e fellegekbül,
És szolna „ugy van!" nem hinnék neki
Jobban, mint, tisztes Marcius, neked.
Oh hadd övezze melledet karom,
Min durva kopjám százszor megtörött
S forgácsot szórt a holdra! Itt fogom
Körül kardomnak üllőjét, s vivok
Szereteddel[17]) olly hőn s nemesen,
Mint egykor nagyravágyásom vivott
Vitézségeddel. Tudd meg, hogy szerettem
A lyányt, ki nőm lett, férfi nem sohajta
Hivebben, mint én . . . . ámde téged látva itt,
Nemes lény, vígabban dobog szivem, mint
Midőn először lépett e küszöbre
Mennyasszonyom. Hah, Mars! Mondom neked,
Hadunk talpon van, s szándokom vala,
Pajzsod leütni még egyszer karodról
Vagy elveszítni a magam karát.
Tizenkétszer verél meg; éjjelenként
Bajvívásunkról álmodám azóta;
Kinn a sikon voltunk álmamba, téptük
Sisakjainkat, egymást fojtogattuk,
S fél holtan ébredék a semmitől.
Hős Marcius, ha nem vón más bajunk
Rómával, mint hogy téged számüzött:
Ki csak tizenkét s hetven év között van,
Elővennők, és haddal omlanánk
A háladatlan Róma belsejébe,
Mint vad folyam. Jer, oh jer, fogj kezet

Barátságos senatorinkkal, a kik
Bucsút vesznek tőlem, hogy készülőben
Vagyok hazádat megtámadni, bár
Rómát magát nem.

CORIOLANUS.

Jók az istenek!

AUFÍDIUS.

Azért ha mint korlátlan úr akarsz
Eljárni bosszuállásodba', vedd át
Felét az én tisztemnek és határozz
Utad fölött, mint a ki ismered
Hazádnak gyöngeségét s erejét:
Kopogtassunk-e Róma kapuin
Vagy rajt üssünk a tartományokon, hogy
Előbb ijeszszük, aztán rontsuk el?
És most jerünk be, hadd ajánljalak
Azoknak, kik vágyadra majd igen-nel
Felelnek. Oh üdvez légy! most nagyobb
Barátom vagy, mint egykor ellenem,
S ez, Marcius, sok. Add kezed. Üdvezellek!

CORIOLANUS *és* AUFIDIUS *el.*

ELSŐ SZOLGA. *(Előlép.)*
Különös változás!

MÁSODIK SZOLGA.
A kezemre mondom, meg akartam őt agyalni, de a lelkem azt sugta, hogy öltözete hamis tanúbizonyságot tesz ellene.

ELSŐ SZOLGA.
Millyen karja van! csak ugy pörgetett a mutató ujjával és hüvelyével, mint a csigát.

MÁSODIK SZOLGA.
Láttam a képéről, hogy nem az, a ki; ollyan képe van látod-e, hogy . . . . ki sem tudom fejezni millyen.

ELSŐ SZOLGA.

A bizony, ugy nézett, mintha . . . . kössenek föl, ha nem gondoltam, hogy sokkal több, mint gondolom.

MÁSODIK SZOLGA.

Bizony isten, épen ugy voltam. Ő a legderekabb ember a világon.

ELSŐ SZOLGA.

Ühüm, az ám. De csak ismersz különb katonát mint ő.

MÁSODIK SZOLGA.

Kit ? gazdánkat ?

ELSŐ SZOLGA.

Igen, már arról szó sincs.

MÁSODIK SZOLGA.

Hatszorta többet ér.

ELSŐ SZOLGA.

Már a nem, hanem hát csak különb katonának tartom nála.

MÁSODIK SZOLGA.

Látod, hé, arról nem lehet voltaképen beszélni ; a mi vezérünk a város védelmezésében nagyon kitünő.

ELSŐ SZOLGA.

Igen, és a megtámadásokban is.

Visszajön a harmadik SZOLGA.

HARMADIK SZOLGA.

Hejh, rabszolgák, ujságot tudok, ujságot, ficzkók.

ELSŐ és MÁSODIK SZOLGA.

Mit ? mit ? mit ? halljuk !

HARMADIK SZOLGA.

Minden inkább szeretnék lenni, mint római ; inkább elitélt rab.

ELSŐ és MÁSODIK SZOLGA.

Miért ? miért ?

HARMADIK SZOLGA.

Azért, mert itt van, a ki vezérünket meg szokta csipkedni . . . . Cajus Marcius.

ELSŐ SZOLGA.

Mit beszélsz ? csipkedni vezérünket ?

HARMADIK SZOLGA.

Nem mondom épen, hogy megcsipkedte, de mindig mérkőzött vele.

MÁSODIK SZOLGA.

Hagyjuk ezt, pajtások és barátok vagyunk ; vezérünk soh' sem birt vele ; ezt magától hallottam.

ELSŐ SZOLGA.

Ugy van biz az igazság szerint, soh' sem birt vele ; Corioli előtt ugy megagyabugyálta, mint a rostélyost.

MÁSODIK SZOLGA.

S ha épen valami kannibál természetű lett volna, még meg is sütötte és ette volna.

ELSŐ SZOLGA.

De hát a többi ujság ?

HARMADIK SZOLGA.

Hát ugy bánnak ott benn vele, mintha Mars fia és örököse volna. Előre ültették. Egy senator sem kérdez tőle semmit, csak hajadon fővel. Vezérünk is ugy viseli magát irányában, mintha leány volna ; kezével áldatja magát, s a szeme fejérét forgatja, ha beszél. De a java ujság az, hogy vezérünk ketté van hasítva, s csak fele annak, a mi tennap volt, mert a másik fele amazé, az egész asztal kérelménél és engedelménél fogva. Elmegy aszondja, s fülén rángatja Róma kapujának őrét ; mindent lekaszál maga előtt, hogy sima legyen az út.

MÁSODIK SZOLGA.

És tőle kitelik, jobban, mint akárkitől, a kit csak gondolhatok.

HARMADIK SZOLGA.

Hogy megteszi-e ? meg bizony, mert, látjátok, annyi a barátja, mint az ellensége ; s ezek a barátai legények, (a mint a dolgok állnak,) nem merték (látjátok, legények) magokat barátinak mutatni, (a mint mondjuk) mig ő diskréczióban van.

ELSŐ SZOLGA.

Mi az a diskréczió ?

HARMADIK SZOLGA.

De ha majd látják, fiúk, hogy a taréja megint föláll s ő vérben jár, kibujnak lyukaikból, mint eső után a tengeri nyulak s együtt ujjongatnak.

ELSŐ SZOLGA.

De mikor kezdi el ?

HARMADIK SZOLGA.

Holnap . . . . még ma . . . . rögtön. Ma délután meghalljátok a dobszót ; e lesz a csemege az ebédhez, mellyet elköltenek, mielőtt megtörlik szájokat.

MÁSODIK SZOLGA.

No hiszen hát majd lesz megint zajos világ. Az a béke nem is való egyébre, mint vasat rozsdásítani, szabókat szaporítani és versirókat költeni.

ELSŐ SZOLGA.

Már én csak azt mondom, hadd legyen háború ; ugy többet ér a békénél, mint a nappal az éjnél. Akkor van élénkség, virasztás, zaj, akkor van miről beszélni. A béke valóságos ájulás, gutaütés, émelygős, siket, álmos,

érzéketlen ; több fattyút terem, mint a menynyi férfit a háború elemészt.

MÁSODIK SZOLGA.

Igazán, s a mint a háborút néminemüképen zsiványnak lehet nevezni, nem tagadhatni, hogy a béke sokakat gyávákká tesz.

ELSŐ SZOLGA.

Igen, és sok gyülölséget okoz.

HARMADIK SZOLGA.

Ugy van, mert akkor kevesebb szüksége van egyik embernek a másikra. Csak háborút ! Remélem, hogy a rómaiak ollyan olcsók lesznek, mint a volszkok. Fölkelnek ott benn, fölkelnek.

MIND.

Be, be, be, be ! (*Mind el.*)

VI. JELENÉS.

Róma. Nyilvános tér.

Jön SICÍNIUS *és* BRUTUS.

SICÍNIUS.

Hirét sem halljuk, nincs mit félni tőle ;
Erője megfogyott a nép jelen
Békés nyugalmában, melly azelőtt
Vadúl zajongott. Igy barátait
Megszégyenítjük, hogy minden helyén van.
Ők jobb szeretnék, bár magokra is
Bajt hozna, hogyha zúgó nép zavarná
Az utczákat, mint ezt, hogy műhelyében
A mesterember énekel, s ügyét
Békében végezi.

Jön MENENIUS.

BRUTUS.
Jól végezénk. — Ez nem Menenius ?
SICÍNIUS.
De ő. Nagyon nyájas lett mostanában.
Köszöntelek.
MENENIUS.
S én mind kettőtöket.
SICÍNIUS.
Coriolanus távollétét csupán
Baráti érzik ; a hon áll, s tovább is
Fönn állna, bárha még jobban gyülölné.
MENENIUS.
Minden jól van, s még jobban lenne, ha
Ugy nem tett volna.
SICÍNIUS.
Hol van, nem tudod ?
MENENIUS.
Nem én ; sem anyja sem pedig neje
Nem értesül felőle.

Jön nehány POLGÁR.

POLGÁROK.
Az ég tartson meg mind kettőtöket.
SICÍNIUS.
Adj' isten jó estét, szomszédaink.
BRUTUS.
Jó estét, jó estét mindnyájatoknak.
ELSŐ POLGÁR.
Mi, gyermekink és nőink térdepelve
Imádkozunk érettetek.
SICÍNIUS.
Köszönjük.
BRUTUS.
Jó szomszédok, bár kedvelt volna úgy
Coriolanus, mint mi, titeket.
Isten velünk.

POLGÁROK.
Az ég áldása rátok.
A KÉT TRIBÚN.
Isten velünk, isten velünk! (POLGÁROK *el.*)
SICÍNIUS.
Ez boldogabb és kedvesebb idő, mint
Midőn rohantak e fiúk az utczán,
Romlást kiáltva.
BRUTUS.
Cajus Marcius
Derék hadember volt, de elbizott,
Gőgös, képzelhetetlen nagyravágyó,
Önző . . . .
SICÍNIUS.
S korlátlan úr akar saját
Erejéből lenni.
MENENIUS.
Én ezt nem hiszem.
SICÍNIUS.
Hahogy consul maradt vón, ez leendett
Közfájdalomra a tapasztalás.
BRUTUS.
Az istenek megóttak tőle s Róma
Most csendes és ép.

AEDIL *jön.*

AEDÍL.
Érdemes tribúnok,
Egy elfogott rabszolga azt beszéli,
Hogy a volszkok külön két hadsereggel
Átléptek Rómának határain,
S a háború dühével útjokon
Pusztítanak mindent.
MENENIUS.
Aufídius lesz,
Ki hallván Marcius számüzetését,

Szarvát kinyujtja ismét a világba,
Mellyet bevont, mig az Rómába' volt,
S nem is mocczant.

SICÍNIUS.

Eh, hagyd el Marciust!

BRUTUS.

Ostort ama pletykának! — Nem lehet,
Hogy ezt merjék a volszkok.

MENENIUS.

Nem lehet!
Eszünkbe juthat, hogy nagyon lehet,
Három példája van, mióta élek.
Mielőtt megbüntetnétek e legényt,
Kérdezzétek ki, hol hallotta azt,
Mert majd intőtök kap ki, a követ,
Ki hírül adta, hogy óvakodjatok
Attól, a mit rettegni kell.

SICÍNIUS.

Ne szólj,
Tudom, hogy nem lehet.

BRUTUS.

Hisz képtelenség.

KÖVET *jön.*

KÖVET.

Tanácskozásra gyűlt mind a nemesség.
Egy ujság jött, melly megzavarta őket.

SICÍNIUS.

Ez a rabszolga; menj s a nép előtt
Korbácsolják meg. Ő koholta ezt.
Mindég ez a hír!

KÖVET.

Ugy van, tisztes úr.
A szolga nem hazudt; sőt rémitőbbek
Sűlnek ki még.

SICÍNIUS.

Mit, millyen rémitőbbek?

KÖVET.
Nyiltan beszéli több zaj, (nem tudom,
Milly mértékben való ?) hogy Marcius
Aufidiussal frigyesülve hoz
Hadat Rómára, és határtalan
Boszút esküdt.
SICÍNIUS.
Nagyon valószinű !
BRUTUS.
Sziszó ! hogy a gyöngébb rész Marciust
Megint előkivánja.
SICÍNIUS.
Ez a fogás.
MENENIUS.
Ez nem lehet ;
Aufidiussal ő nem egyesülhet,
Ők a legszélsőbb ellentételek.
Más KÖVET *jön.*
KÖVET.
Tanácsgyülésbe hinak bennetek ;
Rémes had, mellyet Cajus Marcius
Aufidiussal társultan vezérel,
Dühöng határitok között ; utat
Tört már magának, és mindent emészt
Tűzzel vassal, mi csak előtte van.
Jön COMÍNIUS.
COMÍNIUS.
Igen szép dolgot tettetek.
MENENIUS.
Mi ujság ?
COMÍNIUS.
Elhurczolják leányaitokat,
Koponyáitokra ónt olvasztanak,
És meggyalázzák aszonyaitokat,
S mind ezt magatok szereztétek.

MENENIUS.

Mi ujság ?

COMÍNIUS.

Talpig leégnek templomaitok,
Kiváltságaitok fúrólyukba is
Be fognak férni.

MENENIUS.

Kérlek, mondd, mi hír ?
Hejh, rosz fa ég a tűzön . . . . szólj, mi ujság?
Ha Marcius a volszkokkal egyesült . . . .

COMÍNIUS.

Ha !
Ő istenök ; mint ollyan lény vezérli
Őket, kit nem természet alkotott, de
Nagyobb erő, s azok jőnek vele
Reánk tacskókra ollyan bizalommal,
Mint a gyerek pillét űz, vagy legyet
Öl a mészáros.

MENENIUS.

Szépet tettetek
Ti s társitok ; hogy hetvenkedtetek
E mesteremberek voksával, e
Foghagyma-rágókkal.

COMÍNIUS.

Rómátokat
Hogy rázza meg fülön !

MENENIUS.

Mint Hercules
Az értt gyümölcsöt rázta. Szép dolog !

BRUTUS.

Igaz tehát ?

COMÍNIUS.

Az, és sápadni fogtok,
Látván, hogy nincs különben. Birtokink
Vigan lázadnak föl, s ki ellenáll,
Mint balga hőst gúnyolják, s elesik,

Mint hű bolond. És gáncsolhatjuk-e ?
Az ellenségek most látják, ki ő.
MENENIUS.
Ha nem kegyelmez a nemes,
Végünk vagyon.
COMÍNIUS.
S ki fog könyörgeni ?
Azt a tribúnok szégyelnék ; a nép
Kegyelmet tőle akkép érdemel, mint
Juhásztul a farkas ; barátai
Ha mondanák : „légy jó Rómához," ugy
Terhelnék, mint azok, kiket gyülöl, s ők
Ellenségei lennének szinte.
MENENIUS.
Ugy van.
Ha üszköt vetne a házamra, hogy
Meggyujtsa, nem vón lelkem, mondani :
„Kérlek, ne bántsd !" Szép dolgot tettetek
Ti s czimboráitok ! gyönyörű dolog !
COMÍNIUS.
Ugy megráztátok Rómát, hogy soha
Sem volt illy gyógyíthatlan.
TRIBÚNOK.
Ránk ne háritsd.
MENENIUS.
Mi tettük hát ? mi szerettük őt, de mint
Barmok, gyáván helyt engedt a nemesség
A ti csoportotoknak, és ez őt
A városból kikurjogatta.
COMÍNIUS.
Félek,
Megint beordítják. Aufidius,
A második hős, enged néki, mintha
Szolgája volna. A kétségb'esés
Erőnk, eszélyünk, védelmünk, mivel
Eléje állhatunk.

Egy csapat POLGÁR *jön.*

MENENIUS.

Itt a rakás.
S Aufídius véle van ? — Ti rontottátok el
A léget, a midőn büdös, zsiros
Sapkátokat hajgálva zúgtatok
Számüzetéseért. Most visszajön,
S a harczosok minden hajszála egy
Korbács lesz ; voksotok jutalmaúl
Majd annyi tökfejet kaszál le, a hány
Kucsmát akkor földobtatok. De jól van,
Ha porrá égnénk is mindannyian,
Megérdemeltük.

POLGÁROK.

Rosz híreket hallánk.

ELSŐ POLGÁR.

Részemrül én
Mingyárt mondtam, hogy kár számüzni őt.

MÁSODIK POLGÁR.

Azt mondtam én is.

HARMADIK POLGÁR.

Én magam is ; és igazat szólva, ezt sokan mondták közűlünk. A közjóért tettük, a mit tettünk ; és ámbár szivesen bele egyeztünk számüzetésébe, ez még is akaratunk ellen történt.

COMÍNIUS.

Derék legények vagytok !

MENENIUS.

Szép dolog,
A mit tevétek ! — A capitólba menjünk ?

COMÍNIUS.

Igen ; mit is tehetnénk egyebet ?

COMÍNIUS *és* MENENIUS *el.*

SICÍNIUS.

Bátorság, társak ! menjetek haza.

Azon párt ez, melly azt ohajtja, hogy
Megtörténjék, mitől rettegni látszik.
Ne féljünk semmit. Menjetek haza.

ELSŐ POLGÁR.

Legyenek irántunk jók az istenek! Jertek, társaim, menjünk haza. Mindig mondtam, hogy nincs igazunk, mikor őt számüztük.

MÁSODIK POLGÁR.

Mindnyájan ezt mondtuk. De menjünk haza.

POLGÁROK *el.*

BRUTUS.

Ez a hír nem tetszik nekem.

SICÍNIUS.

Nekem sem.

BRUTUS.

El a capitolba. Birtokom felét od'
Adnám, ha ez hazug hir volna.

SICÍNIUS.

Menjünk.

Elmennek.

VII. JELENÉS.

Tábor, közel Rómához.

Jön AUFÍDIUS *és egy* TISZT.

AUFÍDIUS.

A rómaihoz futnak mindegyre még?

TISZT.

Én nem tudom, milly bű-hatalma van, de
Legényeidnek ő ebéd előtt
S' utána imája és közben beszéde,
S uram, te elhomályosíttatál még
Ten embereid előtt is.

AUFÍDIUS.

Most ezen
Segítni nem lehet, vagy legfölebb
Csak olly eszközzel, a mi terveinket
Sántitaná meg. Ő irántam is
Kevélyebb, mint véltem, hogy lesz, midőn
Először üdvezlém. De ebben ő
Változhatatlan ; mentem, a mi nem
Javítható.

TISZT.

De kivánnám, uram,
(Magadra nézve) bár ne egyesültél
Vón véle ; mért nem vetted által az
Egész ügyet ? vagy bíztad volna ő rá.

AUFÍDIUS.

Jól értelek, s hidd el, ha számolunk,
Nem sejti, hogy szorítom majd meg őt.
Habár ugy tetszik, és ő is hiszi,
S azt vélik a közönséges szemek, hogy
Rendén tesz mindent, s jól gazdálkodik
A volszk ügyekben, mint sárkány csatáz
S végez, mihelyt kardját kirántja ; egy
Nincs téve még, mi majd nyakát szegi
Vagy az enyémet koczkáztatja, ha
Kenyértörésre kerül a dolog.

TISZT.

Uram, hiszed, hogy elfoglalja Rómát ?

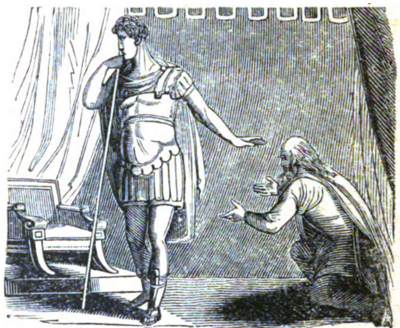
AUFÍDIUS.

Minden hely meghódol, még meg se' szállja,
Övé Rómának minden nemese,
Senator és patricius kedveli,
Harczhoz nem értők a tribúnok, a nép
Olly kész lesz visszahíni őt, a milly
Hamar kiűzte. Ő Rómának az, mi
A halnak a sas, melly megfogja azt
Felsőségénél fogva. Egykor ő

Nemes szolgájok volt, de nem viselheté
Szerényen érdemét . . . . mi vagy kevélység,
Melly nagy szerencsében mindig kisérti
A boldogot ; vagy ítélethiány,
Hogy nem tudá használni a körülményt,
A mellyen ur volt ; vagy természete,
Hogy mindig ugy legyen . . . . párnára nem
Ment a sisaktól, békén egyaránt olly
Szigorral és komolysággal parancsolt,
Mint háborúban . . . . egy ezek közül
(Mind ebbül bír egy részt, nem az egészet,
Elismerem,) félelmessé tevé őt,
Gyülöltté s számüzötté. Érdeme
Szélsőségekbe fúl. Igy magyarázza
Erényeinket a kor ; s az erő,
A melly magát ajánlja, biztosabb sirt
A szónokszéknél nem talál, a hol
Magasztaltatnak tettei.
Tüzet tűz olt, szöget szög ver ki, jog
Jogot dönt, és erőt erő emészt. Jer.
Cajus ha Rómát bírod, milly szegény lészsz !
Mert nem sokára akkor az enyém lészsz.

El.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

CORIOLANUS.

Menj hát. Fülem könyörgéseitek ellen
Erősb, mint sergem ellen kaputok.

V. felv., II. jel.

I. JELENÉS.

Róma. Nyilvános tér.

Jönek MENENIUS, COMINIUS, SICÍNIUS, BRUTUS *s mások.*

MENENIUS.
Én nem megyek ; halljátok, egykori
Vezérét hogy' fogadta, a ki őt olly
Nagyon szerette. Engem úgy hivott, hogy
Apám, s mi haszna ? Menjetek, kik őt
Elűztétek, térdeljetek le egy
Mérföldre sátrától s így csúszszatok
Kegyébe. Már, ha még Comíniust
Sem vette föl, csak itthonn maradok.

COMÍNIUS.
Ismerni sem akart.

MENENIUS.
Halljátok ezt ?

COMÍNIUS.
Egyszer mondá nevem. Fölemlegettem
A régi ismeretséget s a vért, mit
Együtt ontánk. Felelni sem akart,
Minden név ellen tiltakozva szólt ; ő
Nevetlen semmi, Róma lángiban,
Ottan kovácsol majd nevet magának.

MENENIUS.
Lám, illyen dolgot tettetek, tribúnok,

Elgyötrétek Rómáért magatok, hogy
A szén olcsó legyen. Szép híretek lesz!
COMINIUS.
Mondám, millyen dicső a kegyelem,
Hol azt nem várják. Válaszolta, hogy
Ez puszta szózat a hazátul ahhoz,
Kit az megbüntetett.
MENENIUS.
Való igaz;
Kevesbet válaszolhatott-e?
COMÍNIUS.
Azon valék, hogy jó barátait
Kimélje. Igy felelt: nem szedheti
Őket ki a penészes undorító
Rakás gazból, s egy két szegény magért
Bolondság lenne föl nem gyujtani
S tovább szagolni ezt.
MENENIUS.
Egy két szegény magért?
Egy én vagyok. Anyja, nője és fia
S e bajnok társ, mi a magok vagyunk,
S ti a penészes gaz; felbüzlötök
A holdig . . . . égnünk kell miattatok.
SICÍNIUS.
Légy csendesen, kérlek. Ha nem segitesz
E váratlan bajon, ne hányd szemünkre
Inségünket. Ha kedved lenne szólni
Ez ügyben, hidd, inkább föltartaná
Jó nyelved, mint a had, mit gyüjthetünk,
Hazánkfiát.
MENENIUS.
Nem, én ezt nem teszem.
SICÍNIUS.
Eredj hozzája kérlek.
MENENIUS.
S mit tegyek?

BRUTUS.
Próbáld meg, Marciusnál mit tehet
Szived Rómáért.
MENENIUS.
Jó, s ha Marcius, mint
Cominiust, majd elküld engem is,
Ki sem hallgatva, aztán ? . . . . Több legyen
Egy bús barátjával, kit szigora
Megsérte ? akkor ?
SICINIUS.
Jó szándékodat
Köszönni fogjuk, olly mértékbe, mint
Iparkodál.
MENENIUS.
Megpróbálom tehát.
Tán meghallgat. De hogy száját harapta
S Cominiussal ugy bánt, ez lever.
Roszkor ment hozzá, még ebéd előtt. Ha
Erünk üres, vérünk hideg, haragszunk
Még a reggelre, nincs inyünkre adni
És megbocsátni ; de ha megtömők e
Csatornáit vérünknek ételekkel
S borral, hajlékonyabbak lelkeink, mint
Vallási böjtölésben. Kilesem,
Ha kérelmemhez illőn jóllakik,
Aztán utána látok.
BRUTUS.
Tudod, hogy' kell megnyerni a szivét,
Nem tévedhetsz el.
MENENIUS.
Rá adom fejem.
A mint lesz, ugy lesz. Meglátjuk, miképen
Végződik. (*El.*)
COMINIUS.
Rá sem fog hallgatni.

SICÍNIUS.

Nem ?

COMÍNIUS.

Aranyban ül, mondám ; ugy ég szeme,
Mintha Rómát akarná gyujtani,
S kegyét sérelme fogva tartja. Térdre
Esém ; halkan szólt : „kelj föl,“ s elbocsátott
Némán, kezével. A mit megtesz, azt
Irásban küldte meg, s mit nem teszen,
Azt eskü tiltja végbevinnie.
S igy nincs remény, csak
Tisztes szülője és nejében, a kik
Mint hallom, kérni készek őt, hogy
Kegyelmezzen honának. El tehát,
Vegyük reá, hogy gyorsan menjenek.

Elmennek.

II. JELENÉS.

Volszk táborszem Róma előtt. Helyeiken az őrök.

Jön hozzájuk MENENIUS.

ELSŐ ŐR.

Megállj, honnan jösz ?

MÁSODIK ŐR.

Vissza !

MENENIUS.

Ti derék
Őrök vagytok, de engedelmetekkel
Országos ügyben jöttem Marciussal
Beszélni.

ELSŐ ŐR.

Honnan ?

MENENIUS.

Róma vásosából.[18])

ELSŐ ŐR.

Térj vissza, nem mehetsz át, mert vezérünk
Azokról többé tudni sem akar.

MÁSODIK ŐR.

Előbb látod Rómádat égni, mint
Beszélhetsz Marciussal.

MENENIUS.

Jó barátim,
Ha hallátok Rómáról szólani
S barátiról vezéreteket, fogadni
Merek, megemlitett engem ; nevem
Menenius.

ELSŐ ŐR.

Mindegy, csak vissza, mert
Nevednek itten nincs becsülete.

MENENIUS.

Mondom, fiú, vezéretek barátom ;
Vitézségének könyve én valék,
Hasonlíthatlan hirét én belőlem
Olvasták s tán nagyitva . . . . barátimat (s ő
Az első köztök) én dicsérni szoktam,
A mint csak az igazság engedi,
Sőt néha, mint golyó a sík uton,
Még túl is ugrám, s a dicséretet
Megtoldottam füllentésekkel is . . . .
Azért ereszsz, öcsém.

ELSŐ ŐR.

Már, uram, ha annyi hazugságot mondtál is az ő javára, a hány szót most a magadéra, még se' mégy itt keresztül, nem itt, ha ollyan érdem volna is a hazugság, mint a szeplőtelen élet. Annak okáért csak vissza !

MENENIUS.

Kérlek, fiú, jusson eszedbe, hogy nevem Menenius, s mindig vezéred pártján voltam.

MÁSODIK ŐR.

Ha te hazudozója voltál (mint magad vallod) én ollyan vagyok szolgálatában, hogy igazat beszélek, s azt mondom, nem mehetsz át. Azért fordulj vissza.

MENENIUS.

Nem tudod, megebédelt-e már ? mert csak ebéd után szeretnék vele beszélni.

ELSŐ ŐR.

Római vagy, ugy-e bár ?

MENENIUS.

Az vagyok, a mi vezéred.

ELSŐ ŐR.

Akkor gyűlölnöd kéne Rómát, mint ő gyűlöli. Gondolhatjátok-e, hogy miután kilöktétek kapuitokon ezeknek valódi védelmezőjét, s a feldühült nép butasága áltel az ellenségnek adtátok át paizstokat, gondolhatjátok-e, hogy majd ellenálltok boszújának sopánkodó vén asszonyok sohajával, leányaitok szűzi kézkulcsolásaival, vagy köszvényes közbenjárásával illyen megaszott elévült embernek, a millyennek te látszol ? Képzelhetitek, hogy a szándékolt tüzet, mellyben várostok el fog égni, eloltkatjátok illyen gyönge lélekzettel ? Nagyon csalatkoztok . . . . azért csak eredj vissza Rómába, s készüljetek a halálra ; el vagytok itélve, s vezérünk megesküdt, hogy se' halasztás se' kegyelem.

MENENIUS.

Ficzkó, ha kapitányod tudná, hogy itt vagyok, tisztelettel bánnék velem.

MÁSODIK ŐR.

Hagyd el, kapitányunk nem ismer téged.

MENENIUS.

A vezért értem.

ELSŐ ŐR.

Törődik is veled vezérünk! . . . . vissza, mondom, vissza, mert még lecsapolom azt a kis maradék véredet . . . . ennél egyebet nem remélhetsz. Vissza.

MENENIUS.

Hanem hát atyámfia . . . .

Jön CORIOLANUS *és* AUFÍDIUS.

CORIOLANUS.

Mi a baj ?

MENENIUS.

No, legény, ide vigyázz ; majd meglátod, millyen becsülésben állok, látni fogod, hogy illyen fajankóféle strázsa nem rekeszthet el engemet az én Coriolanus fiamtól ; gyanítani fogod beszélgetésünk módjáról, hogy közel jutottál az akasztófához vagy valami távolabb halálhoz, a mi ennél még kegyetlenebb. Most hát ide nézz, s elgondolván jövődet, ájulj el. — A dicsőséges istenek tartsanak óránként gyülést kirekesztőleg a te jólléted végett, s ne szeressenek kevésbbé, mint vén apád Menenius szeret. Oh fiam, fiam, tüzet készitesz számunkra ; nézd, itt a víz, azt eloltani. Nehezen vehettek rá, hogy hozzád jőjek, de meg levén győződve, hogy kivülem senki sem indíthat meg, sóhajokkal fujtak ki a kapukon ; kérlek, kényszerítlek, kegyelmezz Rómának s esedező hazádfiainak. A jó istenek csendesítsék le haragodat, s annak söprejét ontsák e gazemberre itt, ki mint valami tuskó, gátolta hozzád-jöttömet.

CORIOLANUS.

Félre !

MENENIUS.

Hogyan, félre ?

CORIOLANUS.

Szülő, nő, gyermek, én nem ismerem.
Másnak szolgálok. Bár magam kivánok
Boszút, elengedése annak a volszk
Szivekben van. Hogy egykor jól valánk
Egymással, inkább hálátlan felejtés
Törölje el, mint földjegyezze részvét.
Menj hát. Fülem könyörgéseitek ellen
Erősb, mint sergem ellen kaputok.
De vedd ezt, mert szerettelek ; érted írtam,
(*levelet ad neki.*)
S elküldtem vón. Ne szólj, Menenius,
Mem[25]) hallgatok rád. — Ő, Aufidius,
Barátom volt Rómában, s íme látod . . . .

AUFÍDIUS.

Rendíthetetlen vagy.

El CORIOLANUS *és* AUFIDIUS.

ELSŐ ŐR.

Nos, uram, Menenius a neved ?

MÁSODIK ŐR.

Ez, a mint látod, nagyhatalmú varázsige. Tudod már, merre az út haza felé ?

ELSŐ ŐR.

Hallottad, hogy tönkre tettek bennünket, a mért uraságodat föltartóztattuk ?

MÁSODIK ŐR.

Ugyan mondd meg csak, mért ájuljak el ?

MENENIUS.

Nem gondolok sem a világgal sem vezértekkel ; ti pedig ? alig képzelhetem, hogy léteztek, ollyan hitványságok vagytok. A ki önnön keze által kész meghalni, nem fél a

mástul jövő haláltól. Tegyen vezértek akármit. A mi titeket illet, legyetek sokáig azok, a mik vagytok, s éveitekkel gyarapodjék nyomorúságtok ! Azt mondom nektek, a mit nekem mondtak : félre ! (*El.*)

ELSŐ ŐR.

Derék legény, meg kell vallanom.

MÁSODIK ŐR.

Vezérünk a derék legény. Ő szikla, tölgy, mellyet meg nem ráz a szél.

Elmennek.

III. JELENÉS.

Coriolanus sátra.

Jőnek CORIOLANUS, AUFÍDIUS *és mások.*

CORIOLANUS.

Hadunkkal holnap Róma előtt tanyázunk.
Beszéld el aztán, háborúi társam,
A volszk uraknak, milly jól jártam el
Ez ügyben.

AUFÍDIUS.

Mindig hasznukat tekintéd,
Rómának minden esdeklésire
Siket valál, és titkos suttogást
El nem fogadtál olly barátaidtól
Sem, a kik bíztak benned.

CORIOLANUS.

Ez öreg,
A kit Rómába tört szívvel bocsáték,
Atyámnál jobban szeretett . . . . imádott,
Valóban. Végreményök volt az ő
Hozzám jövése. Kedveért (habár
Fanyar valék iránta) megujitám

Az első föltételt, mit megtagadtak,
S el nem fogadhatnak most . . . . kedveért, ki
Többet remélt végezni, engedék egy
Kevéskét. Uj követség s kérelemre
Sem a kormánytól sem barátaimtól,
Nem hallgatok többé. — Hah, milly rivalgás !

Jön gyászruhában VIRGÍLIA, VOLUMNIA, *vezetve az ifju* MARCIUST, VALERIA *és* KISÉRET.

Elöl nőm, aztán a tisztelt alak,
A mellyben én formáltatám, s kezén
Vérének másod íze. — Félre, szív !
Természet minden láncza és joga,
Eltéplek ! a makacsság lesz erényem. —
Oh e meghajlás, e galambszemek,
Mik isteninket hitszegésre bírnák !
Elolvadok, csak olly gyarló anyagból
Vagyok, mint más. Anyám hajol, mikénth' az
Ólymp hajolna vakandturás előtt
Kérőleg ; s kis fiamnak közbe'járó
Arczárul a nagy természet kiált rám,
Hogy „ne tagadd meg !" — Eh, hadd szántsa
A volszk, hadd dúlja szét Itáliát, Rómát
Nem hajtok én golyhóként ösztönömre,
Magam vagyok magamnak alkotója,
S nem ismerek rokont.

VIRGÍLIA.

Férjem s uram !

CORIOLANUS.

Beh más szemem van, mint Rómába' volt !

VIRGÍLIA.

A bú, melly minket megváltoztatott,
Ez ámit el.

CORIOLANUS.

Feledtem szerepem,
Mint lomha színész, és ugy benn akadtam,

Hogy szégyen. Oh legjobb vérem, bocsásd meg
Zsarnokságom, de azért bocsánatot
Ne kérj Rómának. — E csók. . . . hosszu, mint
Számüzetésem s édes, mint boszúm!
Az ég féltékeny úrnőjére, ezt
Tőled nyerém, s hű ajkam szűzileg
Őrzé azóta. — Hah, én fecsegek,
És a világnak legnemesb szülőjét
Nem üdvezlem . . . . hajolj a földre, térdem,
S mutasd mélyebb nyomát a ttiszteletnek,[19])
Mint más fiú. (*Letérdel.*)

VOLUMNIA.

Oh, kelj megáldva föl!
S én térdelek, nem lágyabb vánkoson,
Mint a tüzkő, mutatva a hibás
Alázatot, mit eddig félreérte
Egymás közt gyermek és szülő. (*Letérdel.*)

CORIOLANUS.

Mi ez?
Te térdelsz ? a bünös fiú előtt ?
Hadd sujtsa puszta parton a kavics hát
A csillagot, hadd dobja lázadó szél
A büszke czédrust a tűz-napba föl,
S a képtelenséget megölve könnyü
Szerrel tegyen lehetlent.

VOLUMNIA.

Te az én
Vitézem vagy; megtérítlek, remélem.
Ismέred e hölgyet ?

CORIOLANUS.

Publicola
Nemes testvére, Róma holdja; tiszta,
Mint a jégfürt Diana templomán a
Legtisztább hóbul. Jó Valéria!

VOLUMNIA.

Magadnak egy kicsiny tartalma ez, s ha

A kor kifejti teljesen, hasonló
Leszen hozzád.
CORIOLANUS.
A hősök istene,
Nagy Zeus segélyével, tanitsa minden
Nemesre lelked, hogy szégyen soha
Ne sértsen, s hadban tengerparti jel
Gyanánt állj, a vészszel daczolva, s óvjad,
A kik rád néznek.
VOLUMNIA.
Térdepelj le, ficzkó.
CORIOLANUS.
Derék fiam te!
VOLUMNIA.
Ő, hitvesed s e hölgy és én magam, mint
Kérők vagyunk itt . . . .
CORIOLANUS.
Kérlek, csendesen ; vagy
Előbb, mint szólsz, gondold meg : a mire
Megesküvém, hogy nem teszem, ne vedd azt
Elútasításnak. Ne kérj hadam
Szétküldésére, vagy hogy alkudozzam
Ama kézművesekkel ujra. Azt se
Mondd, hogy természetellenes vagyok. Ne
Kivánd dühöm s boszúmat csillapítni
Higgadt okokkal.
VOLUMNIA.
Oh megállj, ne többet!
Azt mondtad, hogy semmit nem teljesítesz,
Mert más kivánságunk nincs, mint a mit
Már megtagadtál ; és még is könyörgünk . . . .
Ha hasztalan lesz, úgy essék a vád
Keménységedre. Halgass[20]) meg tehát.
CORIOLANUS.
Aufídius s volszkok, figyeljetek.
Semmit sem hallok Rómáról magam. — Szólj.

VOLUMNIA.
Ha szótlanok volnánk is, e ruhákról
S arczunk szinéről láthatnád, hogy' éltünk
Számüzetésed óta ? Sejtheted
Magad, hogy mennyivel boldogtalanbak
Vagyunk, mint minden élő hölgy, ide
Jövén . . . . képed, szemünk örömkönyüi
És szíveink víg tombolása helytt
Bú-könnyet s félő reszketést okoz,
Mert látja a szülő, a nő s a gyermek,
Hogy a fiú, a férj és az apa
Honát széttépi. S ránk árvákra nézve
Dühöd legsúlyosabb . . . . elzárja az
Égtől imánkat . . . . ez közös vigasz,
Csak a mienk nem.... oh, mert mondd, hogyan
Imádkozhatnánk a honért, habár
Ez tartozásunk ? s győzedelmedért is,
Mi szinte az ? Vagy elvesz a haza,
E drága dajkánk, vagy te, a ki benne
Reményünk voltál. Minket csak csapás ér,
Ha teljesül is a kivánatunk
S bármellyik rész nyer, mert vagy lánczokon
Vezetnek át, mint pártos idegent,
Az utczákon, vagy győzedelmesen
Tiprod hazádnak omladékait, s a
Pálmát viszed, hogy nagy vitézül ontád
Fiad s nőd vérét. A mi engem illet,
Fiam, nem várom én a jó szerencsét
A harcz végéig. Ha rá nem vehetlek,
Hogy inkább mind a két részhez kegyes légy,
Mint eltörölj egyet : nem fogsz előbb
Hazádon dúlni, (nem fogsz, hidd el azt,) míg
Anyádnak méhét meg nem gázolod,
Melly a világra szült !
VIRGÍLIA.
S engem, kitől e

Fiút nyeréd, hogy a jövőben is
Éljen neved.
FIÚ.
Rám nem hág ; elfutok,
S aztán vivok, ha majd nagyobb leszek.
CORIOLANUS.
Ne nézzünk gyermek és asszony szemébe,
Mert, mint az asszony, olly gyöngék leszünk.
Soká ülék. (*Föláll.*)
VOLUMNIA.
Nem, ekkép el ne hagyj.
Ha kérelmünk Rómát megmenteni
Irányoztatnék a volszk vesztivel,
A kit szolgálsz : úgy érne minket a vád,
Hogy megmérgezzük a becsületed. Nem,
Mi arra kérünk, békitsd össze őket ;
Hadd mondja a volszk: „mi kegyelmet adtunk,"
És Róma ezt: „mi nyertünk," s mind a két rész
Téged dicsőit, mondván : „Békeszerzőnk,
Légy áldva !" Nagy fiam, tudod, hogy a harcz
Bizonytalan végű ; de bizonyos :
Ha meg fogod Rómát hódítni, a díj,
A mellyet ott aratsz, olly név leszen, mit
Átkozva emlegetnek majd, s a könyvek
Így irnak róla : „Bajnok férfi volt,
De vég-merénye mindent letörölt,
Honát földulta, s utálatúl hagyá
Nevét a késő kornak." Szólj, fiam,
Czélod volt a leggyöngédebb becsület,
Hogy mérkezzél az istenek kegyével,
Hogy mennydörögve tépd a messze léget,
S villámaiddal még is tölgyeket
Hasíts csak. Mért hallgatsz ? azt gondolod,
Nemes lélekhez méltó, nem feledni
A bántalmat ? — Lyányom, beszélj, könyűid
Nem illetik meg. Szólj te, kis fiú, tán

Gyermekséged jobban meghatja, mint
Okoskodásunk. Nincsen ember, a ki
Anyjának olly adósa lenne, mint ő,
S itt hagy fecsegni még is, mint rabot.
Soh' sem vóltál te jó anyád iránt
Nyájas, s ő (a szegény tyúk !) nem törődve
Uj fajjal, hadba csalt, s ha megjövél,
Dicscsel tetézett. Mondd, hogy helytelen
Kérelmem, s rúgj el; ámde ha nem az,
Te becstelen vagy, s megver majd az ég,
Hogy megtagadtad tőlem azt, a mi
Anyákat illet. Elfordul . . . . le, hölgyek,
Hadd szégyenítsék őt meg térdeink.
Coriolanushoz illőbb a kevélység,
Mint kérelmünk meghallgatása. Térdre !
Ez a végső . . . . így, most Rómába térünk,
S a többivel halunk meg. — Nézz ide,
E gyermek nem mondhatja, mit kíván,
De térdel és kezét föltartja vélünk,
És több erő van kérelmébe', mint
Makacsságodban. — Keljünk föl, jerünk; ez
Embernek anyja volszk, Corioliban
Van nője, s e gyermek véletlenűl
Hasonlít hozzá. — El vagyunk eresztve,
Elhallgatok . . . . ha majd a város ég,
Ismét beszélek !

CORIOLANUS.

Oh anyám, anyám !

(*Némán tartja* VOLUMNIA *kezeit.*)

Mit tettél? Nézd, megnyilt a menny, s lenéznek
Az istenek s e természettelen
Látványt kaczagják. Oh anyám, anyám ! Oh,
Rómának boldog győzelmet nyerél, de
Fiadra nézve . . . . hidd, oh hidd el azt,
Nagyon veszélyes a te diadalmad,

Sőt tán halálos is . . . . de hadd legyen.
Aufidius, bár nem harczolhatok, de
Illő békét kötök. Nos, jó Aufidius,
Helyemben nem hallgattál volna az
Anyára ? nem tettél vón ennyit érte ?

AUFÍDIUS.

Megilletődtem.

CORIOLANUS.

Esküszöm reá : meg !
S az nem csekélység, hogyha szemeim
Megindulástul nedvesek. Barátom,
Tudasd velem, millyen békét akarsz ? Én
Rómába nem megyek veled leszek,
S kérlek, segíts ez ügyben. — Oh anyám! nőm!

AUFÍDIUS (*magában*).

Jó, hogy sajnálatod s becsűleted
Igy meghasonlott ; ezzel visszaszerzem
Régibb jó sorsomat.

A hölgyek intenek CORIOLANUS*nak.*

CORIOLANUS.

Mingyárt ; előbb
Együtt igyunk, aztán a puszta szónál
Különb bizonyságot visztek haza,
Mit kölcsönösen megpecsételünk
Illő föltételekkel. Jőjetek,
Hölgyek, ti nektek méltó templomot
Építni, mert Itáliának és
A frigyeseknek minden kardja e
Békét nem eszközölte volna ki.

Mind el.

IV. JELENÉS.

Róma. Nyilvános tér.

Jön MENENIUS *és* SICÍNIUS.

MENENIUS.

Látod azt a párkányt a capitoliumon, azt a sarokkövet ?

SICÍNIUS.

Nos aztán ?

MENENIUS.

Ha lehetséges, hogy azt elmozdíthatod a helyéről a kis ujjaddal, ugy van némi reménység, hogy rá beszélik őt a római hölgyek, különösen anyja. De mondom, arról szó sincs ; gégéink el vannak itélve, s közel a halál.

SICÍNIUS.

Lehetséges tehát, hogy illy rövid idő alatt ennyire változzék az ember ?

MENENIUS.

Különbség a hernyó és a pillangó, és lám a pillangó hernyó volt. Ez a Marcius emberből sárkány lett, szárnyai nőttek ; több ő a csúszómászó állatnál.

SICÍNIUS.

Mennyire szerette anyját !

MENENIUS.

Engemet is ! és most olly kevéssé emlékszik anyjára, mint a kilenczed-fű ló. Fanyar képe megsavanyitja az érett szőlőt. Ha járkál, ugy mozog, mint valami gép, s a föld összezsugorodik lépteitől. Pánczélt képes a szemével keresztülszúrni, beszéde halálharang és ümmögése csatazaj. Ugy ül ott fönségében, mintha Sándort ábrázolná. A mit parancsol, hogy tegyen, már megvan, mire parancsát

végzi. Semmije sem hiányzik, hogy isten legyen, csak az örökkévalóság és az ég, hogy benne uralkodjék.

SICÍNIUS.

De igen, a kegyelem is, ha hiven festetted őt.

MENENIUS.

Élethíven festettem őt. Majd meglátod, millyen kegyelmet hoz tőle anyja. Nincs benne több kegyelem, mint a hímtigrisben tej, és ezt tapasztalni fogja szegény városunk, s ez mind tőletek származik.

SICÍNIUS.

Az istenek irgalmazzanak!

MENENIUS.

Most az egyszer nem fognak az istenek irgalmazni, mert nem gondoltunk velök, midőn őt számüztük, s most, midőn nyakunkat szegni visszajő, ők nem gondolnak velünk.

KÖVET *jön.*

KÖVET.

Uram, hogy megmentsd élted, fuss haza,
A nép elfogta tribúnustársadat,
S föl és alá hurczolja, s esküszik,
Ha Róma hölgyei vigasztalást
Nem hoznak, ízenként hal meg.

Más KÖVET *jön.*

SICÍNIUS.

Mi ujság ?

KÖVET.

Jó ujság, jó ; a hölgyek győztenek,
A volszkok elvonulnak s Marcius megy ;
Vigabb napot nem látott Róma még, nem,
Mióta Tarqínt elveré.

SICÍNIUS.

Barátom,
Való-e ez ? tudod jól, hogy való ?

KÖVET.

Ollyan való, mint hogy tűzből van a nap.
Hol leskelődtél, hogy kételkedel ?
Nem zúg ugy át a hídon a vad árvíz,
Mint a kapun át a vigasztaltak. Íme,

(*kivül harsona, tárogató, dob, örömzaj.*)

Síp, tárogató, hárfák és harsonák,
Dobok, czimbalmok s a kurjongató nép
Megtánczoltatják a napot. (*Uj rivalgás.*)

MENENIUS.

Dicső hír !
A hölgyekhez megyek. Volumnia
Egész egy város consul és senator
S patriciusnál többet ér, s egész
Föld és tenger tribúnoknál, minők
Ti vagytok. Jól imádkoztunk. Ma reggel
Nem adtam volna tíz ezer nyakért
Egy rosz petákot. Hallga, milly öröm !

Örömzaj és zene.

SICÍNIUS.

Áldjon meg hírmondásodért az ég,
S fogadd hálám.

KÖVET.

Hálára nagy okunk van,
Uram, mindnyájunknak.

SICÍNIUS.

Közelgenek ?

KÖVET.

Ezennel bent lesznek.

SICÍNIUS.

Menjünk eléjök,
S vegyünk részt jó kedvökben (*Indul.*)

Jönek a HÖLGYEK, *velök* SENATOROK, PATRICIUSOK *s a* NÉP. *Keresztül-mennek a szinpadon.*

ELSŐ SENATOR.

Im, védeink, Rómának élete!
Híjátok össze a népet, isteninket
Dicsérni, rakjatok diadaltüzet,
Utjokra hintsetek virágokat,
Zúgjátok túl a zajt, melly Marciust
Számüzte, és híjátok vissza őt
Az üdvezlettel, melylyel anyja híja;
Kiáltsátok: köszöntünk hölgyeink!

MIND.

Köszöntünk, hölgyeink, köszöntünk!

Dobok és harsonák. Mind el.

V. JELENÉS.

Antium. Nyilvános tér.

Jön AUFÍDIUS *és* KISÉRETE.

Mondjátok főnökinknek, itt vagyok, s ez
Irást adjátok át; ha olvasák,
A térre jőjenek, kérem, hol én
Bizonyságot teszek nyilvánosan, hogy
Való, mi ebben van. Bevádlom őt, ki
Most jött be a városba s szándoka
Kiállni a népség elé, remélvén:
Szóval kimenti majd magát. Hamar.

(Kiséret el.)

(Jön néhány AUFÍDIUS *részéröli* ÖSSZE-ESKÜTT.)

Isten hozott.

ELSŐ ÖSSZEESKÜTT.
Hogy vagy, vezér ?
AUFÍDIUS.
Csak úgy, mint
Kit megmérgez saját jótéteménye,
S kit szívessége öl meg.
MÁSODIK ÖSSZEESKÜTT.
Nemes úr,
Ha áll szándékod, mellyben részesidnek
Kivántál minket, ugy megszabadulsz
A nagy veszélytől.
AUFÍDIUS.
Még nem mondhatom.
A millyen a nép lesz, majd úgy tegyünk.
HARMADIK ÖSSZEESKÜTT.
A nép bizonytalan, míg ti együtt
Vitáztok ; ha egyiktek elvesz, az
Élő örökli mindenét.
AUFÍDIUS.
S a szín, a melly alatt lesujtom őt,
Szépíthető. Én tettem őt s hitemmel
Kezeskedém hűségeért. Midőn így
Fönn lett, hizelgés harmatával önté
Le uj növényeit, s elcsábitá
Barátimat s végtére meghajolt, ki
Olly durva, hódíthatlan és szabad volt.
HARMADIK ÖSSZEESKÜTT.
A dacz, midőn a consulságra készült,
Mit elveszitett, mert meg nem hajolt . . . .
AUFÍDIUS.
Erről akartam épen szólani.
Ezért számüzetvén, házamba jött,
S nyakát nyujtá késemnek. Béfogadtam,
Kenyerestársammá tettem s vágyinak
Utat nyiték, ki hagytam válogatni
Az ő tervének végbevitelére

Legjobb legényim, még magam segitém;
Együtt arattuk a hírt, mit magának
Tulajdonít; büszkélkedém, magam
Megkárosítni . . . . végre zsoldosának
Látszottam és nem társának, s velem
Olly pártfogóilag bánt, mintha csak
Szolgája volnék.

ELSŐ ÖSSZEESKÜTT.

Ez való, uram, s a
Sereg csodálkozott rajt. És midőn már
Rómát birá, mi által annyi hírt
Reméltünk, mint zsákmányt . . . .

AUFÍDIUS.

Ez az, miért
Erőmet megfeszítem[21]) ellene,
Nehány asszonykönyért, mi ollyan olcsó,
Mint a hazugság, munkánk fáradalmát
S vérét eladta. Meg kell halnia,
S bukása engem föltámaszt. De hallga!

Dobok, harsonák, a nép örömrivalgása.

ELSŐ ÖSSZEESKÜTT.

Mint a futár, megüdvezletlenül
Jövél hazádba, s ím, hogy ő jön, a zaj
Léget hasít.

MÁSODIK ÖSSZEESKÜTT.

A bárgyu nép, a mellynek
Fiait megölte, szétrepeszti torkát
Az ő dicsére.

HARMADIK ÖSSZEESKÜTT.

Mint hasznod kivánja:
Előbb, hogy szól, s a nép meghatva lesz
Beszéditől, érezze kardodat;
Mi majd segitünk. Hogyha elesett,
Szerinted értelmezzük szavait,
S ő véle együtt okait is eltemetjük.

AUFÍDIUS.
Elég, elég ; itt jőnek az urak.

Jőnek a VÁROS URAI.

URAK.
Üdvezlünk.
AUFÍDIUS.
Ezt nem érdemeltem én ; de,
Tisztelt urak, átnéztétek gondosan,
Mit nektek írtam ?
URAK.
Át.
ELSŐ ÚR.
S fájt hallanunk.
Előbbi vétkeit jóvá teendé
Kis büntetés is ; ám a kezdeten
Végezni, és eldobni seregünk
Hasznát, minket saját költségeinkkel
Dijazni és a hóditás helyett
Szerződést kötni : már ez menthetetlen.
AUFÍDIUS.
Im itt közelg, majd meghalljátok őt.

Jön CORIOLANUS *dobszóval és zászlókkal, vele egy csapat* POLGÁR.

CORIOLANUS.
Üdv nektek ! visszatértem, katonátok,
És nem ragadt rám több honszeretet, mint
Midőn menék ; folyvást nagyságtokat
Szolgálom. Tudnotok kell, hogy sikerrel
Harczoltam s véres nyomdokon vezettem
Tábortokat Rómának kapujáig.
Zsákmányt szereztünk, melly egy harmadával
Fölülhaladja a költségeket.
Békét kötének az antiumbelik
Dicsőségére s Róma szégyenére.

Itt nyujtom át a szerződést, a mellyet
Aláirt a consul s patríciusság,
És rajta a tanács pecséte van.

AUFÍDIUS.
Ne olvassátok el, tisztelt urak,
De mondjátok ki, hogy ez áruló
Hatalmatokkal szörnyen visszaélt.

CORIOLANUS.
Mit ! áruló ?

AUFÍDIUS.
Az, Marcius.

CORIOLANUS.
Marcius !

AUFÍDIUS.
Az Marcius, Cajus Marcius ; azt hiszed
Ragadmányoddal díszitlek ? neveddel,
A mellyet loptál Corioliban ! —
Urak s országnagyok ti, hűtlenül
Elárult bennetek, s od'adta néhány
Sós cseppekért Rómát, várostokat
(Igen, várostokat) anyjának s nejének,
Eltépve eskét és határzatát, mint
Rothadt selyemszálat, s hadi tanácsot
Soh'sem tartván. Dajkája könnyivel
Elsírta-bőgte diadaltokat . . . .
Ficzkók pirúltak s érett emberek
Bámulva nézték egymást.

CORIOLANUS.
Hallod ezt, Mars ?

AUFÍDIUS.
Ne hídd ez istent, síró gyermek . . . .

CORIOLANUS.
Hah !

AUFÍDIUS.
Egyéb sem vagy.

CORIOLANUS.

Határtalan hazug,
Olly nagygyá tetted szívem, hogy be nem fér
Keblembe. Germek![22]) . . . Oh rabszolga te! . . .
Urak, bocsánat, első alkalom, hogy
Pörölnöm kell. Itéljetek, komoly fők,
Hogy e gazdög hazud . . . . saját hite
(Hisz rája vésvék vagdalásaim s e
Veréseket a sírba fogja vinni)
Hazugságát az is képébe dobja.

ELSŐ ÚR.

Békét, békét, halljátok szavamat . . . .

CORIOLANUS.

Szaggassatok szét, volszkok ; vének, ifjak,
Vagdaljatok. — Gyermek ! — Csalárd kutya !
Ha krónikátok hű, ugy benne van, hogy
Mint a galambokat a sas, titeket
Ugy üldözélek Corioliban.
Én, egy magam. — Gyermek !

AUFÍDIUS.

Tisztelt urak,
Ő vak szerencséjét fölhányja, mi
Szégyentek, a hetvenkedő pimasz,
Itt mindnyájunk láttára hallatára !

ÖSSZEESKÜTTEK.

Haljon meg érte !

POLGÁROK *összevissza.*

Szaggassuk őt szét, most mingyárt . . . . megölte fiamat . . . . leányomat . . . . megölte Marcus bátyámat. . . . megölte apámat. . . .

MÁSODIK ÚR.

Békét.... ne gyalázkodjunk.... hó, csendesen.
Nagy férfi ő, a földet átövedzi
Dicsőségével. Vétkét ellenünk
Törvény itélje el. Megállj, Aufidius,
Ne bántsd a békét.

CORIOLANUS.

Volna csak kezemben !
S hat illyen még, s több, minden perepútya,
S velem jó kardom !

AUFÍDIUS.

Orczátlan bitang !

ÖSSZEESKÜTTEK.

Öljük meg, öljük meg !

AUFÍDIUS *és az összeesküttek kardot rántanak, s megölik* CORIOLANUST, *ki elesik, s* AUFÍDIUS *rá lép.*

URAK.

Megálljatok.

AUFÍDIUS.

Tisztelt urak, halljátok szóm . . . .

ELSŐ ÚR.

O Tullus !

MÁSODIK ÚR.

Könyűket ejt tettedre a vitézség.

HARMADIK ÚR.

Ne lépj reá. — Békében legyetek,
Hüvelybe a kardot.

AUFÍDIUS.

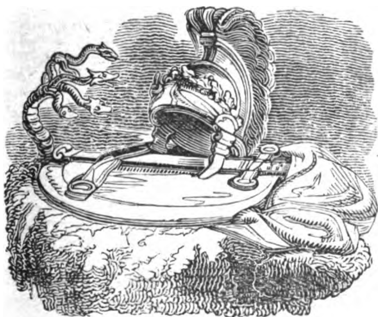
Urak, ha látni fogjátok (mi e
Dühöngésben, mit ő okozott, lehetlen)
A nagy veszélyt, a mellyet életétől
Várhattatok, még hálálkodni fogtok,
Hogy végit érte. Méltóztassatok
Tanácsba híní, bizonyságát adom majd,
Hogy hű szolgátok voltam, és ha nem :
Büntessetek bármint.

ELSŐ ÚR.

Vigyétek el
Testét, s gyászoljuk meg. Tekintsük úgy, mint
A legnemesb holtat, kit valaha
A hamvvederhez hirnök elkisért.

MÁSODIK ÚR.
Saját föllázadó természete
Aufidius vádját könnyebbiti.
Forditsuk jóra.
AUFIDIUS.
Elmult haragom,
S bú száll reám. Emeljétek fel őt,
Három legjobb vitézem ; negyedik
Magam leszek. Te úgy verd a dobot,
Hogy gyászt beszéljen. A kopják a földön
Vonassanak. — Bár e városban ő
Miatta olly sok özvegy s árva van,
Kik most is veszteségöket siratják :
Csak tisztelettel emlegessük őt.
Segitsetek.

Kiviszik CORIOLANUS *holttestét. Gyász-zene.*

UTÓSZÓ.

Ez hát a nép, melyet Petőfi imádott? . . .

Ennek a népnek kivánt ő jogot? Hogy a boldogság kosarából egyformán vehessen s a jogok asztalánál mind egyaránt foglalhasson helyet? Ez az a nép, melyet szörnyűnek mond, ha felkel s melynek adni kell, míg kér? Ezért fáj neki, hogy az egyik boldog s megfúl a bőség miatt, míg a másik éhhalállal száll sírba? . . .

Érezte Petőfi is, hogy ha a nép egyik kezében eke szarva, másik kezében kard van is, meg tud feledkezni magáról s marják egymást a szennyes koncokért . . . De a népet ilyennek főleg Coriolanus láthatta s abban a korban, melyben harc volt a vitézség próbaköve s lángpallossal kellett a szív erejét vassá edzeni . . .

Érezte Petőfi is a nép bálványozását, a népszerűség mámorító hatását s a magasból levetés keserveit. Hajthatatlan volt ő is, megalkuvást nem ismert, mikor mindenki alkalmazkodott s az ifjak, a „megkötött szárnyú sasok“ is az általános hangulatba olvadtak bele; ő a tüzes ló, mely „benn fecsegő gazdájára tombolva várt.“ Ő sem áldozta fel soha kenyérért függetlenségét s megátkozta volna magát, ha egyebet ír, mint amit a szive érez. Hallgatni, színlelni, alkalmazkodni ő sem tudott, népszerűséggel, gyűlölettel szembehelyezkedve hirdette eszméit s elveit meg is akarta valósítani és értük halni is kész volt. Ő is heves, elszánt s a hősi halál gondolata nem volt kevésbbé magasztos előtte, mint Coriolanus előtt. Villámok cikáztak át az ő fején is, miközben felesége „keblére hajtva fejét“, alszik mélyen csendesen: családja körében ő is gyengéd, mint Coriolanus s a hősi halottakról írva, közben megihleti a legcsekélyebb családi tárgy is.

Nem kevésbbé lelkesülten tünik el

a véres dicsőség bíborában, mint amily gyászosan pusztul el Coriolanus a hazaárulás és hálátlanság büntetéseképen. Amily nagy az ellentét Petőfinek a népbe vetett hite és Coriolanus megvető gőgje között, olyan más a kettő tragikus vége, bár mindkettő imádja hazáját, vérével áldozni kész. Az egyik a felbújtóktól felkorbácsolt lelkületek kivetítését a haza megnyilatkozásának tartja s egyéni bosszuja bűnhődéssé változik hazája ellen elkövetett vétkeért, a másik beleveti magát a harcba s mintha hazája leáldozó napját nem akarná megérni, előbb az ő csillaga hull az enyészet sötétjébe, hogy szent példaadása a szájhősök előtt glóriával övezze a sziklaszilárd nemes meggyőződés önfeláldozását.

Petőfi a *Coriolanus* fordításához 1847 végén kezdett, a következő májusban jelenik meg: Egressy prózafordítása bírta rá, hogy verses fordításával pótolja. Közben a szabadság és haladás tüzes útján, királyok elűzetése, végveszély felé sodródó nemzet sorsdöntő küzdelme

idejében vette elő e munkát, melyet már 1843-ban tanulgatott a kecskeméti nélkülözések közepette, mikor apró szerepeket adott, a gigantikus alakítás megtestesítésére gondolván . . .

Ő is jelen van a haza bilincseinek széttörésénél; Coriolanus fordítása közepette ostorozza az elfajult utódokat, hirdeti a vérítéletet a zsarnokok fölött. Közben a *Lehel*-en dolgozva, ennek sorsában a bosszú gondolatát domborítja ki. A népszerűség elvesztése nem egy rokon akkordot válthatott ki lelkéből, a számüzés keserveire emlékeztetőn s Vörösmarty elleni hangulata bizonyára Meneniust juttatta eszébe, akit Coriolanus szintén megtagadott, *bár a legjobb barátja* volt.

Coriolanus az utolsó, Shakespeare római tragédiáinak sorozatában. Shakespeare már a hegytetőn van; életének útja lefelé, művészete felfelé vezet. A legnagyobb viharokon túl van, a fájdalom mind erősebben hangzik ki; az élet küzdelmei neki is megmutatták az utat a tisztultabb látáshoz. Látta ő is a tör-

peség és a nagyság harcát, melyben a nagyság, a köznapit megvetve szem elől téveszti, hogy az élet szövedékét nem lehet büntetlenül megbolygatni s a lélek büszke nemességének nem szabad önmagát megbántania a mások emberi mivoltában. A nemesség kötelez: ez a tudat beleszól a felsőbb igazságszolgáltatásba; ha nem számol azzal, hogy mindenütt *emberek* vannak, csak aljas indulatok hálójába kerül, melyek a nemességet is beszennyezik. Az ellentétek harca zúg végig a lelken, tömegen, barátom, ellenségen: barátok kicsinységekre elkeseredett gyűlölségbe esnek s ellenségek a véletlen által hű barátok lesznek.[1])

A szép életet a hosszúnál többre tartja Shakespeare, inkább vesszen a lét, semhogy rút éltet éljünk a hírnév elvesztésével.[2]) Shakespeare értett ahhoz, hogy szeme és füle a jelené legyen s szive a sikeré;[3]) a *carpe diem* jelen-imádata a siker-

1) Negyedik felv. IV. jel.
2) Harmadik felv. I. jel.
3) Második felv. I. jel.

nek szól,[4]) ő meg tudta ragadni az életben, amit akart. Nem a renyhe élet szószólója, mert a jó élet a szokás rabjává tesz s többször kel ki a szokás ellen: ha mindenben követjük a szokást, a régi por söpretlenül marad s oly hegymagasra nő a rossz, hogy a jó felül nem múlja.[5]) A siker a bátor lelket erős próbára teszi; „a lelket veszély próbálja meg.[6]) Az apróságot elbírja az apró ember: minden sajka mesterként evez csendes vizen,[7]) a sorscsapásokra megacélozott lélekkel kell visszavágni, mindenütt az üldözőknek kedvez a szerencse s nem a futóknak. Persze a bátorság is bolondság, ha „omló épület elé áll."[8]) Az életnek könnyebb oldalát tekinti Shakespeare, midőn hangoztatja, hogy nem kell az egekig törni: a nagyságot megdönti az irigység: mindig akadnak olyanok, akiknek fáj a más dicsősége s annál inkább, minél

[4]) Első felv. I., VI. jel.
[5]) Második felv. III. jel.
[6]) Negyedik felv. I. jel.
[7]) Negyedik felv. I. jel.
[8]) Harmadik felv. II. jel.

érdemesebb fejet övez a babér. A köznapin túllépve, könnyen ejt el az ármány[9]) s a szenvedés, mely a botlást sujtja, nincs mindig arányban azzal, amit teszünk; viszont hányszor látjuk a legheroikusabb lelkeknél, hogy tetteik jutalmát abban látják, hogy megtették.[10]) A titáni lélek minden lépése veszélyt rejt; de hánynak emelkedése történik kényelmes lépcsőkön, minden tett nélkül, a hizelgés lajtorjáján; nem egyszer látjuk a legerősebb várat is megvívni a hízelgés szappanbuborékjainak szivárványszínein keresztül!

A jólét nagy szó Shakespeare szerint az életben; nem egy nagy erkölcsi értéket helyez miatta csak második sorba. „Inkább halál, mint éhezés.“[11]) Vannak olyanok, akiknek nyereség a mi szenvedésünk;[12]) némelyeknek feleslegük van, midőn másoknak semmijük sincsen, — s mégis, az élet keservein játszva és

[9]) Negyedik felv. I. jel.
[10]) Második felv. II. jel.
[11]) Első felv. I. jel.
[12]) Első felv. I. jel.

mosolyogva kell keresztülvergődnünk. Menenius is nevetni és sírni tudna: „nehéz s könnyű vagyok". Örökös forgásban gyakran kerülnek egymással ellentétes helyzetbe az emberek; a megtépett külső sokszor takar belső nemességet; saját jótéteményünk mérgezi meg nemesebb bensőnket; a vonzalom kristálytisztaságát érdekkörök teszik zavarossá. Coriolanus is érzi, hogy akkor fogják szeretni, ha nélkülözik; de, miután haragja kitombolta magát, az irgalom mennyei kiváltságát nem azért gyakorolja, mert „nemes lélekhez méltó feledni a bántalmakat," vagy mert azt érezné, hogy „dicső a kegyelem, ahol ezt nem várják."[13]) Az önismeret szükségét sokszor hangoztatja Shakespeare: saját magunkat vegyük vizsgálat alá,[14]) mielőtt mást megitélnénk. „Undorít a baj," melyet keresünk mégis, hogy reánk ragadjon; tudjuk, mi vár reánk s mégis belemegyünk a bajba. A becsvágy legne-

[13]) Ötödik felv. III. jel.
[14]) Második felv. I. jel.

mesebb rugóit is megfertőzi az önérdek: Aufidius előbb becsületes csatában vágyódott legyőzni Coriolanust; tisztaságából enged nemes érzése: csak azt látja, hogy el kell ejteni . . . Az érzelmekben nem mindig lehet az ezer finomságú árnyalatokat megkülönböztetni: a hazaszeretet eredeti rugója is sokszor más, ha nem is mindig önző érdek (mikor Coriolanus hőstetteivel anyjának akar örömet szerezni).[15])

A mérséklet mellett és az erőszak ellen szól: a düh, ha féktelen rohamja kárát látja, ónterhet sarkára későn köt;[16]) a tüzet gyenge lélekzettel nem lehet eloltani.[17]) Hányszor nem gondolunk rá, hogy jog jogot dönt s erőt erő emészt,[18]) midőn két egyenlő hatalom küzd s zavar jön nyilásaik közé, hogy egymást emésztik fel.[19]) Vannak diadalok, melyek a győző életébe kerülnek:[20]) a győ-

[15]) Első felv. I. jel.
[16]) Harmadik felv. I. jel.
[17]) Ötödik felv. I. jel.
[18]) Negyedik felv. VII. jel.
[19]) Harmadik felv. I. jel.
[20]) Ötödik felv. III. jel.

zelem sokszor veszélyes és halálos a mi életünkben is.

A síp és a mennydörgés különbsége van Marcius és más emberek között.[21]) A hideg magasból a fagyos légkört érezzük, de önzetlensége melegebbé teszi alakját előttünk. A tribünök szerint gőg és vitézség ritka keveréke. Learhez hasonló hatalmas alak ő, az akaratosság és büszkeség áldozata. Kemény, harcos természet, de nem idegen a gyengéd érzelmek: szeretet, hála iránt sem. Gondoljunk arra, mily ellentétes környezet veszi körül. Volumnia, aki Shakespeare anyjára emlékeztet († 1608) örvendve látta fiát oly vészek között, melyekben dicsőséget szerezhetett. Szerinte jobb meghalni, mint tétlenül élni, szebb a vér, mint arany győzelmi oszlop.[22]) Virgilia viszont aggódik férjéért; örül, hogy nincs megsebesítve; a dicsőség nem izgatja, csak vért nem akar látni, otthon ül s ki nem mozdul onnan, míg Coriolanus vissza

21) Első felv. VI. jel.
22) Első felv. III. jel.

nem tér. Számára a vitézség a legfőbb erény: harcosait gyáváknak mondja; nem fél a mástól jövő haláltól, hisz önnön keze által is kész meghalni. Nem a beszéd embere; a tett a fő előtte, de a dicsérettől húzódik: tettem, mennyi telt, miként ti.[23]) Nem nagyravágyó, mint Macbeth, szerény, ha magáról van szó, még dicsősége tetőpontján is. Rendíthetetlen marad, mindvégig olyan, mint volt, mindig ugyanaz marad. Van néhány vad fa, melyeken az oltás nem fog.[24]) Zaj előzi meg s könny marad utána,[25]) de ő előtte idegen a könny. Érdemei szélsőségekbe fúlnak. Erő, fölény, érdem a kötelességérzetnek és a legmagasabb erkölcsi céloknak kell, hogy alávetve legyenek. Coriolanusnak választania kell a legmagasabb emberi és a családi kötelékek között; lelke nagyon is nemes ahhoz, hogy jó áruló, hogy vadul bosszuálló legyen. Az asszonyt is akkor a leg-

[23]) Első felv. IX. jel.
[24]) Második felv. I. jel.
[25]) Második felv. I. jel.

könnyebb elcsábítani, ha férjével meghasonlott.[26]) Ő is ezáltal a köznapi megtántorodás lehetőségei közé szédül le. Egy kincs vonzza: a vitézi becsület; drágakövek silány szemét az ő számára. Zordon és parancsoló lénye megtépett vitorláival is nemes hajó marad. De nemes tulajdonságait csak a saját osztályához tartozók iránt mutatja. Jellemző, hogy dicsősége csúcspontján egy szegény emberért kér, aki jól bánt vele, de nem emlékszik jóltevője nevére. (Plutarchoshoz tette hozzá ezt a finom változtatást.) Henyélve nem akarja hallani, hogy „semmiségét nagyítsák:“ ezzel is közelebb kerül hozzánk. Annak azonban tudatában van, hogy Aufidiust elhomályosítja. Árulásával letérve egyenes útjáról, természete mintha kis elhajlást mutatna: a rengés őt sem hagyta érintetlenül.

Ajkán van szíve; nem hizelegne;[27]) pedig volt elég nagy ember, aki hizelgett a népnek, bár nem szerette

[26]) Negyedik felv. III. jel.
[27]) Harmadik felv. I. jel.

soha,[28]) a hangszer is hízelgés neki;[29]) idegen hozzá annak gondolata, hogy annak lássák, ami nem lényege. A fizikai lét külső megnyilvánulása nála összefügg legbelsőbb életével.[30]) A nép ellensége ő: ez a kiindulópont; hiába hivatkozik tényekre, természetében rejlik a megvetés, a gyűlölet a nép iránt, mert nemcsak hogy nem közömbös, hanem egyenesen gyűlöletüket akarja megnyerni. Megvetette őket, amikor szüksége volt rájuk, mert nem látott bennük több erényt, mint amennyit a koldusoknak adnak.[31]) Nem kivánja a szegényeket koldulással zavarni;[32]) nagyon is látja törpeségüket vele szemben. Nincs mit félnie tőlük:[33]) nem szabad a nép zajából mennydörgést csinálni.[34])

Mintha a szegénységet a jósággal látnók szembehelyezve. A magasabb

28) Második felv. II. jel.
29) Első felv. IX. jel.
30) Harmadik felv. II. jel.
31) Harmadik felv. I. jel.
32) Második felv. III. jel.
33) Első felv. III. jel.
34) Második felv. I. jel.

és alsóbb néposztályok közti örök harc tükrét kapjuk itt. Coriolanus nézőpontja a felsőbbrendű ember nézőpontja a tömeggel szemben. Természetesen a londoni tömegről van szó, a korabeli tömeget mutatja be Shakespeare. A nép számára nem volt hely, csak mint hullámzó háttérnek. Shakespeare általában megveti a tömeget, melyet többnyire mint egységet fog fel (bár nem egyszer jutnak nála nagy és szép szerephez a népből származó egyes alakok). Gondolkodás nélkülinek, állhatatlannak, nevetségesnek és oktalannak tartja, mely „silány drachmák szerint becsüli az időt,“[35]) akik visszaveszik, amit igérnek,[36]) akiknek semmi sem kell, sem harc, sem béke, akik dicsőitik a gonosztevőt s szídják a törvényt, mely bünteti s gyűlölik a nagyságot;[37]) ha szeretik, nem tudják, mi végett s ha gyűlölnek, annak sincs jobb oka.

A tribünök a néplélek kivetitése:

35) Első felv. V. jel.
36) Harmadik felv. I. jel.
37) Első felv. I. jel.

ők nyitják ki a nép szemét; ők mondják a népnek: máskor kérelmet tagadtak meg s most aki nem kért, de csúfolt, annak hízelegtek ők. A nép megváltoztatott hangulata az ő munkájuk, hiszen viselkedése ellenére is hajlandók ráfszavazni. A tömeg nem tudja, hogy kit szeret és miért;[38]) a tömeggel Shakespeare itt csak kontraszt-hatásra céloz, nem eszköz az a hős kezében. A nép sohasem saját kezdeményezésére cselekszik s csak számbelileg dönt a cselekvény érdekében. „Mi a többség vagyunk s félelmük majd megadja kivánatunkat."[39]) A nemesség engedékenysége nem is mutat bölcseségre, hanem félelemre s joggal véli a nép, hogy gondoskodásuk is félelem s látja, hogy „azt adnák csak, ami nem kell nekik," s arra is azt mondják, hogy nem érdemesek rá, hogy rendeleteket adnak ki a visszaélések ellen s a rendeletek ellen ők vétenek a legsúlyosabban. A tanács istenítése, a

[38]) Második felv. II. jel.
[39]) Harmadik felv. I. jel.

has meséje, a kormányzat gondviselésszerű beállítása szintén a Shakespeare korabeli felfogásra vall.

Nem hű az ó-világ ábrázolása, de érezzük, hogy él és közel áll hozzánk. A sok roham és riadó a kor izlése szerint való volt. A kivonulás a szent hegyre itt utcai verekedéssé változott. Shakespeare nem szól az uzsorásoktól való elnyomásról, a szigorú adós-törvényekről s a méltánytalanul nehéz hadiszolgálatról. Plutarchost[40]) szorosabban követi, mint a korábban írt Julius Caesarban; sokszor szószerint is átvesz részeket és beszédeket. Céljának megfelelően rövidít és tömörít, viszont hozzátesz oly vonásokat, melyek a drámaiságot fokozzák. Pl. Aufidius már az elején áll Coriolanussal szemben, mint egyenrangú fél; Menenius és Volumnia szerepe Shakespearenél sokkal nagyobb, mint Plutarchosnál. Marcius

40) North Plutarchos-fordítása 1579-ben jelent meg; Amyot-é, mely után a Northé készült, 1559-ben. Coriolanust 1609-ben írta Shakespeare s először az 1623-iki folio-kiadásban jelent meg.

és Aufidius párbaját csak Shakespeare említi. Plutarchossal szemben Shakespearenél Coriolanus gúnyolva kéri a polgárok voksait. Corioliba Shakespeare szerint Coriolanus egyedül ment be, Plutarchosnál néhány bátor katonával együtt.

Dr. Rózsa Dezső.

JEGYZETEK.

Ez a fordítás az 1848-i kiadás szövegét adja, philologiai pontossággal, az eredeti kiadással betűről-betűre összehasonlítva. Ahol a régi kiadásban sajtóhibák vannak, vagy ahol eltérés van a nyomtatott szöveg és Petőfi kézirata között, azt itt megemlítjük.

1) Kéziratban ez a sor is van:
mint egy kérőéi, s olyan vidáman

2) Sajtóhiba: állits helyett.

3) Sajtóhiba Corioliban helyett.

4) A kéziratban ez is van:
Kevélységgel vádoljátok Marciust?
BRUTUS.
Nem egyedül mi, uram.
MENENIUS.
Tudom, hogy ti magatok nagyon kevésre vagytok képesek. Sok a cimborátok, különben szörnyen együgyű dolgokat vinnétek végbe. Képességtek sokkal gyermekiebb, hogysem magatok sokat tehetnétek.

5) Kéziratban: microcosmusom.

6) Sajtóhiba: Cominius helyett.

7) Sajtóhiba: díjazni helyett.

8) Sajtóhiba: mondd helyett.

9) Sajtóhiba: látni helyett.

10) Sajtóhiba: Feldühítve helyett.

11) Sajtóhiba: szándékszik helyett.

12) Sajtóhiba: aedilek helyett.

13) Sajtóhiba: ejtsen helyett.

14) Sajtóhiba: Siciniushoz helyett.
15) Sajtóhiba: akarsz helyett.
16) Sajtóhiba: megmentsem helyett.
17) Sajtóhiba: szereteteddel helyett.
18) Sajtóhiba: városából helyett.
19) Sajtóhiba: tiszteletnek helyett.
20) Sajtóhiba: Hallgass helyett.
21) Sajtóhiba: megfeszítem helyett.
22) Sajtóhiba: Gyermek helyett.
23) Sajtóhiba: szavazni helyett.
24) Sajtóhiba: hallgassatok helyett.
25) Sajtóhiba: Nem helyett.
26) Sajtóhiba: Itt helyett.

SHAKESPEARE CORIOLANUS CZIMŰ DRÁMÁJÁT PETŐFI FORDITÁSÁBAN, BÁRCZY GUSZTÁV KIVÁNSÁGÁRA 1921. ÉVI JULIUS HÓ 1-ÉN A RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSA CZÉG ADTA KI BUDAPESTEN. A SZÖVEG A BEIMEL-NÉL PESTEN 1848-BAN MEGJELENT ELSŐ KIADÁSNAK BETŰ SZERINTI MÁSA. AZ ÖSSZEHASONLITÁS MUNKÁJÁT ÉS JAVITÁST DR. RÓZSA DEZSŐ VÉGEZTE S Ő IRTA AZ UTÓSZÓT IS. A FAMETSZETEK A THURSTON-THOMPSON RAJZAI, ILLETVE METSZETEI UTÁN UJRA LETTEK METSZVE. SAJTÓ ALÁ SUGÁR JENŐ RENDEZTE. SZEDTÉK E KÖNYVET A KORVIN TESTVÉREK LINOTYPE SZEDŐGÉPEIN NONPAREILLE NORDISCH ANTIQUA BETŰKKEL. NYOMTÁK ÖSSZESEN 1000 PÉLDÁNYBAN FÉL FAMENTES PAPIRON.